

**Tanulmány 15 európai uniós tagország szakképzéseiben
alkalmazott pályakövetés módszereiről, a pályakövetéses
vizsgálatba bevont célcsoportokról, a tevékenységet megalapozó
jogi szabályozásról, a pályakövetést segítő intézmények
rendszeréről**

Budapest, 2007

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés.....	7
1.1	A magyar szakképzés megoldásra váró problémái.....	7
1.2	A szakképzés helyzetének javításával kapcsolatos programok, tervek.....	7
2	A kutatási feladat.....	7
2.1	Az alkalmazott kutatási módszerek.....	8
2.1.1	Szakirodalom- és forrásanyag-kutatás.....	8
2.1.2	Kérdőíves vizsgálat az Európai Unió országaiban.....	9
2.2	Általános tendenciák az Európai Unió országaiban.....	16
2.3	A pályaaorientáció és a pályaválasztás az Európai Unió országaiban.....	23
3	Ország tanulmányok.....	27
3.1	Olaszország.....	27
3.1.1	A szakképzési rendszer ismertetése.....	27
3.1.1.1	Alapképzés.....	27
3.1.1.2	Szakiskolai képzés.....	27
3.1.1.3	Szaktanulmányi képzés.....	28
3.1.1.4	Reformok az ezredfordulón.....	28
3.1.1.5	Tanonképzés.....	29
3.1.1.6	Munkatanulmányi szerződés.....	29
3.1.1.7	Nagyvállalati képzések.....	30
3.1.1.8	Átjárhatóság a szakképzésben.....	30
3.1.1.9	Szakmai felügyelet.....	30
3.1.2	Olaszország pályakövetési tevékenysége.....	30
3.1.2.1	A felmérést végző intézmény.....	31
3.1.2.2	Jogszabályi háttér.....	31
3.1.2.3	A vizsgált célcsoport.....	31
3.1.2.4	A megkeresés módszere.....	31
3.1.2.5	A felmérés az alábbi adatokat tartalmazza:.....	31
3.1.3	Összefoglalás.....	32
3.2	Görögország.....	33
3.2.1	A szakképzési rendszer ismertetése.....	33
3.2.1.1	Alapképzés.....	33
3.2.1.2	Líceumok.....	33
3.2.1.3	Műszaki szakiskolák.....	33
3.2.1.4	Az OAED szakképzése, tanonképzés.....	34
3.2.2	Görögország pályakövetési tevékenysége.....	35
3.2.2.1	A felmérést végző intézmény.....	35
3.2.2.2	Jogszabályi háttér.....	35
3.2.2.3	A vizsgált célcsoport.....	36
3.2.2.4	A kikérdezés módszere.....	36
3.2.2.5	A felmérés adatai.....	36
3.3	Ciprus.....	37
3.4	Hollandia.....	38
3.4.1	Szakképzési rendszer ismertetése.....	38
3.4.1.1	Alapképzés.....	38
3.4.1.2	Szakképzés.....	39
3.4.1.3	A középszintű szakképzés.....	39
3.4.1.4	A teljes idejű felsőfokú szakképzés.....	41

3.4.1.5	A szakképzés igazgatási rendszere.....	42
3.4.1.6	A regionális képzési központok.....	43
3.4.1.7	Az állam és a szociális partnerek szerepe.....	45
3.4.2	Hollandia pályakövetési rendszere.....	45
3.4.3	Összefoglalás.....	47
3.5	Németország.....	48
3.5.1	Szakképzés helye az oktatási rendszerben.....	49
3.5.2	A szakképzés törvényi háttere, irányítása.....	51
3.5.3	Képzési helyszínek, általános-szakmai képzés arányai, szakmai elmélet-gyakorlat aránya a legjellemzőbb szakképzési típusban.....	53
3.5.4	Gyakorlati képzés megvalósítása, alapja (pl. tanulószerveződés, munkaszerződés).....	55
3.5.5	Új képzések indítása.....	56
3.5.6	A szakképzés finanszírozása.....	57
3.5.7	Szakképzési reform 2005.....	58
3.5.8	Németország pályakövető tevékenysége.....	60
3.6	Dánia.....	61
3.6.1	A szakképzési rendszer ismertetése.....	61
3.6.1.1	Az alapképzés.....	61
3.6.1.2	Az iskolai és tanfolyami képzés összekapcsolódása.....	61
3.6.1.3	Az alapképzés után választható képzési formák.....	62
3.6.1.4	A híd-kurzusok.....	62
3.6.1.5	Termelőiskolák.....	63
3.6.1.6	Egyéni képzés.....	63
3.6.1.7	Szakképző iskolák.....	63
3.6.1.8	Felnőttképzés.....	64
3.6.1.9	Átjárhatóság.....	64
3.6.2	Dánia pályakövetési tevékenysége.....	66
3.7	Luxemburg.....	66
3.7.1	A szakképzési rendszer ismertetése.....	66
3.7.1.1	Az alapképzés.....	66
3.7.1.2	Szakképzés.....	66
3.7.1.3	Továbbtanulási lehetőségek a felsőközépfokú képzés után.....	67
3.7.2	Luxemburg pályakövetése.....	69
3.8	Egyesült Királyság.....	70
3.8.1	A szakképzési és oktatási rendszer kapcsolata.....	70
3.8.2	A szakképzés törvényi háttere.....	72
3.8.3	A szakképzés szereplői.....	73
3.8.4	Vizsgáztatás.....	75
3.8.5	A kamarák szerepe a szakképzésben.....	76
3.8.6	Célkitűzések a szakképzés területén.....	77
3.8.7	Összefoglalás.....	79
3.9	Finnország.....	81
3.9.1	A szakképzési rendszer ismertetése.....	81
3.9.1.1	Esélyegyenlőség.....	81
3.9.1.2	Alapképzés.....	81
3.9.1.3	Kreditrendszer, „áthallgatás”.....	81
3.9.1.4	A szakképzési rendszer.....	82
3.9.1.5	Tanonképzés.....	83
3.9.1.6	Felnőttképzés.....	85

3.9.1.7	A szakképzés felügyelete.....	86
3.9.2	Finnország pályakövetési rendszere.....	87
3.9.2.1	A pályakövetés célcsoportja.....	87
3.9.2.2	Az adatgyűjtés rendszere.....	87
3.9.2.3	A pályakövetési elemzések tartalma.....	88
3.9.2.4	Pályakezdő munkanélküliek segítése.....	89
3.9.2.5	Felsőoktatási intézmények pályakövetési gyakorlata.....	89
3.9.3	Összefoglalás.....	89
3.10	Svédország.....	90
3.10.1	Szakképzés.....	90
3.10.1.1	Alapképzés.....	90
3.10.1.2	Gimnázium és szakképzés.....	90
3.10.1.3	Egyéni képzési igények.....	91
3.10.1.4	Országos programok.....	92
3.10.2	Svédország pályakövető rendszere.....	94
3.10.3	Összefoglalás.....	96
3.11	Szlovénia.....	96
3.11.1	Az oktatási-szakképzési rendszer.....	96
3.11.2	Az oktatási-szakképzési rendszer törvényi háttere.....	97
3.11.3	A szakképzési rendszer jellemzői.....	97
3.11.4	Az oktatási és szakképzési rendszer irányítása.....	98
3.11.5	Felnőttképzés Szlovéniában.....	99
3.12	Bulgária.....	100
3.12.1	Az oktatási-szakképzési rendszer.....	100
3.12.2	Az oktatási-szakképzési rendszer törvényi háttere.....	101
3.12.3	A szakképzési rendszer jellemzői.....	102
3.12.4	Az oktatási és szakképzési rendszer irányítása.....	102
3.13	Litvánia.....	103
3.13.1	Litvánia oktatási és szakképzési rendszere.....	104
3.13.1.1	Alapképzés.....	104
3.13.1.2	Felsőközépfokú oktatás, szakképzés.....	104
3.13.1.3	A munkanélküliek támogatása.....	105
3.14	Lettország.....	106
3.14.1	Lettország oktatási és szakképzési rendszere.....	106
3.14.1.1	Iskola előtti nevelés.....	106
3.14.1.2	Általános iskola.....	106
3.14.1.3	Középfokú iskolák: gimnáziumok és szakiskolák.....	106
3.14.1.4	Felsőoktatás.....	107
3.14.1.5	Felnőttoktatás.....	107
3.14.2	Lettország pályakövetése.....	108
3.14.2.1	Az Akadémiai Információs Központtól kapott információk.....	108
3.14.2.2	A minisztériumoktól kapott információk.....	109
3.14.3	Összefoglalás.....	110
3.15	Észtország.....	110
3.15.1	Szakképzési rendszer.....	110
3.15.1.1	Alapképzés.....	110
3.15.1.2	Szakképzés.....	111
3.15.2	A szakképzési intézet válasza a kérdőívre.....	113
4	A kérdőíves kutatás eredménye.....	128
4.1	A pályakövető rendszerek összehasonlítása, elemzése.....	128

4.1.1	Pályakövetési módszerek	129
4.1.2	A kiküldött kérdőív kérdéseire adott válaszok elemzése	130
4.1.2.1	A 2004-ben végzett tanulók létszáma	130
4.1.2.2	A pályakövetés jogszabályi háttere	131
4.1.2.3	A pályakövetés intézményrendszere	131
4.1.2.4	A vizsgált célcsoport meghatározása	131
4.1.2.5	A kikérdezés módja	132
4.1.2.6	A kikérdezés tartalma	132
4.1.2.7	A felmérések eredményeinek hasznosítása	133
4.2	Az adaptálhatóság vizsgálata	134
4.3	Az adaptálható rendszerelemek	135
4.4	A munkanélküli pályakezdők támogatása	136
5	A magyarországi pályakövetési modell	138
5.1	A pályakövetési rendszer célja	138
5.2	A jelenlegi jogszabályi háttér	139
5.3	A célcsoport meghatározása	142
5.4	A célcsoport elérhetősége	142
5.5	A vizsgaszervező intézmény adatszolgáltatása	143
5.5.1	A tanulók adatai	143
5.5.2	A képzőintézmény adatai	144
5.5.3	A gyakorlati hely adatai	144
5.5.4	Összefoglalás	146
5.6	A szakképzettséget szerzett fiatalok kikérdezése	146
5.6.1	Az adatfelvételek ütemezése	146
5.6.1.1	Az első adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 6 hónappal	146
5.6.1.2	A második adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 18 hónappal	147
5.6.1.3	A harmadik adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 36 hónappal	147
5.6.2	Az adatfelvételek módszere	147
5.6.3	Az adatok begyűjtése	148
5.6.3.1	Adatszolgáltatás papíron	148
5.6.3.2	On-line adatszolgáltatás	148
5.6.3.3	Egyéb lehetőségek vizsgálata	149
5.7	A kérdőívek adattartalma	149
5.7.1	Azonosító adatok	149
5.7.2	A munkaerő-piaci helyzetre vonatkozó adatok	149
5.7.2.1	Ha a válaszoló nem rendelkezik munkahellyel, a következő kérdésekre kell válaszolnia:	150
5.7.2.2	Ha munkanélküli a válaszoló, a következő kérdésekre kell felelnie	152
5.7.2.3	A továbbtanulók kérdéscsoportja	153
5.7.2.4	Adatvédelmi kérdések	154
5.8	A tanulói elégedettség vizsgálata	155
5.8.1	A tanulói elégedettségi vizsgálat kérdései	156
5.9	A munkaadók elvárásainak és a pályakezdőkkel való megelégedettségének vizsgálata	160
5.9.1	A munkaadói adatszolgáltatás alapadatai	162
5.9.1.1	A munkaadói elégedettségi kérdőív tartalma	162

5.9.1.2	A munkaadói elvárások vizsgálata	163
5.9.1.3	A munkaadói elégedettség vizsgálata.....	163
5.10	Az adatok hasznosulása, megjelenítése	165
6	Összefoglalás	168

1 Bevezetés

1.1 A magyar szakképzés megoldásra váró problémái

Magyarországon a szakképzés több mint másfél évtizede bekövetkezett társadalmi és gazdasági struktúraváltást napjainkig sem tudta feldolgozni, azaz nem tudott igazán versenyképes szolgáltatássá, társadalmi erőforrássá válni.

Az oktatási ágazat és azon belül a szakképzés kiemelt fontosságú az állami preferenciák között, ennek ellenére nem sikerült az ezen a területen szükséges változtatásokat megfelelő részletességgel kidolgozni, rendszerbe foglalni, az elfogadáshoz és a következetes végrehajtáshoz a társadalmi konszenzust megteremteni.

1.2 A szakképzés helyzetének javításával kapcsolatos programok, tervek

A szakképzés helyzetének javítására a kormány elfogadta a 2005-2013 közötti évekre szóló Szakképzés-fejlesztési Stratégiát, és a Nemzeti Fejlesztési Terv is foglalkozik ezzel a kérdéssel. A stratégia kialakításában a szakminisztériumok, a gazdasági kamarák, szakszervezetek, a szakmai szervezetek és a közvélemény is részt vett. A végrehajtásra vonatkozóan megszületett a 1057/2005. (V.31.) kormányhatározat, amely tartalmazza a 2005-2006 évekre vonatkozó részintézkedéseket is.

A szakképzés-fejlesztési stratégia keretében számos feladat és cél fogalmazódott meg.

2 A kutatási feladat

A kutatási feladat: az Európai Unió országaiban a pályakövetési rendszerek elemzése, összehasonlítása.

Az elemzésnek ki kell terjednie arra, hogy a magyarországi adaptáció lehetséges-e, és milyen elemeket tudunk a magyar pályakövetési modellbe beilleszteni, figyelembe véve a rendszerrel szemben támasztott igényeket és a megvalósítás feltételit.

A magyar szakképzési pályakövetési modell rendszerjavaslatának elkészítése.

2.1 Az alkalmazott kutatási módszerek

2.1.1 Szakirodalom- és forrásanyag-kutatás

A forrásanyag-kutatás kiterjedt a Magyarországon megjelent nyomtatott és az interneten fellelhető irodalomra. Az interneten angol nyelvű kutatást is végeztünk. Tapasztalatunk szerint szinte kizárólag a szakképzési rendszerekkel foglalkoztak a forrásanyagok.

A magyar nyelven elérhető anyagok közül a legfrissebbek 2004-ben íródtak, sok esetben az azokban felhasznált irodalom a 90-es évekből származik. Ezek az anyagok az Európai Unió néhány országával foglalkoznak. A magyar nyelvű szakirodalomban leggyakrabban szereplő országok: Németország, Hollandia, Anglia, Franciaország, Finnország. Vannak információink Spanyolországról, Dániáról, Olaszországról és Ausztriáról, valamint néhány, a későbbiek során csatlakozott országról (Észtország, Lettország stb.) is.

Az Európai Unió oktatással foglalkozó honlapjairól nyertünk rendszerezett információt az egyes országok szakképzési rendszeréről. A fellelt szakirodalom tanulmányozása arra az eredményre vezetett, hogy a nyilvánosan elérhető szakirodalomban csak az országok szakképzési rendszeréről jelentek meg tanulmányok. Több forrásanyag foglalkozik a szakképzési rendszer fejlesztési irányjaival, a lisszaboni csúcstalálkozó stratégiai irányvonalára alapján az egyes országokban kialakított stratégiákkal, prioritásokkal. Jól látható, hogy a lisszaboni megállapodás alapja a tagországokban folyó oktatással, szakképzéssel kapcsolatos belső vitákon kialakult ország-álláspontok. Több országban 2000 után fogadták el a törvényeket, annál később, minél hosszabb szakmai és társadalmi vita, egyeztetés előzte meg a törvényalkotást. Németország közel tíz éves vita után hozta meg 2001-ben az új oktatási és 2004-ben a szakképzési törvényét. Ugyanakkor Finnországban 1998-ban alkottak új szakképzési törvényt. Itt is közel tíz éves fejlesztés eredményét foglalták törvénybe.

A forrásanyagokat felhasználtuk az egyes országok oktatási és szakképzési rendszerének alaposabb megismeréséhez, hogy a pályaválasztás, karrier-tanácsadás és pályakövetés témájához kapcsolódó összehasonlítások és adaptálhatósági vizsgálatok hátterét megteremtjük.

2.1.2 Kérdőíves vizsgálat az Európai Unió országaiban

A pályakövetéssel kapcsolatos szakirodalom hiánya miatt, és azért, hogy a szakképzéssel kapcsolatos legfrissebb információk a rendelkezésünkre álljanak, kialakítottunk egy kérdőívet, amelyet eljuttattunk az Európai Unió tagországainak szakképzéssel foglalkozó központi intézményeihez, szervezeteihez. A megkeresést kiterjesztettük a munkaügygel foglalkozó minisztériumokra is, és támogatást kértünk tőlük a kérdőívek kitöltésével kapcsolatban.

Mindenütt felvettük a kapcsolatot a magyar nagykövetségekkel írásban és telefonon, a kutatás sikerének elősegítése érdekében. A kérdőívet angol, német és francia nyelven küldtük meg az intézményeknek. Kitöltési útmutatót is mellékelünk mindhárom nyelven a feltett kérdések megfelelő értelmezése érdekében.

A kutatási feladat ugyan az Európai Unió 15 országának elemzését írja elő, de a megrendelővel való egyeztetés alapján minden uniós országnak elküldtük a kérdőívet, hogy a bővítés után csatlakozott országok szakképzési, pályakövetési rendszereiről is rendelkezünk információval. Az ország-tanulmányok fejezetben, a táblázatokban és mellékletekben minden visszakapott kérdőív információja szerepel.

A kérdőív kialakításának módszertani szempontjai a következők voltak: a kiküldött kérdőívben a legtöbb kérdés megválaszolásához felkínáltunk alternatívákat, de meghagytuk a lehetőséget, hogy kifejthessék a felkínáltaktól eltérő megvalósításokat is. Az eldöntendő kérdések esetében további magyarázatot is kértünk. Egyes kérdések esetében célravezetőbb megoldásnak találtuk a választási lehetőségek elhagyását, és csak néhány szempontot adtunk a kérdések megválaszolásához. A kérdőív végén lehetősége volt a kitöltőnek, hogy bővebben megfogalmazza a hazájában működő pályakövetési modellel kapcsolatban az általa fontosnak tartott megállapításokat. Erre azért is szükség volt, mert az egyes európai uniós országok szakképzési rendszerének kialakítása eltérő, ezért lehetséges, hogy a feltett kérdésekre adható válaszok is széles skálán változnak, és ha működik az országban pályakövetési rendszer, akkor a szabadon fogalmazott formában megkaphatjuk a legpontosabb információkat.

1.sz. táblázat: Az EU országokban megkeresett szakképzési intézmények, szervezetek

Országok	A megkeresett intézmény, szervezet neve	A megkeresett személy
Egyesült Királyság	QCA - Qualifications and Curriculum Authority	Mr Tom Leney
Ausztria	ÖIBF- Österreichisches Institut für Berufsbildungsforschung	Mr Peter Schlögl
Belgium	VDAB - Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding	Mr Reinald Van Weydeveldt
Dánia	CIRIUS	Mr Svend-Erik Povelsen
Finnország	OPH - Opetushallitus	Mr Matti Kyrö
Franciaország	Centre INFFO - Centre pour le développement de l'information sur la formation permanente	Mr Régis Roussel
Görögország	OEEK - Organisation for Vocational Education and Training	Ms Ermioni Barkaba
Hollandia	CINOP - Centrum voor innovatie van opleidingen	Mr Karel Visser
Írország	FAS - Training and Employment Authority	Ms Margaret Carey
Luxemburg	Ministere de l'Éducation nationale et de la Formation professionnelle	Mr Jos Noesen
Németország	BIBB - Bundesinstitut für Berufsbildung	Ms Ute Hippach-Schneider
Olaszország	ISFOL - Istituto per lo sviluppo della formazione professionale dei lavoratori	Ms Isabella Pitoni
Portugália	DGERT	Ms Fernanda Ferreira
Spanyolország	INEM - Instituto Nacional de Empleo	Ms Maria Luz de las Cuevas Torresano
Svédország	SKOLVERKET - Swedish National Agency for Education	Mr Shawn Mendes
Ciprus	HRDA - Human Resource Development Authority of Cyprus	Mr Yiannis Mourouzides
Csehország	NUOV - National Institute of Technical and Vocational Education	Mr Pavel Petrovic
Észtország	Foundation for Lifelong Learning Development Innove	Ms Evelin Silla
Lengyelország	BKKK Co-operation Fund - National Observatory	Ms Kinga Motysia
Lettország	Academic Information Centre - Latvian National Observatory	Ms Baiba Ramina
Litvánia	Methodological Centre for Vocational Education & Training	Ms Giedre Beleckiene
Málta	Ministry of Education, Youth and Employment	Ms Margaret M. Ellul
Szlovákia	State Institute of Vocational Education/Slovak National Observatory of Vocational Education	Ms Dagmar Jelinkova
Szlovénia	Centre for Vocational Education & Training	Ms Mirjana Kovac

A kérdőívet kiküldtük azoknak a minisztériumoknak is, amelyekkel kapcsolatban áll a magyar Szociális és Munkaügyi Minisztérium. A megkeresett minisztériumokat a 2. sz. táblázat tartalmazza.

2.sz. táblázat: A megkeresett minisztériumok

Országok	A megkeresett minisztérium	Elérhetősége
Egyesült Királyság	Department for Work and Pensions	info@dwp.gov.uk
Ausztria	Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit	service@bmwa.gv.at
Belgium	Ministere fédéral des Affaires sociales, de la Santé publique	social.security@minsoc.fgov.be
Dánia	Ministry of Social Affairs	sm@sm.dk
Finnország	Ministry of Social Affairs and Health	Kirjaamo.stm@stm.fi
Írország	Department of Social and Family Affairs	info@welfare.ie
Luxemburg	Ministry of Social Security Ministere de l'Egalite des chances	info@mss.public.lu info@mega.public.lu
Németország	Bundesministerium für Arbeit und Soziales ÍBundeministerium Bildung und Forschung	lia2@BMAS.BUND.DE bmbf@bmbf.bund.de
Olaszország	Ministry of Labour Social Affairs	centrodiconatto@lavoro.gov.it
Portugália	Ministry for Labour and Social Solidarity	gabinete.sear@mtss.gov.pt
Ciprus	Ministry for Labour and Social Insurance	hrda@hrdauth.org.cy
Csehország	Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic Ministry for Labour and Social Affairs of the Czech Republic	info@msmt.cz posta@mpsv.cz
Észtország	Ministry of Social Affairs	info@sm.ee
Lettország	Ministry of Welfare	lm@lm.gov.lv
Litvánia	Ministry of Social Security and Labour	post@socmin.lt
Málta	Ministry for the Family and Social Solidarity	info.mfss@gov.mt
Szlovénia	Ministry of Labour, Family and Social Affairs	gp.mddsz@gov.si

A külföldi magyar nagykövetségeket is megkerestük (3. sz. táblázat). Támogatásukat kértük a szakképzési intézmények válaszadásának elősegítésében, valamint a témához kapcsolódó, birtokukban levő információk átadásához.

3.sz. táblázat: A megkeresett magyar nagykövetségek

Országok	A megkeresett nagykövetség	Elérhetősége
Egyesült Királyság	Czakó Borbála	Office.lon@kum.hu
Ausztria	Dr. Horváth István	kom@huembvie.at
Belgium	Robák Ferenc	huembbxl@huembbxl.be
Dánia	Róna Ottó	Mission.cph@kum.hu
Finnország	Dr. Hajdú András	office@unkari.fi
Franciaország	Nikicsér László	Mission.par@kum.hu
Görögország	Tóth József	Mission.ath@kum.hu
Hollandia	Szentiványi Gábor	Mission.hga@kum.hu
Írország	Dr. Balassa János	Mission.dub@kum.hu
Luxemburg	Szőcs Ferenc	ambhongr@pt.lu
Németország	Dr. Peisch Sándor	info@ungarische-botschaft.de
Olaszország	Kovács István	Titkarsag.rom@kum.hu
Portugália	Dr. Gecse Attila	Lis.missions@kum.hu
Spanyolország	Dr. Tóth Gábor	info@embajada-hungria.org
Svédország	Iklódy Gábor	secretariat@huemsto.se
Ciprus	Lovró Csaba	huembnic@cytanet.com.cy
Csehország	Szabó István	huembprg@vol.cz
Észtország	Dr. Mohácsi István	Mission.tal@kum.hu
Lengyelország	Hídvégi Iván	varsnk@2a.pl
Lettország	Ariana Zupika	ariana@lanet.lv
Litvánia	Juhász Sándor	office@vengrijosambasada.lt
Málta	Michael Soler	msoler@daystar.com.mt
Szlovákia	Heizer Antal	pozsony@embhung.sk
Szlovénia	Dr. Czukor József	huemblju@siol.net

A kérdőívhez írt kísérő levélben a szakképzési rendszerükről és a pályakövetési modelljükről szóló forrásanyagok ajánlását is kértük az egyes országok szakképzési szervezeteitől.

A kiküldött kérdőív kérdései

1. Az Ön országában hányan tettek sikeres szakmai vizsgát 2004-ben, középszintű és felsőszintű szakképzésben?

(A közép- és felsőszintű szakképzés alatt az ISCED 3 és ISCED 4 szintet értjük.)

Az elemzésekhez feltétlenül szükséges az egyes országok szakképzési rendszeréből egy-egy évben kibocsátott szakemberek létszámának ismerete. Ez alapján lehet megvizsgálni, hogy a végzetek hány százalékára kiterjedően végeznek pályakövetést, – nem teljes körű vizsgálat esetén – figyelembe véve a válaszadási százalékot is.

2. Van-e Önöknél jogszabályi alapja a pályakezdők pályakövetési vizsgálatának?

Ha igen, kérjük, adja meg a pontos jogszabályi hivatkozást!

A pályakövetési rendszer jogszabályi háttérével kapcsolatban arra kérdeztünk rá, hogy van-e jogszabályi előírás a létrehozásával és működtetésével kapcsolatban, ha van, akkor milyen szintű, és milyen témakörhöz kapcsolódik (pl. oktatás, statisztika).

3. Milyen földrajzi egységen végzik a vizsgálatot?

Ehhez a kérdéshez megadtunk válaszlehetőségeket is, „országos, regionális vagy helyi szintű” volt a lehetséges válasz. A szakirodalomban találtunk utalást arra, hogy Franciaország egyik regionális munkaügyi központja megkérdezi a végzetektől, hogy el tudtak-e helyezkedni. Ugyanakkor egyes iskolák is vártak visszajelzést a náluk végzetektől. A válaszoló ország általános gyakorlatáról kértünk választ.

4. Mely szervezet, intézmény végzi a vizsgálatot?

A kérdés célja az volt, hogy amennyiben az adott országban van pályakövető rendszer, akkor rendelkezésre álljon annak a szervezetnek, személynek az elérhetősége, aki ezzel foglalkozik, és megtudjuk, hogy milyen típusú szervezet végzi a pályakövetést (oktatási, szakképzési, munkaügyi vagy egyéb).

5. A szakképzés mely szereplője határozza meg a vizsgálat célcsoportjait?

6. Ki(k) a vizsgálat célcsoportja(i)?

A két kérdés összefügg. A pályakövetés egyes országos programok hatékonyságának vizsgálatához, vagy teljes körű felmérések esetén egy-egy korosztály munkaerő-piaci helyzetének elemzéséhez szükséges. Attól függően, hogy milyen képzések esetén végeznek pályakövetést, más határozza meg a célcsoportot,

és más lehet a célcsoport összetétele. Információt vártunk arra vonatkozóan, hogy milyen összefüggés található a vizsgálatot végző szervezet és a vizsgálat célcsoportja között.

7. A vizsgálat a célcsoport minden tagjára kiterjed?

Ebben az esetben a reprezentatív vizsgálat mintavételi eljárásáról vártunk információt, valamint arról, hogy egy-egy felmérésben a végzettek hány %-át keresik meg. A teljes körű felmérés esetén mintavételi probléma nincs.

8. Adott év végzettjeit milyen gyakorisággal keresik meg?

Az iránt érdeklődtünk, hogy hányszor, milyen sűrűn tesznek fel kérdéseket a pályakezdőknek, és mikor keresik meg őket először. Így a válaszokból az is kiderülhet, hogy meddig követik a végzettséget szerzett fiatal pályáját.

9. Milyen módon veszik fel a kapcsolatot?

A felajánlott válaszlehetőségek arra vonatkoztak, hogy a kikérdezés milyen módon történik: postai úton, papíralapú kérdőívvel, vagy telefonos interjú keretében, vagy on-line formában. Mind a három módszernek vannak előnyei és hátrányai, mások a visszaérkezési arányok. A kérdőív szerkesztésénél is fegyelembe kell venni, hogy milyen módszerrel történik a kikérdezés.

10. Milyen módszert alkalmaznak, hogy a válaszadás minél nagyobb százalékot érjen el a vizsgálatba bevont létszámhoz képest?

11. Alkalmaznak-e szankciót a nem válaszolókkal szemben?

A két kérdés arra vonatkozik, hogy milyen módszerrel érik el a lehető legmagasabb válaszadási arányt. Bevált gyakorlatokra kerestünk példát. Az is fontos információ, hogy a célcsoport tagjainak kötelező-e a kitöltés, és ha elmulasztják, mi történik.

12. Mi a kikérdezés tartalma, mik a kikérdezés szempontjai?

Azokat a válaszlehetőségeket kínáltuk fel, amelyeket a magyar pályakövetési rendszerben fontos kérdésnek tartunk. A válaszolóknak lehetőségük volt más kikérdezési szempontok megadására is.

A kérdés részei az azonosító adatokra (a képzőintézmény és a szakma azonosítói), a fiatal munkaerő-piaci helyzetére, a képzéssel való elégedettségére, a munkakeresésben kapott segítségre vonatkoznak.

13. Milyen lehetőségeket ajánlanak fel a munkanélküli pályakezdőknek?

Ez a kérdés nem kapcsolódik közvetlenül a pályakövetési rendszerhez, de a fiatalok munkaerő-piaci helyzete alapján az egyik csoport a munkanélküli pályakezdők csoportja. A probléma kezelésére vonatkozó jó gyakorlatokat szeretnénk volna összegyűjteni.

14. Megkeresik-e a munkába állt pályakezdő munkaadóját, hogy megismerjék elvárásait, és véleményt kérjenek az általa alkalmazott pályakezdőről?

A magyarországi pályakövetési modell fontos része a munkaadói vélemények megismerése, a szakmai képzéshez való visszacsatolása. A legtöbb európai uniós országban a szakképzés fontos szereplői a munkaadói szervezetek képviselői. Részt vállalnak a követelményrendszer kialakításában, a tananyagok kidolgozásában, a gyakorlati képzőhelyek biztosításában, a szakmai vizsgák lebonyolításában, így lehetőségük van a szakképzés befolyásolására. Kérdés, hogy ezen kívül végeznek-e vizsgálatokat körükben a pályakezdőkkel való elégedettségükkel kapcsolatban.

15. Milyen statisztikák, elemzések készülnek a kapott adatokból? Belső használatra vagy a nyilvánosság számára készülnek?

A válaszoktól azt vártuk, hogy kiderüljön, milyen céllal végzik az egyes országokban a pályakövetést az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok körében.

16. A kapott információk hasznosítása milyen szinten történik?

A szakképzés-, oktatásirányítás általában több szintű. A kérdés arra vonatkozott, hogy hogyan és melyik szinthez kapcsolódik a pályakövetési rendszerből kapott információ.

17. Van-e visszacsatolás a szakképzéshez?

Ebből a kérdésből arra vártunk választ, hogy

- pl. statisztikai célú adatgyűjtést folytatnak-e az egyes országokban, és ezeket az adatokat a képzési létszámok meghatározásánál figyelembe veszik-e,
- minőségi indikátorként használják-e a pályakövető rendszer adatait, információit,
- vagy más módon hasznosítják a kapott információkat.

18. A pályakövetési vizsgálatnak van-e befolyása a képzési szakmastruktúra alakítására, a képzési létszámok megállapítására?

A kérdésre igennel vagy nemmel lehetett válaszolni. Mind a két esetben kértünk indoklást is.

Az utolsó kérdés lehetőséget adott a válaszolóknak, hogy bármilyen információt átadjanak, vagy a kérdőíven adott válaszaikhoz magyarázatot fűzzenek.

2.2 Általános tendenciák az Európai Unió országaiban

Az alábbiakban összefoglaljuk a szakirodalmi kutatás alapján feltárt általános fejlesztési irányokat, tendenciákat. Bemutatjuk a pályaaorientációval, pályaválasztási tanácsadással kapcsolatos országokéinti gyakorlatot.

A szakirodalom feldolgozása közben néhány olyan jellemző fejlesztési vagy fejlődési irányt tudtunk meghatározni, amely szinte minden országban fontos szerepet játszik a szakképzés területén.

- A képzési szintek közötti átjárhatóság
- Átalakították a képzési szinteket és tartalmakat olyan módon, hogy az egyes elvégzett szintek belépést biztosítsanak a magasabb képzési kvalifikáció megszerzéséhez a következő képzési szinten.
- Az általános és szakmai képzések összekapcsolása
- A 2000-es évek közepére kialakítottak olyan képzési utakat, hogy a korán szakképzésbe (és innen a munkaerőpiacra) lépő fiatalok képzettségük bizonyos elemeinek elismertetése mellett a számukra

indított általános képzésekkel meg tudnak felelni a magasabb szakmai képzettséget adó intézmények alapkövetelményeinek. A legrövidebb képzési idejű – általános középszintű végzettséget nem adó – szakmai képzéseket összekapcsolták az általános képzéssel, és meghosszabbították a képzés idejét oly módon, hogy a szakmai végzettséget szerzett fiatal lehetőséget kapjon a felső középszintű végzettség megszerzésére. Németországban a duális képzés keretében szakmunkás végzettséget szerzett fiatalok a 90-es években csak úgy tanulhattak tovább, ha visszaléptek az általános képzést nyújtó iskolákba kb. arra a szintre, ahol a szakképzésbe lépésük előtt voltak. Ugyanez a helyzet állt fenn Franciaországban, Olaszországban is. Ezt sikerült megoldaniuk.

- Magasabb szintre való jutás lehetősége szakmai vizsgához kötve
- Egyre több országban van lehetőség arra is, hogy adott szakmában, bizonyos idejű munkatapasztalat igazolásával szakmai vizsgára jelentkezhetnek a munkában állók, vagy a szakma magasabb kvalifikációját szerezhetik meg. Ezt az intézkedést sok esetben azért vezették be, mert az aktív korú népesség iskolai végzettsége alacsony szintű volt, de a szakmájában nyújtott teljesítménye megfelelt egy magasabb képzési szintnek, ugyanakkor hosszabb idejű képzésben nem akart részt venni. Finnországban kialakították az úgynevezett kompetenciavizsgát, amelyen a részvétel munkában töltött időhöz van kötve. Franciaországban is elindították a kompetenciavizsgákat – információink szerint egyelőre kísérleti jelleggel.
- Az egyes országokban komoly problémát okoz a képzési rendszerből végzettség nélkül lemorzsolódottak helyzete. Az országokat a megoldási mód szerint két csoportba sorolhatjuk.

a) Az egyéni képességek alapján tervezett tanulással biztosított képzés

- Az egyik esetben az egyéni tanulási utak megtervezése során figyelembe veszik a fiatalok képességeit, készségeit és ehhez igazítják az előrehaladást. Ezekben az országokban alapelveként fektették le, hogy úgy kell kialakítani a képzési tervet, olyan módszereket kell alkalmazni, hogy minden fiatal megszerezhesse az általa kitűzött szakmai végzettséget. Ehhez az is hozzátartozik, hogy nincsenek merev képzési időhatárok, felső közép szinten meghosszabbodhat a képzés ideje, ha a fiatalnak több időre van szüksége. Erre példa Svédország vagy Finnország, ahol plusz egy évet adnak azoknak, akiknek szükségük van rá ahhoz, hogy megszerezzék a szakképesítést.
- Olaszországban a tanoncképzésben – a tanulók 15 évesen kezdhetik a szakmai képzést ebben a formában - 6-24 hónap alatt szereshető szakmai végzettség, de lehetőség van akár hat éven keresztül is ebben a képzési formában maradni.

b) Komplex képzési formák alkalmazása a piacképes munkaerő képzésére

- A másik csoportba tartoznak azok az országok, ahol külön képzési formákat biztosítanak azoknak a fiataloknak, akik a normál képzésben nem tudnak eredményesen előrehaladni. Ezek a képzések lehetnek személyiségfejlesztő, felzárkóztató, általános vagy szakmai részképzések. A lényeg az, hogy a fiatal el tudjon helyezkedni a munkaerőpiacon. Dániában, Svédországban úgynevezett „második esélyképzéseket” hoztak létre az oktatási és képzési rendszerből szakmai végzettség nélkül kimaradók részére. Dániában a fakultatívan végezhető 10. osztály célja az alapkészségek megerősítése és a személyiségfejlesztés.

- Luxemburgban a szakképzésben lemaradók választhatnak olyan alacsonyabb képesítést adó képzést – nagyhercegségi határozat írja elő az idetartozó szakmákat –, amellyel elhelyezkedhetnek a munkaerőpiacon. Hollandiában külön intézményformák alakultak - például a termelőiskolák –, ahol a fiataloknak lehetőségük van termelőmunka mellett készségeik fejlesztésére, hiányosságaik pótlására.
- Moduláris képzés
- Általános tendenciának mondható az is, hogy a szakmai képesítések jegyzékét olyan módon alakítják át, hogy az egyes szakmák részismerete (a letett vizsga után) részzakmai végzettségként elismerhető legyen, így egy-egy szakmai végzettség részenként – modulonként összerakható. Különösen fontos szerepe van a moduláris képzésnek az egész életen át tartó tanulás megvalósításában, a többszöri szakmaváltásban. A moduláris képzés lehetővé teszi az egyéni tanulási útvonalak kialakítását is. Hollandiában például négy szintet határoztak meg a középszintű szakképzésen belül. Ezek a szintek önállóan is teljesíthetők – ebben az esetben is képesítéssel zárul a képzés –, de egymás után végezve szerezhethet teljes középszintű szakmai végzettséget a fiatal. Finnországban, Svédországban és Dániában a moduláris képzés alapján számítják be a már megszerzett ismeretanyagot az egyes képzési szinteken. A kettős szakképesítéseket kiegészítő modulok teljesítésével lehet megszerezni. Németországban a szakmunkásvizsga is kétszintű, ahol az első vizsga részképesítést ad.
- A szakképesítések egységes rendszerének kialakítása és a szakirányok meghatározásának felülvizsgálata

- Az ezredforduló táján valamennyi ország felülvizsgálta a megszerezhető szakmai képesítéseket. Összevonással, megszüntetéssel csökkentették a szakmák számát, a szakirányok számát, és országosan egységessé tették az államilag elismert szakképesítéseket. Angliában és Olaszországban is a 90-es években kezdték kialakítani az országos, államilag elismert szakképesítések rendszerét. Olaszországban az egységesítés előtt tartományi szinten volt elfogadott a szakképesítés. Angliában pedig kizárólag piaci alapú képzés folyt, a 90-es években hozták létre a nemzeti szakképesítések jegyzékét, és kísérletet tettek az általános képzéssel egyenértékű fokozat kidolgozására. 2000-re tervezték teljes körű bevezetését, de a társadalmi, szakmai viták eredményeként 2007-ig megszüntetik, helyette egy szakmai és általános képzési elemeket is magába foglaló végzettségeket tartalmazó rendszert vezetnek be.
- A szakmai gyakorlaton alapuló, a munkaerőpiachoz rugalmasan alkalmazkodó képzés
- Fontos hasonlóság az egyes országok szakképzési rendszereinek elemzése alapján az, hogy a munkaadói szervezetek szerepe a szakképzésben nagyon meghatározó. Így a szakmai képzés közelíthető a munkaerő-piaci elvárásokhoz, valamint gyorsabban tud reagálni a képzési rendszer a munkaerőpiac változásaira. Még az olyan erősen állami irányítású szakképzési rendszer esetén is, amely Franciaországban működik, komoly feladatot vállalnak a gyakorlati képzésben a vállalatok. A francia tanoncképzés esetén akkor indíthatja el – a Regionális Gyűlés engedélyével – egy képzőintézmény egy új szakma képzését, ha az első évre felvett tanulói számára biztosítani tudott tanoncszerződést, azaz

gyakorlati képzőhelyként talált munkahelyet, amely a tanulót fogadni tudja. Franciaország azért sajátos példa, mert ebben az országban az oktatás, szakképzés minden területén az állam a legfőbb felelős.

- Görögországban egy új képzés indítása előtt a térségben piackutatást kell végezni a munkaerőpiacon, hogy a jövőben végzettek elhelyezkedése biztosított legyen.
- Megállapítható, hogy a szakképzés szervezettségétől és felépítésétől függetlenül minden országban törekszenek a tényleges munkatapasztalaton keresztül történő képzésre.
- Angliában az általános képzésben részt vevő diákokat is - már az alsó középfokú oktatásban - hetente két órára valamilyen munkahelyre viszik, hogy megfelelő kép alakuljon ki bennük a munka világáról. Ez a munkahely lehet hivatal, óvoda vagy bolt, nem szükséges, hogy termelőüzem legyen. Olaszországban heti négy órában a szakképzés minden szintjén foglalkoznak a munkahelyeken zajló tevékenységgel.
- Luxemburgban a 14 évesek számára – az alsó középfokú képzés keretében – „üzemlátogatás és ismerkedés a különböző munkakörök munkafeltételeivel” szerepel a tanmenetben. Hollandiában a szakmai előkészítő iskolában a 15 évesek heti 6 órában részesülnek gyakorlati képzésben.
- A szakmai szervezetek és a szakképzés kapcsolata
- A szakirodalom-kutatás során a képzési szakmastruktúra alakításával kapcsolatban megállapítható volt, hogy a legtöbb országban a szakmai szervezetek és a munkaerőpiaci szereplők képviselői a szakképzésre vonatkozó döntések előkészítésében minden szinten jelen vannak.

Akkor születik meg a törvényi szabályozás, amikor a szociális partnerek és szakmai szervezetek konszenzusra jutnak. A szakképzési rendszer és ezen belül a szakmastruktúra alakítása folyamatos tevékenység. Németországban, Svédországban, Hollandiában, Finnországban éves jelentések és statisztikák készülnek a szakképzés helyzetéről. Németországban a szakmai szervezetek minden évben felülvizsgálják és aktualizálják az egyes képesítésekhez tartozó képzési tartalmat és a vizsgakövetelményeket. Ugyanakkor javaslatot tesznek új képzések indítására, az elavultak megszüntetésére.

- Jól látható a szakképzéssel kapcsolatban néhány általánosnak mondható probléma is. Az egyik fő gond a fiatalok és a teljes lakosság magasabb képzettséghez juttatása és a képzési költségek jelentős emelkedésének visszafogása közötti ellentét megoldása. Minden ország arra törekszik, hogy a felső középszintű oktatást egyre többen befejezzék. Több statisztika készült azzal kapcsolatban, hogy az egyes korcsoportokban hányan rendelkeznek befejezett „felső középszintű” végzettséggel. Ennek érdekében a szakképzés keretében növelik az általános képzésre fordított időkeretet. Ebből az következik, hogy a szakképzésben – a belépéstől a szakmai vizsga letételéig – egyre több időt töltenek a fiatalok, később kerülnek munkavállalókként a munkaerőpiacra. A legtöbb vállalat, vállalkozás azért vesz részt a szakképzésben, hogy saját munkaerő igényét kielégíthesse. A munkaadói oldal érdeke, hogy minél előbb, minél gyakorlatorientáltabb tudású szakembert kapjon.
- A gyors technikai fejlődés és a szakképzés viszonya
- Egy másik általános probléma a gyors technikai, technológiai fejlődésből eredően a gyorsan változó

speciális képzettségek iránti igények követése. A létrejövő speciális képzettségekhez tartozó képesítések egységes elismerése még országos szinten is nehézkesen követhető. Ez a probléma ugyanúgy megoldásra vár Angliában – ahol a szakképzés minden területe piaci alapon működik -, mint Franciaországban –, ahol egyrészt a képzés decentralizálásával, másrészt a sokféle képesítés iránti igény országosan egységes kezelésével küzdenek. Erre a kérdésre Dánia válasza igen érdekes. Az iskolarendszerű képzést ötvözi a tanfolyami rendszerű képzéssel, a széles alapozású első szakmai képzés után a rövid idejű tanfolyami képzésekkel biztosítja a naprakész, specifikus szakmai ismereteket.

2.3 A pályaaorientáció és a pályaválasztás az Európai Unió országaiban

Az 1990-es évektől egyre nagyobb hangsúlyt kapott az egyes országokban a pályaválasztási tevékenység és a pályaaorientáció. A képzési kínálat szélesedése, az egyéni tanulási útvonalak lehetőségének megteremtése szinte átláthatatlanná tette az oktatási és szakképzési rendszert a szülők és diákok számára. Felismerték, hogy a helytelen iskola-, szakma-, felsőoktatási intézményválasztás egyéni, családi és pénzügyi problémákhoz vezet, ugyanakkor jelentős képzési költséget generál, és egyúttal ösztársadalmi és nemzetgazdasági károkat is okoz. A pályaválasztás alapja az egyéni érdeklődési kör, a képességek és a teljesítménykapacitás legyen, mert a gyors változások következtében a jövő bizonytalan, a szakmai előrejelzések pedig mindig az átlagra vonatkoznak, sohasem az egyénre. Az egyéni elképzeléseket kell közelíteni a gazdasági szükségletekhez.

A gazdasági szükségletek meghatározásánál egyre inkább előtérbe kerül a személyiség a képességeivel és készségeivel, amihez hozzá kell rendelni a képzettséget. Ezért az első szakmai képzéssel szembeni elvárás, hogy széles alapozó legyen, és szakmákon átívelő kulcskompetenciák birtokába juttassa a kiképzendőt. Így egész életében képes lesz a megfelelő, specifikus szakmai ismeretek megszerzésére további rövid idejű képzések segítségével.

A pályaválasztás segítése, a pályaaorientáció megoldása nagyon hasonló az egyes országokban. A legtöbb helyen a végleges pályaválasztási döntés előtt lehetőséget biztosítanak a választani kívánt szakma és a hozzákapcsolódó szakterület megismerésére.

Spanyolországban például az 1990-es Oktatási Törvény alapján az összes érettségit adó középiskolában kötelező a bevezető szakképzésben való részvétel minden diák számára. Ennek keretében több szakterületen olyan alapvető ismereteket és gyakorlatot szereznek a fiatalok, amely megkönnyíti a megfelelő képzés kiválasztását, és a döntést jobban tudják a munkaerőpiac igényeihez közelíteni. A 2002/2003-as reform alapján felállították a támogatási és tanácsadói rendszert, a munkaügyi területhez kapcsolták az információszolgáltatási és karrier-tanácsadói rendszert.

Belgiumban tanácsadói testület működik az iskoláktól függetlenül. Az iskola és a szakma kiválasztásában segít, mint a pályaválasztás intézménye, de lehetőség van személyes és iskolai problémák megbeszélésére, valamint megoldási javaslatok kidolgozására is.

Hollandiában a szakképzés előkészítő szakaszában a tanulók 12 évesen választanak a szakképzési ágak között – lehetséges választás az elméleti képzés, a gyakorlati képzés és a kombinált képzés –, ez egyben előre vetíti a további tanulási útvonalat is. Mind a három képzési ágba már a 14-16 éves tanulók számára is szerepelnek gyakorlati órák a tantervben, a szakma jobb megismerésére. Ezeknek a gyakorlati óráknak – főleg a gyakorlat központú képzési formában – pályaaorientáló szerepe is van. Az előkészítő szakaszban végső esetben még a szakmacsoport váltást is engedélyezik.

Portugáliában az iskolai oktatás minden szintjén foglalkoznak tanácsadással. A tanácsadó szervezetek az iskolán kívül, de az iskolai hálózat keretein belül működnek. A 6-11 évesek körében elsősorban lelki és pedagógiai jellegű, a nagyobbak esetében már oktatási, szakképzési tanácsadás történik. A kötelező oktatás befejezése után lehetőség van a pályaválasztási tanácsadás igénybevételére, ahol a fiatal érdeklődésének, képességeinek és teljesítményének megfelelő szakma és iskola kiválasztásához kap segítséget.

Németországban már az alapiskolai képzés vége előtt két évvel kapcsolatba lép az Információs Központ a tanulókkal. Megismertetik velük az államilag elismert tanulható szakmákat, képzési lehetőségeket. Tesztekkel segítik a tanuló képességeinek, készségeinek felmérését. Olyan munkalehetőségeket biztosítanak, amelyek a pályaaorientációt segítik.

Finnországban és Svédországban a pályaválasztási tanácsadás nagyon sok módszert alkalmaz. Az iskolákban alkalmazott módszerek alapja az egyéni foglalkozás, személyes tanácsadás. A leggyakrabban egyéni karrierutak megtervezését végzik. Igyekeznek minden információt megadni mind a továbbtanulás, mind a munkába állás területén azért, hogy a tanuló megalapozott döntést hozhasson.

Dániában létrehozták a híd-kurzusokat az alapoktatást befejezett tanulók számára. Azok az intézmények szervezik, amelyek felső középszinten működnek. A híd-kurzusokon lehetőséget kap a diák a választott iskola követelményeinek, tanárainak és általában a képzés körülményeinek megismerésére.

Ausztria példáján mutatjuk be a pályakövetési tanácsadás fejlődését.

Ausztriában törvényi alapja van az iskolai képzési tanácsadásnak. „Az iskola szervezetéről” szóló törvény 3. §-a kimondja: minden általánosan képző és szakképző iskolában, valamint majdnem minden felső tagozaton heti 1 órában képzési tanácsadásban kell részesülnie a diákoknak. Az iskolákban végzett tanácsadás az egyébként is az iskolában tanító pedagógus feladata. Kérdés, hogy ki tudja-e alakítani a megfelelő kapcsolatot a diákkal.

Az iskolai tanácsadás másik problémája, hogy az egyes iskolák nem rendelkeznek széles körű, mindenre kiterjedő információval sem a továbbtanulásnál figyelembe veendő valamennyi iskoláról, sem a teljes körű képzési lehetőségekről a szakképzés esetében. Nehezíti az iskolán belüli tanácsadást az egyes képzőintézményekben a tanulókért folyó verseny is.

Azokban az országokban, ahol a különböző képzőintézmények közötti átjárás biztosított, mindenfajta képzési lehetőségre kiterjedő kompetens tanácsadásra van szükség. Ausztriai szakértők szerint az iskolán belüli helytelen pályaaorientáció, a

hiányos információkon alapuló pályaválasztási tanácsadás egyfelől a gyakori szakirányváltás, másfelől az ifjúsági munkanélküliség kialakulásának is oka.

Így Ausztriában az iskolán kívüli pálya- és képzési tanácsadó szolgáltatók egész sora jelent meg. Az Ausztriai Munkaerő-piaci Szolgálatról (AMS) szóló törvény 32. §-a is a pályaválasztási tanácsadással foglalkozik. Az AMS pályaválasztási feladatainak ellátására pályainformációs központokat hoztak létre.

Ezek a központok széles körű információkkal szolgálnak a képzési lehetőségekről az érdeklődőknek, de egyéb segítséget nem adnak. A probléma megoldására alakultak olyan egyesületek, amelyek tanácsadással, egyéni képzési tanáccsal szolgálnak. Grazban az „Iskolai- és Képzési Tanácsadó” egyesület az AMS pályainformációs szolgálat épületében helyezkedik el, és az általános információk mellett egyéni tájékoztatást és tanácsadásokat végez a fiatal pályaválasztóknak és a felnőttképzésben részt venni szándékozóknak.

A gazdasági kamarák által működtetett gazdaságfejlesztő intézetekben (WIFI) működő képzési tanácsadásnak egyértelmű célkitűzése az objektív tájékoztatás.

További pálya- és képzési tanácsadások működnek a munkáskamaráknál, a Felnőttképző Intézmények Szövetsége intézményeiben, a munkaerő-fejlesztő központoknál (BFI) és még más szervezeteknél is. A tanácsadást ingyen nyújtó intézmények mellett az utóbbi években nyereségérdekelte tanácsadói szervezetek is alakultak.

3 Országtanulmányok

A fejezetben rövid áttekintést adunk az egyes országok szakképzési rendszerének főbb jellemzőiről, különös tekintettel a képzések megszervezésére, a munkaadói szervezetek szerepére a gyakorlati képzés megvalósítása és finanszírozása terén.

3.1 Olaszország

3.1.1 A szakképzési rendszer ismertetése

3.1.1.1 Alapképzés

Olaszországban hat évesen kerülnek a gyerekek az öt éves alapoktatásba. Az ötödik év végi záróvizsga sikeres letétele biztosítja a továbbtanulást a 3 évig tartó alsó középfokú iskolában. 14 éves korukban – a tankötelezettségnek eleget téve – a középiskola alsó tagozatának befejezését igazoló bizonyítványt szerezhettek a záróvizsgán. A sikeres vizsga biztosítja a fiatalok számára a felső középfokon való továbbtanulást. 14 évesen választhatnak a szakképzés és az általánosan képző felső középiskolák között. Az általánosan képző gimnáziumok 8 szakirányban kínálnak képzést. A gimnázium végén a sikeres érettségi vizsga biztosítja a felsőoktatásban való részvételt. A gimnáziumi oktatás 5 évig tart.

3.1.1.2 Szakiskolai képzés

A szakmai képzést választó fiatalok egyik lehetősége az 5 évig tartó szakiskolai képzés, amely szakérettségi vizsgával zárul és felsőfokú tanulmányokra jogosít. Ezekben az állami iskolákban a diákok az elméleti képzés mellett gyakorlati munkatapasztalatokat is szereznek vállalkozásoknál. A képzés ötödik évében kerül sor a szakmai gyakorlatra. A vállalat és a képzőintézmény közötti szerződés az alapja. A gyakorlati képzés alatt a kiképzendő nem kerül munkaviszonyba a vállalattal. A vállalati képzés végén a tanuló minősítő bizonyítványt kap, amelyet a gyakorlatvezető állít ki.

Az itt végzett diákok elhelyezkedhetnek, vagy további szakképzésben vehetnek részt. Az utóbbi esetben post-secondary szinten az IFTS (istruzione e formazione tecnica superiore) intézményekben szerezhettek felsőfokú szakképesítést igazoló bizonyítványt. Ez a képzés életkortól függetlenül igénybe vehető és ingyenes. A

teljes képzési idő legalább 30%-át gyakorlati képzésben, vállalkozásnál töltik az oktatásban részt vevők.

3.1.1.3 Szakmunkásképzés

A szakmunkásképzés két formában létezik Olaszországban. Az egyik formája az iskolarendszerű szakmunkás képzés, állami fennhatóság alatt. A másik forma a tanoncképzés, amelyet a tartományok felügyelnek.

Az iskolarendszerű szakmunkásképzés 3 éves, az első év után dönthet úgy a tanuló, hogy átlép az általános képzést biztosító gimnáziumba vagy a tanoncképzésbe.

3.1.1.4 Reformok az ezredfordulón

Az ezredfordulón Olaszországban nagymértékű átalakuláson ment keresztül az iskolai szakképzés. A reform előtt csak csekély általános vagy közismereti képzés volt a szakképzésben, és a szakmai végzettségek is csak tartományon belül voltak érvényesek. A reformok következtében az első két tanévben a szakmai órák számának drasztikus csökkentésével érték el, hogy egységesen heti 23 órában oktatnak közismereti tárgyakat és csak 13 órában szakmai ismereteket. A harmadik évben a közismereti tárgyak heti óraszámja 12-15, és a szakmai tárgyra heti 21-24 óra fordítható, a tényleges óraszámok a szakmacsoportok függvényében alakulnak. Erre azért volt szükség, mert Olaszországban - 2003-ban – az összes aktív korú lakosság körében a legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó adatok azt mutatták, hogy a népességcsoport 56%-ának csak alsóközépfokú végzettsége volt. A 25 év alattiak esetében ez az arány már kedvezőbbnek mutatkozott, közülük kicsit több mint 20% rendelkezik az ISCED 2 legmagasabb iskolai végzettséggel.

A reformok másik fontos eredménye az, hogy az addig tartományi szinten elismert képesítéseket országosan egységesítették, illetve államilag elismertté és országos érvényűvé tették. Ezzel egy időben a szakmacsoportok számát 19-re csökkentették.

Nagyon fontos lépés volt az is, hogy a szakmunkásképzés minden évfolyamán heti 4 „fakultatív” órát biztosítottak arra, hogy a különböző szociális és kulturális különbségeket csökkentsék a diákok között. Ugyanebben a 4 órában adnak lehetőséget a szakmai orientáció keretében az egyéni érdeklődésnek megfelelő ismeretek elmélyítésére. Ezek az órák szolgálnak arra is, hogy pályaválasztás

szempontjából feltérképezzék az iskola környezetét, társadalmi és gazdasági lehetőségeit.

A harmadik év végi szakmunkásvizsga lehetőséget ad az elhelyezkedésre a munkaerőpiacon vagy a továbbtanulásra. Különbözeti vizsga letétele után a szakmunkás továbbtanulhat az ötéves szakiskolában úgy, hogy a negyedik évfolyami tanulmányokba kapcsolódhat be. Választhatja azt a lehetőséget is, hogy a szakmunkásképző intézményben olyan képzésben vesz részt, ahol kiegészítésként érettségi vizsgára készítik fel.

3.1.1.5 Tanoncképzés

A tanoncképzés Olaszországban 15 éves korban kezdhető el. Nagyon rugalmas képzési forma, több képzési célt is megvalósítanak általa. Egyrészt azok a fiatalok kerülnek ide, akik 15 évesen azt választják, hogy minél előbb integrálódjanak a munka világába, másrészt az iskolai képzésben végzettséget szerzett fiatalok egészen 29 éves korukig a tanoncképzés keretei között szerezhetnek munkatapasztalatokat. A tanoncképzés keretében 6-24 hónap alatt szerzhető alacsonyabb szintű szakmai végzettség. Ugyanakkor hat éven keresztül is képezheti magát a fiatal ebben a formában.

A tanoncképzést törvény alapján tanulmányi szerződés szabályozza. Ez az iskolai és az üzemi képzésre is vonatkozik. A munkaadó azt vállalja, hogy a szakmához szükséges képességeket és készségeket a tanuló üzemi körülmények között sajátítja el. Ugyancsak a szerződés része, hogy a tanonc évi 120 munkaórán olyan képzési kurzusokra jár a regionális képzőközpontokba, ahol nyelvi, matematikai, számítástechnikai és állampolgári ismereteket tanulhat. A tanonc munkájáért bért kap, ami a vele azonos végzettségű munkavállaló fizetésének bizonyos százaléka.

3.1.1.6 Munkatanulmányi szerződés

A már végzettséggel rendelkező 18-29 éves fiatalok a 863/84-es törvény alapján 24 hónapos szerződést köthetnek az állami vállalatokkal, magánvállalatokkal és vállalati szövetségekkel. Ezt a szerződést munkatanulmányi szerződésnek hívják, és lehetővé teszi, hogy az elhelyezkedni nem tudó, végzettséggel rendelkező fiatalok munkatapasztalatot szerezzenek. A vállalat a szerződést meghosszabbíthatja, ha a

fiatalt tovább akarja alkalmazni. A tanoncképzésben részt vevő fiatalok kb. 35%-a munkatanulmányi szerződéssel, kétharmada pedig tanoncszerződéssel rendelkezik.

3.1.1.7 Nagyvállalati képzések

Egyes saját képzőhellyel rendelkező nagyvállalatok is tartanak szakmai képzéseket. Ezek a képzések három lépcsőben valósulnak meg. Első lépésben megismeri a fiatal a későbbi szakmájához tartozó területeket az üzemen belül, második lépcsőben egy munkacsoport tagjaként elkezd a munkát. Az utolsó szakasz a tényleges szakképzés ideje, ahol elsajátítja a speciális ismereteket és képességeket. Ilyen képzést kínáló nagyvállalat például a Fiat, Olivetti és a Zanussi.

3.1.1.8 Átjárhatóság a szakképzésben

Az olasz szakképzési rendszerben az egyes iskolatípusok között 15 éves korig az átjárás teljes körűen biztosított. A tanoncképzésbe bármely felsőközépfokú intézmény után és a felsőoktatás első három éve után is van belépési lehetőség. A tanoncképzésből a felsőoktatásba az érettségi vizsga sikeres megszerzése után, a post-secondary képzést nyújtó IFTS intézményén keresztül vezet az út.

3.1.1.9 Szakmai felügyelet

A tartományi képzés szakmai felügyeletét állami szinten a Munka- és Szociálisügyi Minisztérium látja el. A finanszírozás regionális szintű, a képzés a régiós gazdasági és politikai célok figyelembevételével zajlik.

3.1.2 Olaszország pályakövetési tevékenysége

A szakirodalom-kutatás során nem találtunk arra vonatkozó információt, hogy pályakövetési rendszer működne Olaszországban.

A kérdőívet a Munkaügyi és Szociális Biztonsági Minisztérium háttérintézményének munkatársa töltötte ki. A háttérintézmény neve: Dolgozók Szakmai Továbbképzési Intézménye (Institute for the Development of Workers' Vocational Training) – olasz rövidítése ISFOL. A kérdőívhez csatolt magyarázat szerint jelenleg nem végeznek pályakövetést, sőt nem üzemeltetnek olyan adatbázist sem, amely a szakképzéssel kapcsolatos adatokat tartalmazza. Most tervezik az ISFOL-ban egy olyan adatbázis

kialakítását, amely regionális és országos adatokat tartalmazna. Ezekből az adatokból pályakövetéssel kapcsolatos információk is rendelkezésre fognak állni a tervek szerint.

3.1.2.1 A felmérést végző intézmény

A szakképzés hasznosulásával kapcsolatos vizsgálatot csak az Európai Szociális Alapból (EFS) finanszírozott képzések esetén végeznek. Ez a vizsgálat az EFS képzés figyelemmel kísérésére, ellenőrzésére szolgál, és a Gazdasági és Pénzügyminisztérium végzi. A vizsgálatok visszamenőlegesek, most foglalkoznak a folyamatos felmérés lehetőségével.

3.1.2.2 Jogsabályi háttér

A felmérésnek nincs jogsabályi háttere, az ISFOL által tervezett adatbank létrehozásához sem kapcsolódik jogsabály.

3.1.2.3 A vizsgált célcsoport

A vizsgálat célcsoportját az alsó- és felsőközépfokú végzettséget szerzett fiatalok, a hátrányos helyzetben lévők, a nők, a fogyatékosok, a bevándorlók és a tartósan munkanélküliek alkotják.

A vizsgálatba véletlenszerűen bevont személyek vesznek részt, így reprezentatív felmérést végeznek. A résztvevőket a képzés befejezése után 12 hónapon belül keresik meg. A kikérdezés módszere: telefonos interjú.

3.1.2.4 A megkeresés módszere

Annak érdekében, hogy minél nagyobb legyen a válaszolók aránya, az ISFOL a Munkaügyi és Szociális Biztonsági Minisztérium megbízásából levelet küld minden kiválasztott személynek, amelyben elmagyarázza a felmérés célját, és értesíti a felmérés várható időpontjáról.

A nem válaszolókkal szemben semmilyen szankciót nem alkalmaznak.

3.1.2.5 A felmérés az alábbi adatokat tartalmazza:

- A képzőintézmény azonosító adatait,

- A szakma azonosító adatait,
- A pályakezdő munkaerő-piaci helyzetét,
- Vizsgálja a család, a képzőintézmény és a munkaügyi szervezet szerepét az álláskeresésben,
- Vizsgálja a pályakezdő szakemberképzéssel kapcsolatos elégedettségét,
- Kérdéseket tesznek fel az elvégzett képzés jellemzőiről: az órák számáról, a képzés közben szerzett munkatapasztalatokról.
- A felmérés foglalkozik a jelenlegi munka minőségére vonatkozó kérdésekkel is.

A felmérés eredménye nyilvános.

Országos és regionális szinten hasznosítják a kapott információkat, az EFS országos és regionális Pályakövetési Bizottságai, illetve az EFS programjainak Igazgató Bizottságai az EFS képzések ellenőrzéséhez és kiértékeléséhez használják az így kapott információkat. A szakképzési rendszerhez nincs visszacsatolás.

3.1.3 Összefoglalás

Olaszországban nem végeznek az első szakmai képzettséget szerzett fiatalok körében pályakövetést. Egy olyan adatbank felállítását tervezik, amelynek adataiból a későbbiekben pályakövetéssel kapcsolatos információkat is nyerhetnek.

Jelenleg az Európai Unió pénzforrásaiból megvalósított szakmai képzések ellenőrzésére és kiértékelésére végeznek pályakövetési tevékenységet. A képzésben részt vettek közül véletlenszerűen kiválasztott személyeket telefonos interjúval kérdezik ki a képzés jellemzőiről, a képzéssel való elégedettségükről, a munkaerő-piaci helyzetükről és a jelenleg végzett munka minőségéről. A kapott adatok nyilvánosak, az EFS programok különböző intézményeinél hasznosítják őket.

Adaptálhatóság szempontjából egy elemet találtunk figyelemre méltónak, hogy a válaszadási arány növelése érdekében előzetesen megkeresik levélben a

kiválasztott személyeket, tájékoztatják őket a felmérés céljáról és időpontjáról, és kéri az együttműködésüket.

3.2 Görögország

3.2.1 A szakképzési rendszer ismertetése

3.2.1.1 Alapképzés

A kötelező oktatás Görögországban 9 évig, (6-tól 15 éves korig) tart, melyből hat évet általános (Demotiko Scholio), hármat pedig középiskolában (Gymnasio) töltenek a gyerekek. Az állami iskolákban az oktatás ingyenes. Az oktatási törvény lehetővé teszi a magániskolai képzést is.

A tanulók három képzési formába léphetnek tovább, miután teljesítették a tankötelezettséget.

3.2.1.2 Líceumok

Azok a fiatalok, akik a felsőfokú oktatásba szeretnének bejutni, és ismereteik széles megalapozását tűzik ki célul, a líceumi tanulmányokat választják, ahol az általános tantárgyakon kívül szakmai orientáló tantárgyakat is oktatnak. Az 1997-es oktatási reform óta a líceumnak (felsőgimnáziumnak) csak egy formája működik, a *Lykeio*, amelyben az oktatás három évig (a munka melletti, esti tagozatos változata négy évig) tart, aminek keretében az általános tantárgyakon túl a tanulók három szakirány: az elméleti, a természettudományos és a technológiai szakirányok közül választhatnak. Az eredményes záróvizsgák után a tanulók megkapják érettségi bizonyítványukat (*Ethnikon Apolitirion*), amelynek birtokában felvételi vizsga nélkül juthatnak be egy egyetemre, amennyiben a meghatározott szaktantárgyban a tanulmányi hely részéről rögzített minimális tanulmányi eredményt elérték (*numerus clausus*).

3.2.1.3 Műszaki szakiskolák

A műszaki szakiskolákban (*Techniko Epaggelmatiko Ekpaideytirio azaz TEE*) a hangsúly a szakmai tárgyak oktatásán van, és tanulmányi szerződés biztosítja a képzés jogi keretét. A TEE-ben a tanulók több szakirány közül választhatnak. Az

oktatás elméleti és gyakorlati részre tagozódik, ahol a gyakorlat részaránya a teljes képzési időtartamon belül szakirányonként változik, és hozzávetőleg 25-50% között mozog. A gyakorlati képzés az iskolák tanműhelyében történik.

Az állami és magán műszaki szakiskolák jelenleg 79 különböző pályához kapcsolódó szakirányt kínálnak fel. A képzésben részt vevőknek kötelező az elméleti, a gyakorlati és a szakmaelméleti tantárgyi órák látogatása. A szemeszterek végén a feldolgozott tananyagokból két vizsgát kell tenni, majd a képzés végén záróvizsgák következnek. A képzés eredményes befejezése után a jelölt szakmai bizonyítványt (Vevaisoi epagelmatikis) kap, amely rögzíti az elvégzett képzést és a képzés időtartamát. Ez a bizonyítvány feljogosít egy kvalifikációs vizsgán való részvételre, amelyen szakmai minősítő igazolást lehet szerezni. Ez a post secondary szakképzésbe (ISCED 4) való továbblépésre jogosít.

Mindkét iskolatípus az Oktatási és Vallásügyi Minisztérium felügyelete alá tartozik, és az 1997-es oktatási reform során teremtették meg az iskolák közötti átjárhatóságot.

3.2.1.4 Az OAED szakképzése, tanoncképzés

A szakképzés másik módja a tanoncképzés, az OAED (Organismos Apascholiseos Ergatikou Dynamikou), a Munkaügyi és Szociális Minisztérium, Munkaerő Foglalkoztatási Szervezetének képzése, ahol a fiatal képzési szerződést köt egy konkrét munkaadóval, majd egyéves képzésben vesz részt egy oktatási központban vagy egy ún. szakmai műszaki képzési központban. Ebben az intézetben elméleti és gyakorlati oktatás is folyik.

A képzés három évig tart, amelyből az oktatás az első évben kizárólag az iskolában történik, míg a második és a harmadik évben a tanulók heti egy napot töltenek a képző központban, a maradék heti négy napot a képző üzemben. Az OAED szakképzési programjait a duális tanoncképzési formára építik, és elsősorban 15-18 éves (kivételes esetben 24 éves korig) munkanélküli fiatalok számára működtetik.

Ez a képzés sok fiatal számára jó esélyt biztosít a gyors elhelyezkedésre a munkaerőpiacon, megkezdésének előfeltétele az alsóközépfokú tanulmányok eredményes befejezése.

A teljesítményértékelés a szakmai képzés valamennyi formájában záróvizsga keretében történik, amelynek eredményes letétele után a Munkaerő Foglalkoztatási Szervezet (OAED) záróbizonyítványt (Ptychia) ad ki, amely egyenértékű a műszaki szakiskolák (TEE) záróbizonyítványával.

3.2.2 Görögország pályakövetési tevékenysége

3.2.2.1 A felmérést végző intézmény

Az Oktatási és Vallásügyi Minisztérium háttérintézménye, a Szakmai Oktatási és Képzési Szervezet (OEEK azaz Organismos Epangelmatikis Ekpaidefsis kai Katartisis) működteti Görögországban a Szakmai Fejlesztési és Karrier Irodák (GEAS azaz Grafeio Epangelmatikis Anaptyxis kai Stadiodromias) hálózatát. Az irodák fő feladata a görög gazdaság munkaerőigényének felmérése, a szakképző intézmények hallgatóinak tájékoztatása, a pályakezdő fiatalok felkészítése a munkakeresésre, tanácsadás az önéletrajz megírásával és az állásinterjúra való felkészüléssel kapcsolatban.

Információkat gyűjt a vállalkozások foglalkoztatási profiljáról, az egyes szakmák változó kompetenciaigényéről. Figyelemmel kíséri a Munkaügyi és Szociális Minisztérium, Munkaerő Foglalkoztatási Szervezete (OAED) által indított alkalmazási és képzési programokat.

Célja olyan szakmák képzésének a fejlesztése és támogatása, amelyre a gazdaságnak leginkább szüksége van, és jó elhelyezkedési esélyt biztosít a végzeteknek a munkaerőpiacon.

Tevékenysége során pilot jellegű felmérések keretében vizsgálja az egyes szakmacsoportban végzetek pályafutásának alakulását. A felmérések nem rendszeresek, a kikérdezéseket közel a vizsgaidőpontot követően végzik (Görögországban elválik egymástól a képzés befejezése és a vizsga időpontja), de egyes projekteknél előfordul a többszöri megkeresés is.

3.2.2.2 Jogszabályi háttér

Külön jogszabály nem írja elő a pályakövetést, a GEAS közügyeket ellátó szervezetként a saját hatáskörében dönt az egyes felmérések indításáról.

3.2.2.3 A vizsgált célcsoport

Ugyancsak a GEAS határozza meg az első szakmai végzettséget szerettek körében a konkrét vizsgálat célcsoportját, ami lehet egy konkrét szakmában végzett, egy adott régióban végzett, vagy egy adott időpontban végzett valamennyi pályakezdő fiatal.

Igyekszik a célcsoporton belül a teljes körű adatfelvételre, így bevonja mind az iskolai rendszerű szakképzésben, mind pedig a tanoncképzés keretében szakmát szerzett fiatalokat is.

3.2.2.4 A kikérdezés módszere

A kikérdezéseket postai úton kiküldött kérdőíveken és esetenként telefonos interjú formájában végzik. Nincs külön módszerük a válaszadó készség növelésére, és szankciókat sem alkalmaznak a nem válaszolókkal szemben.

3.2.2.5 A felmérés adatai

A kérdőívek tartalmazznak információkat:

- a képzőintézmény azonosítására vonatkozóan,
- a megszerzett szakma azonosítására vonatkozóan,
- a pályakezdő jelenlegi munkaerő-piaci helyzetére vonatkozóan is.
- Mindezekon kívül vizsgálják, hogy elégedettek-e a végzettek a képzésükkel, és azt is, hogy a pályakezdő le tudta-e tenni a képzés befejezését követően a minősítő vizsgát.

A felmérések eredményéből – kiegészítve azokat a más csatornákon gyűjtött statisztikai adatokkal – belső használatú összegzések készülnek, amelyek elősegítik a szakképzés tervezését, fejlesztését a munkaerő-piaci igényekhez alakítását, az új szakterületek indítását.

A kapott válaszokból úgy tűnik, hogy a munkaerőpiacon elhelyezkedettek adatai alapján azokat a szakterületeket fejlesztik, ahol a legkedvezőbb volt az elhelyezkedési arány.

3.3 Ciprus

Ciprusról a HRDA (Human Resource Development Authority) képviselője válaszolt megkeresésünkre. A HRDA (Humán Erőforrás Fejlesztési Bizottság) nem foglalkozik pályakövetéssel. Kutatásokat, elemzéseket végez a szakképzés területén.

Törvényi felhatalmazás alapján a HRDA feladata Ciprus gazdaságának humán erőforrás igényének tervszerű és szisztematikus képzéssel való kielégítése. Ágazatonként és szintenként kell megteremtenie a képzési és a képzésfejlesztési feltételeket. Nem foglalkozik a magánvállalkozási és a köztisztviselői munkaerő-igénnyel.

A HRDA feladatai teljesítéséhez foglalkoztatási előrejelzéseket készít, és feltárja a hiányszakmákat.

A foglalkoztatási előrejelzéseket 10 évre készíti, és háromévente aktualizálja. A 2005-2015-ös időszakra készített tanulmány 44 gazdasági szektort (szakirányt) és ezen belül 200 foglalkozást analizál.

A rövid távú előrejelzések – ugyanazt a metodikát alkalmazva, mint a hosszú távú előrejelzésnél – 2-4 éves periódusokat fednek le.

Évente vizsgálja körzetenként a szociális partnerek bevonásával a specifikus foglalkozások által igényelt munkaerőlétszámokat, és becsléseket is ad. Az elkészített becslések alapján javaslatot terjeszt elő a vállalatok feletti képzőközpontokban indítandó IVET (Initial Vocational Education and Training) programokra.

Duális képzés esetén lehetségesek olyan szakmák, szakmarészek, amelyek gyakorlati képzése csak vállalatok feletti képzőközpontokban valósítható meg.

A vizsgálatba bevont szociális partnerek: munkaadói szervezetek, szakszervezetek, körzeti munkaügyi hivatalok képviselői.

Az adatokat egy speciálisan erre a célra rendszeresített kérdőívben gyűjtik.

További kutatási témák, területek:

- Tanulmányok, amelyek az alkalmazott/ munkanélküli/ inaktív csoportok közötti átjárhatóságot vizsgálják, összességében és külön a nőkre vonatkoztatva.
- Kutatásokat végeznek az önfoglalkoztatókról, a mikro-, kis-, és középvállalkozásokról a termelői és szolgáltatói szektorban.
- Értékelik, és tanulmányokon keresztül bemutatják a ciprusi szakképzés egészét és egy-egy területét.
- Vizsgálják a képzésben, oktatásban részt vevőket összesen, és külön a nőket.
- Elemzik a HRDA szerepét a képzésben és a képzés fejlesztésében, valamint a HRDA tevékenységének hatását kiértékelik.

3.4 Hollandia

3.4.1 Szakképzési rendszer ismertetése

3.4.1.1 Alapképzés

Hollandiában a tankötelezettség 5 évestől 16 éves korig, az alapiskola pedig 4 éves kortól 12 éves korig tart. Az alapképzés végén a diákok 15 kötelező tantárgyból vizsgáznak. A tanulók a sikeres vizsga után bizonyítványt kapnak. Az alapiskola elvégzése után a végzettek választhatnak az általános és a szakképzés között. Az általános képzés a felsőfokú tanulmányokra készíti fel őket, és általános műveltségi tárgyakat oktatnak. Az ötéves (HAVO) általános képzés a főiskolát, a hatéves (VWO) pedig az egyetemi tanulmányokat előzi meg. Az alapképzést befejezők kb. 15%-a jelentkezik az általános képzésre.

3.4.1.2 Szakképzés

A szakképzést választók a szakképzést előkészítő iskolákba (MAVO) jelentkezhetnek, amely elvégzése után léphetnek a középszintű szakképzésbe. A középfokú szakképzésre felkészítő középiskolákban a tanulókat oly módon oktatják, hogy az első két évben az általános ismereteket bővítő tantárgyak, majd a 3-4. évben a szakképzéshez kapcsolódó tantárgyak kerülnek előtérbe. A szakmai előkészítő képzés elvégzése után a fiatal a tanoncképzésbe is beléphet.

A diákok különböző stratégiák közül választhatnak az előkészítő szakiskolai képzés során. A négy lehetőség alapvetően a gyakorlati oktatás óraszámában különbözik.

- Elméleti képzési stratégia, amely lehetőséget teremt a rövid vagy hosszú idejű középfokú szakképzésben (MBO) való részvételre, vagy folytathatók a tanulmányok az általános ötéves képzés negyedik évfolyamában. Itt heti két óra gyakorlat van.
- Vegyes képzési stratégia, amely általános képzési elemeket ötvöz a szakképzési elemekkel, ez utóbbiak javára eltolódva. Ebben a formában heti tíz óra a gyakorlati szakképzés.
- Szakképzés-orientált stratégia, amely a rövid távú középfokú szakképzésben (MBO) való részvételt teszi lehetővé, heti kb. 6 órás gyakorlati képzéssel összekapcsolva.
- A hosszú távú szakképzés-orientált stratégia, amely a hosszú távú szakképzésben való részvételt (HBO) alapozza meg, itt a gyakorlat is több: kb. húsz óra.

3.4.1.3 A középszintű szakképzés

A középszintű szakképzésnek Hollandiában négy szintje van:

- Asszisztensi szint,
- Alapszakma-képzési szint,
- Szakképzési szint,

- Középfokú-képzési szint.

Az egyes szintek egy-egy éves hosszúságú képzést jelentenek, amelyek külön is teljesíthetők, de egymás után végezve a négy szint együtt adja a középszintű szakképesítést (MBO). A középszintű szakképesítés megszerzése lehetőséget ad a főiskolai tanulmányok megkezdésére.

A középfokú szakképzésben a gyakorlati képzés szempontjából is kétféle alapvető képzési forma közül választhatnak a tanulók:

- A tömbösített képzési forma (BBL), amely keretében egy vállalkozásnál folyik a képzés időtartamának 60 %-a, és a fennmaradó időt az iskolában töltik az elméleti ismeretek elsajátításával. Ebben az esetben a tanulók tanulószerveződést kötnek a vállalkozással.
- A „hagyományos” szakképzési forma (BOL), amely nagyobb hangsúlyt fektet az elméleti képzésre, - ez 40-80 % -, és a maradék 60-20 % jut a gyakorlati képzés elsajátítására. Általában ezt a képzést választják az idősebbek, és az alacsonyabb szinten tanuló diákok. Ez a létszám kb. 60 %-át teszi ki.

Hollandiában az oktatásban az állami szerepvállalás meghatározó jellege mellett kiemelkedő fontosságú a gazdaság szereplőinek (kb. egyharmad, talán 40 %) közreműködése a társadalmilag eredményes szakképzés megvalósításában. Itt található az egyik legkiterjedtebb duális rendszer, amely átfogja a szakképzés minden szintjét, most már olykor a főiskolai képzést is beleértve.

A munkahelyen szerzett gyakorlat fontossága elsőbbséget élvez a társadalmi gondolkodásban. A gyakorlóhelyek kereslete és kínálata nem mindig optimális, azonban a gyakorlóhelyek mindent megtesznek az egyensúlyi állapot megteremtése érdekében azért, hogy ne legyen eltolódás az iskolai gyakorlati képzés kialakulása és elterjedése irányában. Bár adókedvezmények illetik azokat, akik a képzésben részt vesznek, azonban áldozatot is vállalnak az említett cél – a gyakorlóhelyek megtartása – érdekében.

A középfokú szakképzés (MBO) fontos része a vállalkozóvá váláshoz kapcsolódó ismeretek elsajátítása, a vállalkozói készségek fejlesztését megcélzó képzés. Ilyen jellegű oktatás a mezőgazdasági, kereskedelemben/adminisztrációs képzésben, a szolgáltatásokban/egészségügyben és a műszaki területen folyik.

A VWO, a HAVO, a MAVO és a VBO képzések is záróvizsgával fejeződnek be, amely egy iskolai vizsgából és egy nemzeti írásbeli vizsgából áll.

- Az iskolai vizsgát maga az iskola készíti elő és folytatja le az utolsó iskolai évben.
- A nemzeti írásbeli vizsga iskolatípusonként különbözik, és minden iskolában egy időben tartják.

A végső jegyet az iskolai vizsgán és a nemzeti vizsgán elért eredmények átlaga adja.

3.4.1.4 A teljes idejű felsőfokú szakképzés

A teljes idejű felsőfokú szakképzésben (HVO)

- az ötéves általános képzést végzettek (HAVO),
- a hatéves, egyetemi képzésre előkészítő iskolát végzettek (VWO), valamint
- a hosszú távú középfokú szakképzést (MBO) elsajátított tanulók vehetnek részt.

A teljes idejű felsőfokú szakképzés jó néhány területen: pl. a mezőgazdaság, kereskedelem, az egészségügy és a műszaki terület, az önfejlesztés, a művészetek és a tanár-tanítóképzés területen folyik. Erre a szétválásra a harmadik-negyedik év folyamán kerül sor.

A képzés időtartama négy év.

Az állam öt évig finanszírozza mindenki számára a négyéves képzést.

Ezzel szemben a gyakorlati képzés megszervezése a gazdaság feladata, a vállalkozások harmada, negyede, más vélemények szerint inkább 40 %-a vállal részt a lebonyolításban.

3.4.1.5 A szakképzés igazgatási rendszere

Az igazgatás szempontjából a holland rendszer háromszintű:

- A nemzeti szint: a minisztériumok, az országos szervezetek, a támogató és tanácsadó szervezetek, vizsgáztató szervezetek találhatóak a legfelső szinten.
- A szektorális szint: a szektorokban működő társadalmi partnerek és a szakértői központok sorolhatók ide.
- A regionális (helyi) szint: ahol az iskolák, magántulajdonban lévő képzőintézmények, a helyi szinten szerveződő társadalmi partnerek találhatóak.

Az egyes szinteknek megfelelő szervezetek pedig a következők:

A nemzeti szinten található, érintett minisztériumok az alábbiak:

- A Mezőgazdasági, Környezetgazdálkodási és Élelmiszerminőségi Minisztérium, amely az agrárszektorban szerveződő szakképzésért felel.
- A Gazdasági Minisztérium, amely az élethosszig tartó tanulás és a foglalkoztatottság növelése érdekében indított kezdeményezések eredményes megvalósításában érdekelt.
- A Szociális- és Foglalkoztatásügyi Minisztérium, amely a munkahelykeresők, a munkanélküliek képzésében, a társadalmilag kirekesztettek helyzetének normalizálásában és a nemek közötti esélyegyenlőség biztosításában érdekelt.
- Az Igazságügyi Minisztérium 2002-től a különböző bevándorlók, letelepedők különféle generációinak beilleszkedéséért felelős.

A szektorális szinten működő szervezetek az alábbiak:

- A szakképzéssel és munkaerő-piaci képzéssel foglalkozó szakértői központok, amelyek ágazati vagy szektorális szinten szerveződnek. Jelenleg tizenkilenc ilyen központ működik. Feladatuk közvetítés az oktatási rendszer és a munkaerőpiac között. Csak Hollandiára jellemzőek, más országban nincsenek hasonló szervezetek. Vezetésükben a munkavállalók, a munkaadók és az oktatási rendszer képviselői vesznek részt. Országos szintű képviselőjük a „Colo” (Szakképzési Nemzeti Testületek Szövetsége).

A regionális, azaz helyi szinten az alábbi intézmények működnek:

- Regionális képzési központok (ROC), amelyekből több mint negyven van. A képzettek száma igen eltérő, kétezertől huszonnégyezer fő, átlagosan tízezer tanulóval.
- Ezek mellett tizenkét mezőgazdasági képzési központ, továbbátizenhárom szakiskola kínál speciális területi képzést, pl. a hajózásban, a szállítmányozásban, a grafikus és a dekoratőri képzésben.

Az állami intézmények mellett működnek magántulajdonban lévő képzési központok. Ezek közül a legnagyobb a Paepon országos szervezet, amelynek kb. száz intézménye van.

3.4.1.6 A regionális képzési központok

A 90-es években lejátszódott reformfolyamat végeredménye a szakképzést befolyásoló két törvény – az 1996-os WEB törvény (Törvény a szakmai képzésről és továbbképzésről), valamint az 1995-ös Felnőtt- és szakképzési törvény - hatályba lépése. A reform során került sor a kis létszámú, de szakosodott iskolák létrehozására, amelyek regionális képző központokba, úgynevezett ROC-okba integrálódtak. Ezek a központok a szakképzésen túl az összes ágazat számára szakmai tanáccsal szolgálnak.

A ROC-ok szakmai irányítását olyan Intézményi Tanács (board) végzi, amelyben különböző szervezetek, intézmények (például a helyi önkormányzatok, cégek, vállalkozások, egyházi szervezetek) képviseltetik magukat. Feladatuk a kapcsolattartás a munkaadói és munkavállalói szervezetekkel, valamint intézményi szinten a képzésben szereplő szakmacsoportok, tananyagok, tantervek meghatározása. A képző központ irányítási feladatait a board-ok alatt elhelyezkedő management mint a ROC igazgatósága végzi. Ugyanolyan bürokráciával rendelkezik, mint bármely más, a magánszektorban tevékenykedő vállalkozás. Pénzügyi finanszírozása nagyrészt az Oktatási Minisztériumon keresztül zajlik. A kapott pénzügyi összeget saját belátásuk szerint használhatják fel a ROC-ok, beszámolási kötelezettségük sincsen. Amennyiben felnőttképzésben is részt vesznek ezek a képző központok, a Munkaügyi Minisztérium is hozzájárul a költségekhez. Az adott intézmény bevételeinek maximum 40%-a származhat egyéb tevékenységből – például cégeknél végzett tréningek bevétele -, de ez általában nem haladja meg az 5%-ot.

Minden regionális képzési központ képviselteti magát az országos szintű szakképzési tanácsban. Hasonló jellegű tanács fogja össze a mezőgazdasági intézményeket. A magánoktatásban az ezeknek megfelelő szervezet a Paepon.

3.4.1.7 Az állam és a szociális partnerek szerepe

A képzés megszervezésére és finanszírozására is kiterjed az állam felelőssége. Ugyanakkor a szociális partnerek szerepe is meghatározó a szakképzés területén, mivel a munkaadók és munkavállalók által létrehozott „nemzeti testületek” mindazon célokkal foglalkoznak, amelyeket a képző intézményeknek a szakmai képzés során teljesíteniük kell. Három fő feladatkört lehet kiemelni: a minősítési rendszer, a vizsgarendszer és a gyakorlati képzés feltételeinek biztosítása. A képzéssel szembeni feltételeket tehát nem az állam támasztja, hanem a nemzeti testületek, ahol a szociális partnerek mellett a képzőintézmények képviselői is jelen vannak. A testületek elvárásainak az állami képzőintézetek is igyekeznek megfelelni.

A 90-es években Hollandiában is végbement a szakmajegyzék felülvizsgálata, a szakmacsoportok számának csökkentése. Elindították a moduláris képzést.

Az egységes megítélés a társadalom rétegei számára elfogadhatatlan, ezért olyan sokrétű képzési rendszert alakítanak ki, amilyent a politikai és társadalmi lehetőségek lehetővé tesznek. Ezzel fokozódik az egyén döntési felelőssége, ugyanakkor az átjárhatóság és a modularitás – amelyeket csak egy-egy szint befejezése után vesznek figyelembe - kompenzációs lehetőséget biztosítanak a tanuló számára.

Ennek a felismerésnek a társadalmi szintű tudomásulvétele az egyéni képzési formák irányában hat, amely egyéni haladást feltételez, és társadalmi szintű kezelése még nem jelent meg intézményes formában. Azonban ezekre az okokra visszavezelve Hollandiában elfogadtak – a megfelelő törvényi egyeztetés eredményeként – egy olyan tanulói azonosítót, amely végigkövetve a diák útját az oktatási hálózatban, alkalmas lehet arra, hogy tipikus képzési utakat állapítsanak meg a szakemberek, és különböző statisztikai jellegű következtetéseket is levonjanak.

3.4.2 Hollandia pályakövetési rendszere

A kérdőívet az Oktatási és Munkaerő-piaci Kutatási Központ kutatója töltötte ki. Hollandiában 2004-ben kb. 100 000 fiatal szerzett szakmai végzettséget ISCED 3 szinten.

A Maastrichti Egyetem Oktatási és Munkaerő-piaci Kutatási Központ végez évenként kutatást a szakmai végzettséget szerzett fiatalok körében.

A vizsgálat országos szinten zajlik. A célcsoportra az Oktatási és Munkaerő-piaci Kutatási Központ tesz javaslatot, amit egyeztet az Oktatási Minisztériummal, amely megegyezés alapján támogatja a vizsgálatot.

A kutatást az első szakmai képzettséget szerzett fiatalok reprezentatív csoportján végzik. Nem tartoznak ide az olyan első szakmai végzettséget szerzők, akik a felnőttképzés keretében kaptak képesítést.

A reprezentatív felmérésbe az iskolát befejezettek kb. 20-25%-át vonják be. A kiválasztás véletlenszerűen történik. A végzettséget szerzett fiatalokat csak egyszer keresik meg, a végzettség megszerzése után kb. másfél évvel. Például a 2004/2005. iskolaévben képesítést szerzett tanulókat 2006 végén keresik meg.

A kikérdezéshez kérdőívet használnak, levélben elküldik, de internetes lehetőséget is biztosítanak, a kitöltő választhat. A válaszadási kedv növelésére kisösszegű pénznyereményt ajánlanak. A válaszadási arány 35-40% egy-egy kikérdezésnél.

A nem válaszolókat nem szankcionálják.

A kérdőív tartalmazza a képzőintézmény és a szakmai végzettség azonosító adatait, a fiatal munkaerő-piaci helyzetére, a család, a képzőintézmény és a munkaügyi szervezetek szerepére vonatkozó kérdést az álláskeresésben. Vizsgálják a tanuló képzésre vonatkozó elégedettségét, a munkájához szükséges és a képzés során megszerzett szakértelmét (kompetenciáit), a végzettség megszerzése után elvégzett kiegészítő képzéseket, a munka és az oktatás követelményeinek egymáshoz való viszonyát.

A munkaadókat nem keresik meg ebben a kutatásban.

A volt tanulóktól kapott adatok és információk alapján évenként országos szintű statisztikát és jelentést készítenek. A statisztika és az éves jelentés nyilvános.

A jelentést és a statisztikát a politikai döntéshozók számára készítik. Az oktatási, képzési rendszer változtatásaihoz használják. A kutató központnak nincsenek

információi arról, hogy milyen mértékig hasznosítják az általuk készített jelentést és statisztikát.

3.4.3 Összefoglalás

Hollandiában működik pályakövető rendszer, amelynek célja az, hogy a szakmai végzettséget szerzett fiatalokról készülő éves jelentéshez statisztikai adatokat állítsanak elő.

Országos, reprezentatív, kérdőíves megkeresést végeznek a képesítés megszerzése után másfél évvel. A válaszadási kedvet pénznyereménnyel próbálják növelni, a nem válaszolókat nem szankcionálják.

A politikai döntéshozók számára készített jelentés és statisztika nyilvános, amelyet úgy tudnak hasznosítani, hogy változtatásokat hajtanak végre az oktatási, képzési rendszeren.

Adaptálható elemek a holland pályakövetési modellben:

- A kérdőívet mind levélben, mind internetes formában megválaszolhatja a fiatal. A pályakezdő választhat a két lehetőség közül.
- A kérdőív tartalmazza az összes olyan kérdést, amely a magyar pályakövetési modellben is szükséges:
 - A képzőintézményre vonatkozó azonosító adatokat,
 - A szakmára vonatkozó azonosító adatokat,
 - A pályakezdő munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó kérdéseket,
 - Vizsgálják a család, a képzőhely, a munkaügyi szervezet szerepét a pályakezdő álláskeresésében,
 - Vizsgálják a pályakezdő szakemberek képzésükkel való elégedettségét,

- A munkakör betöltéséhez szükséges szakértelmet (kompetenciákat),
- A képzés során megszerzett szakértelmet (kompetenciákat),
- A munka és a képzés, oktatás követelményeinek egymáshoz való viszonyát.

3.5 Németország

A kötelező iskolai oktatás - tartománytól függően 10-12 évig - a 6. életévtől, a gyermek 18. életévéig tart. Az iskolakötelezettség teljesítéséhez a diákok 9-10 évig nappali tagozaton tanulnak, majd (eredménytől függően) további tanulmányok vagy részidős szakmai képzés következik.

Alapképzés:

Az iskola első négy évében – elemi iskola (Grundschule) – egységes, általános képzés folyik, majd az 5. osztálytól kezdve az elképzelt életútnak megfelelő, illetve irányt szabó iskolatípusban folytatják tanulmányaikat.

Hauptschule (Általános iskola): alapvégzettséget ad, 15-16 éves korig teljes képzési időben oktat, továbbtanulási lehetőséget a szakképző iskolákba biztosít. Népszerűsége egyre csökken az alacsony képzési, illetve életút kilátásai miatt.

Középszintű (alsó és felső) képzés:

Realschule (Reáliskola): elvégzése szélesebb választási lehetőséget biztosít a diákoknak, mint az alapiskola, a 10. osztály után megszerzett reáliskolai végzettséggel (kisérettségivel) a tanulmányok folytathatók érettségit adó középiskolában vagy érettségit nem adó – így felsőfokú továbbtanulásra nem jogosító – szakképző iskolában.

Gymnasium (Gimnázium): magasabb fokú általános középiskolai oktatást biztosít, a tizenharmadik év elvégzése után érettségivel zárul, ami főiskolai, egyetemi jelentkezésre jogosítja a diákokat.

Gesamtschule (emelt szintű szakközépiskola), az iskolatípus integrálja az előző középiskola-típusok pedagógiai célkitűzéseit, tantárgyi-szervezeti tartalmát, biztosítva ezzel a többi középiskolai formába való átjárhatóságot. A későbbi orientációnak megfelelően a tanulók főiskolai, egyetemi jelentkezésre jogosító érettségit tehetnek.

Felsőoktatás:

A megszerzett középfokú végzettség függvényében különböző felsőfokú oktatási intézményben folytathatják tanulmányaikat a német diákok.

Universitat (egyetemek, tudományegyetemek)

Fachhochschulen (szakfőiskolák) – egyetemi szintű oktatást biztosítanak elsősorban mérnöki, közgazdasági, mezőgazdasági, üzleti területen, a képzés során kevésbé az alaptudományos, inkább a magas szintű alkalmazott és gyakorlati ismereteket oktatják, és konkrét, jól felhasználható tudással látják el a hallgatókat.

Felsőfokú szakképző intézményekben folytathatják tanulmányaikat azok a diákok, akik középfokú tanulmányaik során emelt szintű szakképesítést szereztek.

Németországban a teljes oktatási rendszer állami felügyelet alatt áll, azonban a szövetségi államigazgatási struktúra szerint az oktatás irányítása, felügyelete az egyes tartományok hatáskörébe tartozik. A szövetségi oktatási törvény csak keretet ad a képzés országos egységességének biztosítására az egyes tartományok egyedi oktatási törvényei számára, ezért a fent vázolt oktatási séma tartományonként eltérő lehet.

3.5.1 Szakképzés helye az oktatási rendszerben

Szakmai képesítés több csatornán is szerezhető a német képzési rendszerben. Legkorábban a kilencedik általános képzési év elvégzése után egy szakmai orientációs tanévet követően, 16 éves korban lehet a szakképzés területére lépni. Németországban a szakmai képesítés megszerzésének nem szükséges feltétele az alapvégzettség megszerzése.

Szakképesítést teljes időben iskolai keretek között folytatott tanulmányok, valamint munka mellett, részidejű iskolai képzésben folytatott tanulmányok során, három fő iskolatípusban szerezhethetnek a tanulók.

1/ Teljes időben, iskolai keretek között zajló oktatás (Fachoberschule)

A 10. osztály után, legalább két évig tartó, szakképzés (Fachoberschule) sikeres elvégzése általában szakirányú főiskolai továbbtanulásra jogosít.

Ebben a képzési formában a legmagasabb presztízse a hároméves szakgimnáziumoknak (Fachgymnasium) van, ami a szakmai végzettség mellett, az általános gimnáziumokban megszerezhető érettségi vizsgára is felkészít, és annak sikeres letétele után bármely felsőoktatási intézményben folytathatók a tanulmányok.

2/ Szakképző iskolák (Fachschule)

A 10. osztály elvégzése után választható képzési forma, ahol a választott szakmától függően a képzés heti öt napban, egy vagy két évig tart. Elvégzése felsőfokú továbbtanulásra nem, teljes vagy részidejű technikusképző (Fachschule) látogatására jogosít.

3/ Szakmunkásképző iskolák (Berufsschule)

Legnagyobb létszámban ez az iskolatípus képi a német szakmunkásokat, a szakképzést választó diákok közel 50-60%-a szerzi itt a képesítését. A termelő-ágazatokban ez az arány magasabb, míg a tercier ágazatokban lényegesen alacsonyabb. Az oktatás megosztva, két helyen zajlik az iskola és a vállalati, üzemi szakképző helyeken. A tanulók a hét 1-2 napját az iskolában (ahol általános és szakmai elméleti képzést kapnak), a hét többi napját a gyakorlati képzésüket végző munkahelyen töltik.

Ebbe az iskolatípusba 15-16 éves korba kerülnek a tanulók (kiképzendő), képzésük a választott szakmától függően 2-3 évig tart, és szakmunkásvizsgával ér véget. Ennek a duális rendszerű szakképzésnek fő ismertetőjegyei, hogy a képzés minden területére jellemző a kettősség.

A magánvállalkozásoknál folyó gyakorlati szakképzés keretfeltételeit az állam biztosítja, ezért ezt a modellt kormányzat által szabályozott piaci modellnek (government-controlled market model) nevezik. A duális jelző arra utal, hogy a képzésben az állam által fenntartott iskola és a magánkézben lévő vállalkozás egyaránt részt vesz. A képzés szabályozása, finanszírozása, felelőssége is megoszlik a felek között.

3.5.2 A szakképzés törvényi háttere, irányítása

A szövetségi feladat- és munkamegosztásból adódóan a szakképzést szabályozó rendelkezések több szinten kerülnek kidolgozásra és elfogadásra. Az iskolai, elméleti képzésért a szakképző iskola a felelős, szabályozását az adott tartomány oktatási törvénye tartalmazza, míg a gyakorlati részre vonatkozó szabályozás szövetségi szinten, a szakmai szervezetek bevonásával történik. A szövetségi szakképzés legmagasabb szintű háttérintézménye a Szövetségi Szakképzési Intézet (BIBB), ahol a szakképzés-politika alakítására a BIBB Főbizottságának van a legnagyobb befolyása. Az intézet, valamint a főbizottság helyzetét, feladatait, működési feltételeit az 1976-ban elfogadott Szakképzési Törvény fektette le. A korábbi tripartit elven összeállított irányító testületet negyedparitásossá alakították, biztosítva ezzel, hogy a szakképzésben érdekelt felek – állam, munkaadók, munkavállalók, tartományok – mindegyike képviselve legyen a főbizottságban. A kormányzatot a Gazdasági Minisztérium képviselője, valamint a kultuszminisztérium szakképzési részlegét vezető, az intézet főtitkári feladatait is ellátó munkatárs képviseli. A munkaadói oldal képviselőjére a Német Ipari és Kereskedelmi Kamarák Szövetsége, a Német Kísiparosok Központi Szövetsége, a Német Ipar Szövetségi Egyesülete, a Német Munkaadók Szövetségi Egyesülete delegálja a tagokat. A munkavállalói oldalt a fémipari szakszervezetek, a vegyipari szakszervezetek, az alkalmazottak szakszervezete, valamint a pedagógusok és tudományos kutatók szakszervezete küldöttei képviselik. A negyedik oldal a tartományok képviselőiből tevődik ki. A felek egyenlő szavazati joggal rendelkeznek, állásfoglalásaikat, a kormányzat számára megfogalmazott ajánlásaikat konszenzussal alkotják. Döntéseiket széles körű és részletes egyeztetési folyamat előzi meg.

A szakképzési törvény alapján a szövetségi kormány képzési rendeleteket ad ki, amelyekben meghatározzák a képzési követelményeket, szabályozzák a

szakképzésért felelősök együttműködését, a munkaadók, munkavállalók, szakiskolák szerepét. Rögzítik a szakképzés rendjét, az államilag elismert szakmacsoportok számát, a vizsgarendszert, az operatív irányító bizottságok összetételét, döntési jogkörét. A szövetségi szintű kerettörvény alapján a gyakorlati oktatás a szövetségi Gazdasági Minisztériumhoz tartozik, azonban ezt a jogkört tovább delegálták a gazdasági kamarákhoz, ott határozzák meg a képzés szakmai tartalmát és követelményeit. Az iskolai oktatás a tartományi kultuszminisztériumok hatáskörébe tartozik. Megjegyzendő, hogy a szövetségi minisztériumok (Gazdasági Minisztérium, Kultuszminiszterek Állandó Konferenciája) illetékesek: az Európai Unió irányelveinek érvényre juttatásában, a szabad munkaerő-áramlás elősegítésében, a képzési követelmények harmonizálásában és a bizonyítványok ekvivalenciája ügyeiben.

A kamarák szerepe és hatásköre alapvetően háromirányú:

- a szakmunkásképzés tartalmának meghatározása (a törvény alapján évenként legalább egyszer közzé kell tenni a szakmai követelményeket),
- a képzés körülményeinek vizsgálata konkrét üzemi monitorozással (kvázi akkreditáció),
- a szakmunkás-, és mestervizsgák szervezése, lebonyolítása.

A szakmunkásvizsgák és mestervizsgák nagyon színvonalasak, gyakorlatiasak. A kamarák által kiválasztott vizsgáztatóknak mestervizsgával és legalább 6 éves üzemi munkaviszonnal kell rendelkezniük. A szakmunkásvizsgák és mestervizsgák szakmai hitelért a kamarák felelősek.

A kamarák maximálják és folyamatosan ellenőrizhetik az adott üzemben, vállalatnál alkalmazható tanulók számát, s általában is ellensúlyt képeznek az üzem és a munkaügyi hivatal növekedésorientált érdekeivel szemben. Nincsenek központilag meghatározott keretszámok egyes szakmákra, s nincs még tartományi szintű kötelező tervezés sem, bár széles körű a nyilvántartás, és az elemzés több a puszta statisztikánál. Szoros kapcsolatuk a gazdasággal biztosítja, hogy a „kiképzettek” 90%-a a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakmát válasszon.

Az 1969-es Szakképzési Törvény számtalan feladatot ró a kamarákra a gyakorlati szakoktatás kapcsán:

- szakképzési szerződések nyilvántartása,
- szakképző üzemek és személyek alkalmasságának vizsgálata, működésük engedélyezése (minőségbiztosítás),
- a záróvizsgák, valamint képzési félidei vizsgák, vizsgabizottságainak összeállítása,
- a mestervizsgák szervezése, lebonyolítása,
- szakmai továbbképzések szervezése,
- a vizsgák színvonalának egységesítése,
- adminisztratív feladatok.

A tartományi kormányok helyi oktatási törvényben szabályozzák a szakiskolák, a szakmunkásképző iskolák működési rendjét, az általános műveltségre vonatkozó képzés tartalmát, mennyiségét. A szakmai képzés összehangolására Tartományi Szakképzési Bizottságot hoznak létre, mely bizottság koordinálja a szakképzés regionális szereplőinek egyeztető, döntés-előkészítő tevékenységét.

3.5.3 Képzési helyszínek, általános-szakmai képzés arányai, szakmai elmélet-gyakorlat aránya a legjellemzőbb szakképzési típusban

Az üzemi képzőhelyek szerepe

A tanulók gyakorlati alapképzése jórészt üzemekben, termelés közben zajlik. A képzésben való részvétel hasznosságát az is mutatja, hogy a németországi vállalkozások közel egynegyede folytat üzemi képzést. 2004-ben megközelítőleg 225 ezer kamarai cégnél kb. 450 ezer aktív oktató dolgozott a gyakorlati oktatás területén.

A „kiképzendők” a képzés első évében 2 napot töltenek a szakiskolában, és 3 napot töltenek az üzemben. Az iskolában általános kompetenciaképzés mellett szakmai

elméleti képzésben, valamint közgazdasági, munkajogi képzésben részesülnek. Az általános képzésre fordított idő megközelítőleg 20%-a az összes elméleti oktatási időnek. Az üzemben töltött gyakorlati idő egyharmad része ekkor még szintén szakmai alapozó elméleti képzés. Az arány a gyakorlati képzés javára a következő évtől tolódik el, a második évtől iskolában egy napot, üzemben négy napot töltenek a tanulók, és gyakorlatuk során egyre nagyobb részben vesznek részt a kiképző üzem tényleges termelőmunkájában.

A szakképzési törvény kétszintű vizsgarendszert ír elő: a 2. év végén részszakmunkás végzettséget lehet szerezni, a 3. év végén teljes értékű szakmunkásvizsgát, amely utóbbi a szakmai továbbképzésben a mestervizsga szintjéhez való illeszkedést is jelenti. A technikai szintű képzésbe való belépéshez értelemszerűen szintén a teljes értékű szakmunkásvizsga szükséges. Az üzemek feladata elsősorban a szakmákhoz tartozó jártasságok, készségek, ismeretek közvetítése. Meg kell ismertetni a tanulókat azokkal a minimális tapasztalatokkal, magatartásformákkal, amelyek a szakmai gyakorlatuk során, a munka világában nélkülözhetetlenek. A képzés végére el kell jutniuk egy magas szintű, korszerű szakmai tudásig.

Meg kell tanulniuk:

- gazdaságosan dolgozni,
- önállóan megtervezni a munka menetét,
- felelősséget vállalni saját munkájukért,
- csoportban dolgozni,
- alkalmazkodni munkatársaikhoz.

A különböző szakképző helyek más-más lehetőségeket nyújtanak a tanulóknak, és ez erős differenciákat okozhat az egységes követelmények ellenére is. Az üzemi képzés menetét erősen meghatározzák a következő tényezők:

- az üzem nagysága,
- a termelés, ill. szolgáltatás módja,

- az alkalmazott technológia,
- az üzem szervezeti formája,
- az üzem képzési ráfordításai,
- az egyéni tanulási lehetőségek.

Az üzemek feletti képzőhelyek

A kiképzőüzemek nagytöbbsége kis-, vagy közepes vállalat. Ezekben nem biztosított a képzés minden fázisának, ill. az adott kor színvonalának megfelelő technológiák bemutatása. A korszerű ismeretek és a szakképzés folyamatos kiegészítésének és elmélyítésének érdekében ún. üzemek feletti képzőhelyeket hoztak létre. Egyes szakmák, szakmacsoportok gyakorlati képzése részben vagy teljes egészében itt zajlik. Ezek a képzőhelyek biztosítanak gyakorlati teret a felnőttképzésben, a különböző felzárkóztatási és esélyegyenlőségi programokban, a szakmai továbbképzésben részt vevő tanulóknak is. A képzőközpontban töltött oktatási idő alatt minden esetben olyan produktív feladatot kell megvalósítani, amelyen a megszerzett tudás mérhető. A munkadarab referenciaként szolgál a küldő vállalkozásnak, illetve iskolának. A képzőközpontok fontos szerepet töltenek be a szakmai vizsgák lebonyolításában is.

A teljes idejű iskolai képzésben folyó szakmunkásképzés gyakorlati színtere az iskolai tanműhely.

3.5.4 Gyakorlati képzés megvalósítása, alapja (pl. tanulószerveződés, munkaserveződés)

A fiatal az üzemmel áll szerveződéses viszonyban, amely az iskolalátogatás idejére a tanulóknak szabadságot biztosít. A gyakorlati oktatók az üzem alkalmazottai, az iskola tanárai állami közalkalmazottak. A gazdaságnak, az üzemnek ez a nagyobb súlya annak is következménye, hogy a gazdaság hajlandó a képzési költségeknek tetemes - gyakran ráfizetést is jelentő - részét fedezni. Ugyanakkor a képzés kiadásait általában be tudja építeni áraiba.

A szakmunkástanulói jogviszony akkor jön létre, amikor ezt a kiképző üzemmel szerződésben rögzítik. A szerződés megkötése nem nélküli a piaci szabályozottságot sem. A kiképzőhelyet keresők és a kiképzési helyeket kínálók választanak egymás közül, és a szerződést szabad akaratukból kötik. A nagymértékben egységesített szerződések tartalmazzák a szakképzésre vonatkozó alapinformációkat, így a szakképzés idejét (ez 2 és 3 és fél év között változik, érettségivel nem rendelkezők számára tipikusan 3 év); a képzés tagolását, célját, helyszíneit, az üzem kiképzési tervét, a próbaidő tartamát, illetve a felek egymással szembeni kötelezettségeit, az éves szabadságot és az egyéb juttatások összegét.

A tanulónak a szakmai képzést rendező törvény értelmében az életkornak és a szakmai előmenetelnek megfelelő díjazásban kell részesülnie. A díjazás összegét a Munkaadók Szövetsége és a szakszervezetek közti megállapodás szabályozza. A szerződéseket a helyi kamarák felülvizsgálják, és bevezetik a tanulószervezési jegyzékbe, ami a későbbi vizsgaengedély alapfeltétele.

3.5.5 Új képzések indítása

A szakképzési rendszer fontos szereplői a szakmai képviselők az úgynevezett „Innung”-ok. A különböző kamarák égisze alatt működnek, céljuk az egyes szakmák „becsületének megvédése, fenntartása”, a szakmai szellem őrzése. Feladatuk: közreműködés a képzések folyamatos fejlesztésében, képzőközpontok létrehozása, működtetése, a képzések finanszírozása. A tananyagot és a vizsgafeladatokat a szakmai szövetségekkel karöltve évente felülvizsgálják, aktualizálják. Szükség esetén javaslatot tesznek új szakmák kialakítására, oktatási tervük tartalmára, részt vesznek a szakmastruktúra módosítását megelőző egyeztető folyamatban. Az egyes szakmák bevezetése, elfogadása, szakmajegyzékbe vételére a törvényben szabályozott rend szerint az illetékes szakminiszter jogosult - a szövetségi oktatási és tudományos ügyek miniszterével egyetértésben. Új képzések indítását a Gazdasági Miniszter engedélyezi a Szövetségi Szakképzési Intézet (BIBB) előkészítő munkája alapján.

A tanterveket, illetve az óra- és vizsgaterveket a szakképzést folytató üzem vagy intézmény készíti el. A gyakorlati képzést kiegészítő iskolai oktatás tanterveit, óra- és vizsgatervét a tartományok pedagógiai és továbbképző intézetei határozzák meg. A

gyakorlati és elméleti képzés harmonizálása a tartományi kultuszminiszterek állandó konferenciájának hatáskörébe tartozik.

3.5.6 A szakképzés finanszírozása

Az állami költségvetés csak az iskolai, elméleti képzés költségeit vállalja magára.

A szakképzés költségeinek legnagyobb hányadát, a gyakorlati képzés költségeit a kiképző üzemek viselik.

Gyakorlati képzésre ott vállalkoznak, ahol ez megéri, és van rá kereslet. Valószínű, hogy a képzőhelyeknek csak kis hányada működik veszteségesen, mert a tanuló megtermeli képzésének költségeit.

Az üzemek feletti képzőközpontok esetében közel azonos arányban oszlanak meg a költségek a költségvetés (képzési hozzájárulás formájában), a tanulót küldő üzem és a fenntartó kamarák, szakmai szövetségek között.

A szakképzés és a felnőttképzés kapcsolata

A felnőttképzés intézményi működtetése a tartományi kultuszminisztérium, szakmai felügyelete a kamarák feladata. Céljuk kettős: szakmai fejlődést biztosító tanfolyamok, ezek nem adnak bizonyítványt, de a szakmában maradást elősegítik. A másik, a továbbképzés bizonyítvánnyal jár, s a beosztásbeli előrelépést teszi lehetővé (pl. művezető). Az utóbbit a szakszervezetekkel egyeztetve szervezik - szűkebb létszámmal. Az utóbbi körbe tartoznak a mestervizsgákra felkészítő tanfolyamok is. Ezek általános szervezési formája 2,5 év, heti egy esti és hétvégi (szombat délelőtti) foglalkozásokkal, kb. 1000 órában.

A mestervizsga funkciója igen jelentős: csak ennek birtokában lehet valaki az adott szakmában saját adószámmal rendelkező műhely, illetve vállalat vezetője, vagyis önálló vállalkozó (kisiparos). A mestervizsgák költségei döntően a vizsgázókat terhelik.

Németországban a szakképzés szoros kapcsolata a gazdasággal azt eredményezi, hogy:

- a képzési programokat a piac határozza meg (vagyis a képzést végző vállalkozások),
- a képzési programok tartalma a gyakorlati munka kívánalmainak felelnek meg,
- a szakképzést nem keretszámok, hanem a kereslet-kínálati viszonyok alapján tervezik.

Ahhoz, hogy a munkaerő-piaci igények, változások minél zökkenőmentesebben érvényesüljenek, Információs Központokat hoztak létre.

Az Információs Központok a következő feladatokat látják el:

- kapcsolatba lépnek a tanulókkal már az iskolavégzés előtt két évvel,
- megismertetik a tanulókat az államilag elismert és tanulható szakmákkal, a képzési lehetőségekkel,
- tesztekkel segítenek képességeik megismerésében,
- pályaaorientációs munkát folytatnak.

3.5.7 Szakképzési reform 2005

A reform célja fejleszteni és bővíteni a tanulási/gyakorlatvégzési lehetőségeket, elérhetővé tenni azokat minden fiatal számára - a szociális és területi háttérüktől függetlenül. A reformok 2005. 04. 01-jén léptek hatályba. Központi céljaik:

- minél több fiatal számára lehetővé tenni a szakképesítés megszerzését,
- megőrizni a nemzetközi versenyképességet,
- fokozni az átjárhatóságot az oktatási és gyakorlati alrendszerek közt, erősíteni az iskolák és a vállalatok együttműködését.

Intézkedések a szakképzési helyek számának növelésére:

- gyakornoki helyek kialakítása nem német eredetű/tulajdonú cégeknél,
- további helyek létrehozása, különösen Kelet-Németországban (Regio Skills Training),
- regionális hálózatok kiépítése és expanziója, különösen a keleti országokban,
- képzések menedzsment-fejlesztése, regionális HR-analízis, /gyakornoki szövetségek, hálózatok –különösen Nyugat-Németországban,
- a vállalatok tehermentesítése, csökkenteni a bürokráciát,
- anyagi ösztönzést biztosítani ott, ahol a kis- és középvállalkozók kérelmezhetnek alacsony kamatozású kölcsönöket további gyakornokok alkalmazásakor,
- vállalatközi gyakorlóközpontok alapítása, hogy a kis- és középvállalkozók elismert szakmai gyakorlatot tudjanak biztosítani.

A hátrányos helyzetűek lehetőségeinek bővítése

Az iskolában alulteljesítőknek, a szociális problémákkal küszködőknek és a bevándorlóknak célzott segítségre van szükségük ahhoz, hogy belépjenek a munka világába. A speciális segítséget igénylő célcsoport szakmai kvalifikációját elősegítő program, a BMBF (Szövetségi Oktatási és Kutatási Minisztérium) gyakorlati lehetőséghez juttatja a célcsoportbeli fiatalokat, akik ezúton fejleszthetik az alkalmasságukat (erősítik a kompetenciájukat, szakértelmüket). A program keretében kb. 100 projektet valósítanak meg.

A programok sikerességének biztosításához a következő intézkedéseket tették:

- A támogatási struktúrát optimalizálták, vagyis érdekeltté tették a hátrányos helyzetűeket – anyagilag -, hogy részt vegyenek a képzésben.

- Az iskolákat és gyakorlóközpontokat fejlesztették, hogy sikeresen képezhessék a célcsoport tagjait.
- Fejlesztették és bővítették a bevándorlók gyakorlati képzési lehetőségeit.

3.5.8 Németország pályakövető tevékenysége

Németországból a nagykövetségtől kaptunk választ megkeresésünkre. A levélben a szakképzéssel kapcsolatos információk szerepelnek.

A 2005-ben kiadott szövetségi törvény (Berufsbildungsgesetz) a szakképzés jogi alapja. E törvény szabályozza a szakképzés fejlesztését is. A Szövetségi Oktatási és Kutatási Minisztériumnak (BMBF) mint illetékes szakminisztériumnak évente – április 1-ig – a kormány elé kell terjesztenie az előző évre vonatkozó szakképzési jelentését. Ez a jelentés mint pályafelmérő, pályakövető eszköz működik. A benne foglalt módosítási és korszerűsítési javaslatokat BIBB is tárgyalja. Az értékelésben részt vesznek a munkaadók, a munkavállalók, a kamarák és a tartományi képviselők is.

A szakmai vizsgáztatást és a gyakorlati képzés minőségi ellenőrzését országosan 81 db ipari és kereskedelmi kamara végzi. Központi szervezetük a Deutsche Industrie- und Handelskammertag (DIHK).

A 2005-ös reformnak máris mutatkoznak eredményei:

2006-ban 576 ezer új képzési szerződést kötöttek, közel 5%-kal többet, mint előző évben. 209 ezer vállalat vesz részt a gyakorlati képzésben, 2007-ben a BMBF további 13 ezer képzési hely létrehozását támogatja 88 millió euróval. A szakmai képzést kormányzati programok is támogatják, 2007-ben összesen kb. 230 millió euró célzott támogatással.

A szakképzés további fejlesztéséhez a szakminisztérium 2006-ban szakbizottságot hozott létre, „Szakképzési Innovációskör” elnevezéssel. A bizottság foglalkozik a továbbképzési és átképzési lehetőségek javításával, szakképzési rendszeren belüli átjárhatósággal, az európai nyitás keretében a közös minősítési rendszerek alkalmazásával, a szakképesítések kölcsönös elismerésével.

3.6 Dánia

3.6.1 A szakképzési rendszer ismertetése

3.6.1.1 Az alapképzés

Dániában 7 éves kortól 16 éves korig tart a tankötelezettség. Az alapiskolai tanulmányokat a diákok úgynevezett komprehenzív – egységes szerkezetű – iskolában teljesítik. Ebben az iskolában általános képzés folyik, befejezése után záróvizsga tehető.

3.6.1.2 Az iskolai és tanfolyami képzés összekapcsolódása

Az alsóközépfokú oktatás befejezése után igen bonyolulttá válik a dán oktatási, képzési rendszer. Ennek az az oka egyrészt, hogy a tanfolyami és az iskolai rendszerű képzés nem válik el egymástól, sőt kiegészítik, átfedik, helyettesítik egymást. Másrészt a dán elképzelés szerint az iskolarendszerű képzés feladata egy széles alapozás megteremtése, és azon készségek kialakítása, amelyek megalapozzák az egész életen át való tanulást, képzést. A tanfolyami képzések alkalmasak az egyes szakmák éppen aktuális, speciális képzési igényeinek kielégítésére, valamint az egyéni kompetenciahiányok pótlására és a meglévők igény szerinti fejlesztésére. A dán állam nem intézményeket finanszíroz, hanem képzési programokat. Az iskolarendszerű képzés ugyanúgy ingyenes, mint a tanfolyami, habár egyes tanfolyamoknál a jelentkezőnek is minimális hozzájárulást kell fizetnie, de nem ez a jellemző. Az állam a szakképzésen belül 40%-kal többet költ a tanfolyami képzésekre, mint az iskolarendszerű szakképzésre. Az állami hozzájárulást a munkaerő-piaci alap közvetíti – a munkavállalók befizetéseiből áll össze – ez az összeg fedezi a tanfolyami képzés költségeinek 70%-át. A fennmaradó 30% nagy részét a vállalkozások befizetése adják, és mintegy 2% az Európai Unió Strukturális Alapjától érkezik.

A szövevényes képzési rendszer mégis egységes, mert a szakmai képzés kerettantervei, valamint a képesítések és az egyes képesítésekhez tartozó vizsgakövetelmények országosan egységesek, miniszteri szinten szabályozottak. A központi tantervek ugyanakkor tág teret biztosítanak mind a helyi, mind az intézményi igények beépítésének. A képzés kialakításában, a reformok

bevezetésében olyan szintű egyeztetés folyik a szociális partnerekkel, illetve olyan befolyással bír a civil szféra, hogy teljes társadalmi konszenzus alakul ki az egyes intézkedések bevezetésére.

3.6.1.3 Az alapképzés után választható képzési formák

A tankötelezettség teljesítése után választhatnak a fiatalok a szakképzés és az általános képzés között. Mehetnek gimnáziumba, gazdasági vagy műszaki szakmai képzettséget nyújtó középiskolába. Lehetőségük van úgynevezett HF – Higher Preparatory Examination – kurzusokon részt venni, amelyek magasabb képzettséget nyújtanak. A HF kurzusok az alapiskola 10. osztálya után kezdődnek és kétévesek. A képzés végén a kötelező tárgyakból és néhány szabadon választott tantárgyból kell vizsgát tenni. Elvégzésük felvételt biztosít egy felsőoktatási intézménybe. A gimnázium és szakmai középiskola hároméves képzés, amely lehetőséget ad a felsőfokú oktatási intézményben való továbbtanulásra. A középiskola végén érettségi vizsgát tesznek a diákok 10 tantárgyból, ebből 5-6 mindig szóbeli. A teljesítményt 13 fokú skálán értékelik.

Azt is megtehetik a dán diákok, hogy a tankötelezettség teljesítése után még egy osztályt elvégeznek – a 10. osztályt – az alapiskolában, így a felsőközépfokot két év alatt végezhetik el. A fakultatív 10. évfolyam célja az alapkészségek, eszköztudások megerősítése, a pályaválasztási döntés megalapozása és személyiségfejlesztés.

3.6.1.4 A híd-kurzusok

A pályaaorientáció jellemző példái a híd-kurzusok, amelyekre 1995 óta az alapiskolát befejezett tanulók jelentkezhetnek. Ezek a képzések 4 hetesek – igény esetén 8 hétre meghosszabbíthatók. Összesen 40 hétig vehet részt a tanuló különböző középiskolák híd-kurzusain. A híd-kurzust azok az intézmények szervezik, ahová felsőközépfokra jelentkezni szeretne a fiatal, így lehetősége van felmérni a választott iskola követelményeit, tanárait, a képzés körülményeit. A híd-kurzusoknak azért van jelentősége, mert a kiválasztott iskola, program a későbbiekben nem bírálható felül, változtatásra nincs lehetőség.

3.6.1.5 Termelőiskolák

A tankötelezettségét teljesített fiatal úgynevezett termelőiskolákba is beiratkozhat, vagy egyéni oktatási terv szerinti programokban is részt vehet. A termelőiskolák elsősorban 16-25 évesek munkaerő-piaci integrálását segítik, a fiatal bármikor beléphet, és bármikor kiléphet, maximálisan egy évet tölthet ott. A termelőiskolának legalább három, a szakképzésben tanulható ágnak megfelelő irányban kell működnie. 2003-ban a 107 termelőiskolában tényleges termelés folyt, a termékeket szigorúan piaci viszonyok között értékesítették. Az innen kilépők kb. 60%-a elhelyezkedik a munkaerőpiacon, vagy belép egy középfokú oktatási programba, kb. 10%-uk a felnőttképzésbe vagy más munkaügyi programokba kerül, kb. 10-15%-uk marad munka nélkül, és a fennmaradók egyéb tevékenységet választanak.

3.6.1.6 Egyéni képzés

Az egyéni oktatási terv összeállításához egy pályairányítási szakemberrel kell együttműködnie a fiatalnak. Rövid idejű, szakmai jellegű, de végzettséget nem adó tanfolyamokból (lehet benne vállalati gyakorlat is) állítják össze az egyéni tervet. Fél évtől három év hosszú lehet, de tipikusan két évig veszik igénybe a fiatalok. Ezt az utat általában olyan 18-20 év közöttiek választják, akiknek az átlagosnál rosszabb hátterük van, és nem várható tőlük, hogy eredményesen vegyenek részt a teljes értékű szakképzésben.

Dániában a 90-es években kísérletet tettek arra, hogy törvénnyel kötelezővé tegyék a szakképzés megkezdése előtt egy pályorientációs tanév beiktatását. A törvény végül is csak a lehetőségét teremtette meg, de nem tette általánosan kötelezővé.

3.6.1.7 Szakképző iskolák

A középiskolákba tehát vagy a 9., vagy a 10. osztály elvégzése után kerülnek a tanulók. 115 szakképző iskola működik Dániában, közel fele műszaki, illetve gazdasági, tizede pedig mind a két szakirányban képez. A szakképzésbe évente négyszer lehet belépni azért, hogy aki tanulni akar, az megtehesse.

A szakképzés két szakaszra osztható. Az első szakasz alapozó képzés. Munkahelyi gyakorlat nincs, csak iskolai elméleti és gyakorlati képzés folyik. Az alapozó képzés a műszaki területen hat szakirányban lehetséges, és egységesen húsz hét időtartamú,

a gazdasági területen nincs további szakiránybontás, és egységesen harmincnyolc hét az időtartama. Itt is választhatja a tanuló azt a megoldást, hogy az alapozó képzés időtartamát megduplázza. Az első szakaszból bizonyítványt kapnak a tanulók, ennek a bizonyítványnak a megszerzése feltétele a szakképzés második szakaszába lépésnek. A második szakaszban már duális képzésben vesznek részt a fiatalok.

Az alapozó szakaszban nem feltétel egy munkáltatóval kötött tanulmányi szerződés, a második szakaszban – néhány speciális esetet kivéve – szerződnie kell a tanulónak egy olyan munkáltatóval, aki a teljes képzési időre vállalja a munkahelyi képzését. A második szakaszban a képzési idő nagy részét – akár 90%-át is – vállalati képzésben töltik a fiatalok, és a képzés mindig gyakorlattal kezdődik. A szakirányok száma 300-ról 90 körülire csökkent, a 90-es években végrehajtott szakmaszám- és szakirányreform következtében.

3.6.1.8 Felnőttképzés

A dán fiatalok kb. háromnegyede szerez felsőközépfokon végzettséget. Akik nem jutnak el a végzettségig, további képzéseken vehetnek részt. Például a felnőttképzési rendszerben rövidebb és hosszabb kurzusokon az iskolarendszerben megszerezhetővel egyenértékű és azon kívüli végzettségek, szakképzettségek – rész-szakképzettségek – szerezhetők, vagy munkahelyhez vezető képzéseken vehetnek részt. A felnőttképzés keretében a tanfolyamok látogatottsága nagyon magas. Egy-egy évben a teljes lakosság közel fele, az aktív korú népesség közel 90%-a vesz részt legalább egyszer egy iskolarendszeren kívüli képzésben. A részvételt elősegíti, hogy a 25 év feletti dolgozók életük során kötelezően 26 hét tanulmányi szabadságot kapnak a munkáltatóktól.

3.6.1.9 Átjárhatóság

A dán szakképzés sajátossága az is, hogy a számtalan lehetőség ellenére az először kiválasztott iskolai szakképzés nagyon nehezen változtatható meg. Nincs biztosítva az átjárás a különböző képzőintézmények között. Ennek két okát tudtuk megtalálni a szakirodalom-kutatás során.

Az egyik ok a már vázolt sokszínű képzési lehetőség az alapfok elvégzése és a felsőközépfokú oktatásba való belépés közötti időszakban. Az előzővel szorosan

összefüggő másik ok pedig a skandináv országokra általában is jellemző: a pályaválasztást alaposan előkészítő munka.

A pályaválasztási tanácsadás egyre inkább nem egyszeri, a továbbtanulással vagy a munkába állással kapcsolatos döntés meghozatalát elősegítő alkalom, hanem a hosszú távú karriermenedzselés készségeit, képességeit kialakító folyamat. Célja, hogy a tanulók megtalálják a számukra legkedvezőbb életutat. Dániában igen sokféle tanácsadási módszert alkalmaznak egymás mellett. Országosan nem egységes a pályaválasztási tanácsadás, hiszen a különböző oktatási programok és a helyi igények határozzák meg.

A pályaválasztási tanácsadás rendszeres, az iskola keretei között zajló tevékenység. Egyik leggyakrabban használt módszere a személyes tanácsadás, az egyénre szabott útmutatás minden tanuló számára. Ilyenkor lehetőség adódik a személyes problémák figyelembevételére – például hátrányos szociális helyzet, tanulási nehézségek -, esetleges megoldási javaslatok felvetésére.

Dániában a pályaválasztási tanácsadás sok esetben a tanterv keretén belül valósul meg. Az alkalmazott módszerek között szerepel még a felsőoktatási intézmények látogatása, az intézmények képviselőinek meghívása. Informálják a tanulókat a végzés utáni lehetőségeikről, és látogatást szerveznek munkaadói szervezetekhez. Az informális tanácsadás a legkevésbé alkalmazott módszer. A táblázatban azoknak a diákoknak az aránya szerepel képzési programonként, akiknek iskolájában rendszeresen foglalkoznak a felsorolt pályaválasztási módszerekkel:

4.sz. táblázat: A dán fiatalok részvételi aránya a továbbtanulásra felkészítő programokban

Tanácsadási módszer	A továbbtanulásra felkészítő általános képzés (%)	Szakmai képzés (%)
Foglalkozások a tanterv keretein belül	53	62
Egyénre szabott útmutatás	89	65
A lehetőségekről való informálás	67	42
Személyes tanácsadás	94	74
Informális tanácsadás	29	22
Munkaadók meghívása	46	25
Munkaadói szervezetek meglátogatása	28	11
Felsőoktatási intézmények meghívása	67	14
Felsőoktatási intézmények látogatása	51	9

Forrás: OECD ISUSS-adatbázis, 2003.

3.6.2 Dánia pályakövetési tevékenysége

Dániából a szakképzési intézetből – CIRIUS – érkezett válasz megkeresésünkre. Ebben arról tájékoztattak, hogy a végzettség megszerzése után a fiatalok pályakövetésével nem foglalkoznak. Az oktatás és képzés folyamán nagyon részletes nyomon követési rendszert működtetnek, amelyben nyilvántartják a kiképzendő teljesítményeit, mind az elméleti, mind a gyakorlati képzőhelyen.

3.7 Luxemburg

3.7.1 A szakképzési rendszer ismertetése

3.7.1.1 Az alapképzés

Luxemburgban a tankötelezettség 6-15 éves korig tart. Ugyanakkor kötelező az előiskolába járás is négy és hat éves kor között. Az alapiskolai oktatás 6 éves, 12 évesen választhatnak a tanulók az általános képzés és a szakmai képzés között. A szakképzés a műszaki középiskolában kezdhető meg. 15 éves kor után – a tankötelezettség teljesítését követően – kezdődik a szakképzés. Az első év szakmai orientációs év, amelyben a tanulók megismerhetik a különböző szakirányokat, üzemet látogatnak, és tájékozódnak az egyes munkakörök munkafeltételeiről.

3.7.1.2 Szakképzés

A szakképzésben három lehetőség áll a fiatalok rendelkezésére:

- Hároméves szakmunkás képzés (régime professionnel). A tanüzemi gyakorlati képzés a műszaki középiskolában szerzett elméleti tudással egészül ki. A képzés hossza a választott szakmától függ. A képzés a szakmunkás bizonyítvány (CAPT) megszerzését eredményezi.
- Négyéves technikus képzés (régime de la formation de technicien). A három- éves szakmunkásképzéshez képest több elméleti oktatást tartalmaz, magasan kvalifikált szakemberek képzése a cél. A technikusi oklevél megszerzése lehetővé teszi egy szakmai felsőfokú tanulmány megkezdését. Kilenc szakirányban folyik a

képzés általános, szakmai elméleti és gyakorlati tantárgyak keretében. A képzés szakmai záróvizsga letételével fejeződik be.

- A négyéves szakközépiskolai képzés (régime technique) műszaki érettségire készít fel. Az adminisztratív, a gazdasági és a műszaki területekre képeznek magasan kvalifikált, vezető munkatársakat. A szakmaspecifikus tárgyak mellett nagy hangsúlyt kap az általános képzés is. A választható szakok: adminisztratív és kereskedői szak, paramedikus és szociális szak, valamint általános műszaki szak. Valamennyi szak esetén országosan egységes szakmai vizsgával fejeződik be a képzés. A záródiploma az általános felsőfokú tanulmányok megkezdését teszi lehetővé.

3.7.1.3 Továbbtanulási lehetőségek a felsőközépfokú képzés után

Mesterképzés

A szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők továbbtanulhatnak a mesterképzés keretében zajló, főleg hétvégére szervezett tanfolyamokon. A 21. életévüket betöltött és három év szakmai tapasztalattal rendelkező fiatalok jelentkezhetnek ebbe a részidős képzésbe. Az elméleti képzés az üzemvezetéssel foglalkozik, a szakmai elmélet és gyakorlat szigorúan ahhoz a szakmához kötődik, amelyből szakmunkás-bizonyítványt szerzett a mesterjelölt. A Kereskedelmi Kamara szervezi a hároméves képzést, a vizsgáztatást, és a mesterlevelet is ők adják ki. A mesterlevél nem jogosít felsőfokú tanulmányokra, ugyanakkor egy hároméves pedagógusképzés sikeres befejezése után – ha megfelel a jelentkező a felvételi vizsgán – szakmai középiskolában taníthat.

Üzemmérnöki végzettség

Felsőfokú műszaki (üzemmérnöki) végzettség szerezhető négy évig tartó képzéssel az IUT (Institut supérieur de technologie) intézményben.

Az állami szolgálathoz szükséges egyéves kurzus

Az állami szolgálatban magasabb szinten elhelyezkedni akaróknak el kell végezniük a CU (Centre Universitaire de Luxembourg) egyéves kurzusát, amely nem ad külön végzettséget, csak egyéves alapképzést.

Kézműipari képzési oklevél

A szakképzési rendszerben a nehezen tanulók a lemorzsolódás helyett részszakképesítést szerezhhetnek a tanoncképzés keretében. A képzés egy kézműipari képesítő oklevél megszerzésével végződik (CIPT). A képzés erősen gyakorlatorientált. A gyakorlati képzés egyrészt a vállalkozónál, másrészt az iskolai tanműhelyben folyik. A szakmai elméleti oktatást is az iskola biztosítja. A későbbiek folyamán további tanulással megszerezhető a szakmunkás-bizonyítvány is.

Luxemburgban nem működik egyetem, ezért nagyon hangsúlyos az idegennyelv-oktatás a középiskolákban. Külföldi egyetemeken szereznek diplomát a luxemburgi fiatalok.

3.7.2 Luxemburg pályakövetése

A kiküldött kérdőívet a szakképzési intézet munkatársa válaszolta meg.

Luxemburgban nincs pályakövetési rendszer, csak egyedi tanulmányok készültek a témával kapcsolatban. Jelenleg tárgyalnak egy pályakövetési megfigyelőrendszer kiépítéséről.

Összesen három kérdésre válaszoltak:

Megadták, hogy 2004-ben ISCED 3 szinten 2219 fő, ISCED 4 szinten pedig 188 fő szerzett első szakmai végzettséget. Ez az összlakosság 0,5 %-a.

A munkanélküli pályakezdőknek két lehetőséget tudnak felajánlani: az egyik az álláskereső megfelelő szakmai gyakorlatát biztosítja alkalmazástámogatási szerződés keretében, a másik lehetőség az alkalmazásba vételi szerződés, amelynek célja az elhelyezkedés segítése. E két programmal a Munkaügyi és Foglalkoztatási Minisztérium védnöksége alatt, a Foglalkoztatási Hivatal által működtetett Fiatalok Foglalkoztatási Szolgálat foglalkozik.

Az elhelyezkedett pályakezdők munkaadóit sem keresik meg.

3.8 Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság négy tagból áll: Nagy-Britannia részeként Anglia, Wales, Skócia és Észak-Írország. A következőkben Anglia szakképzési rendszerét mutatjuk be. Több helyen utalás történik a többi országra is.

3.8.1 A szakképzési és oktatási rendszer kapcsolata

A tankötelezettség Észak-Írországban 4 éves, míg Angliában, Walesben és Skóciában 5 éves korban kezdődik.

Skócia kivételével 11 évesen kerülnek a gyerekek az alsóközépfokú oktatásba. Ezen a szinten kezdődik a szakmai alapozó képzés (pre-vocational), amelynek keretében a diákok egy 2004-es rendelet alapján a munka világáról szereznek ismereteket. Az elméleti tárgyak mellett (karrierépítés, vállalkozási ismeretek, vállalkozás kialakítása, működtetése stb.) néhány órás „gyakorlaton” keresztül ismerik meg a munkahelyeket, amelynek célja, hogy munkatapasztalatokon keresztül ismerkedjenek az ott zajló munkafolyamatokkal.

16 évesen fejezik be az alsóközépfokú oktatást, tanulmányaik végén vizsgát tesznek. Ez után a tanulóknak lehetőségük van arra, hogy még két évig felsőközépfokon továbbra is a középiskolában tanuljanak, vagy felsőoktatási intézményben az ún. FE - intézményben (Further Education Institutions) szintén felsőközépfokú képzés keretében folytassák tanulmányaikat. A középiskolákban és az FE - intézményekben speciális szakmai ismeretek szerezhetők.

Amennyiben felsőoktatásban szeretnének továbbtanulni, választhatnak az akadémiai és a szakképzés között. Az előbb említett mindkét intézményben lehetőség van mind a két képzésre. A képző intézmény fenntartója szerint négy iskolatípus van: állami iskolák, alapítványi iskolák, városi technikumok és magániskolák.

További választási lehetőségként – amennyiben a mielőbbi munkába állás a cél – továbbléphetnek a tanoncképzésbe, vagy tanoncképzés nélkül alkalmazásba állhatnak.

A középfokú oktatás általában 18 évesen befejeződik. Ekkor letehető az "A" szintű érettségi vizsga, amely a felsőoktatási intézményekben való továbbtanulás feltétele.

Angliában azt az elvet követik, hogy minél korábban szerez egy fiatal munkatapasztalatokat, annál könnyebben integrálódik a munkaerőpiac világába. Ezért indult el 2004-ben a „Fiatal Tanoncság” program, amelyben a 14-16 éveseket fogadják. Továbbra is járnak iskolába, és az általános képzésben a Nemzeti Alaptanterv alapján haladnak, de mellette hetente 1-2 napot egy képzőhelyen vagy egy vállalkozásnál töltenek, ahol gyakorlati képzésben részesülnek. Összesen két évet töltenek ebben a programban.

Ugyancsak a 14-16 éveseknek indították a „Fokozott Rugalmasság” programját, amely emelt szintű, munkához kötött képzést biztosít. A képzés alapja a partneri kapcsolat a helyi vállalkozásokkal. A programban 2003 végéig 300 partneri szerződés született, 45000 tanuló vett részt benne.

Az Európai Unióban az Egyesült Királyságban lehet a legkorábban szakmai végzettséghez jutni, ennek ellenére itt is a főhangsúly a felső középszintű szakképzésen van. A felsőközépiskolába 16-17 évesen kerülnek a fiatalok, de mint az előzőekben utaltunk rá, ebben a korban már munkába is állhatnak. Törvény írja elő, hogy a már dolgozó fiataloknak biztosítani kell „tanulmányi” szabadságot a magasabb kvalifikáció megszerzése érdekében.

Angliában a fiatalok szakképzése minden esetben képzési szerződés alapján történik, amit a fiatal egy független képzőközponttal köt. A képzési szerződés tartalmazza a képzés tartalmát és a munkáltatóhoz közvetítés módját. A képzési időt – szakmánként - a munkaadók és a szakszervezetek határozzák meg. A gyakorlati képzés lehetséges iskolai tanműhelyben, gyakorlati képzőközpontban, vállalatok által működtetett képzőközpontokban, lebonyolítása naponkénti vagy tömbösített oktatási formában történhet.

A két évig tartó képzés unit-okra (a kompetenciák megszerzésének egységeire) van felosztva. A végzett fiatal a Nemzeti Szakképzési Kvalifikációk (NVQ) rendszerében olyan hivatalosan elismert képesítést kap, amely azt igazolja, hogy képes elvégezni a szakképzettséget igénylő munkát.

Az NVQ képesítések megszerzésének egyik leggyakoribb képzési formája a tanoncképzés. A jelenlegi formájában 1994 óta folyó képzésben 80 különböző szakmában lehet tanulni a legkülönbözőbb szakterületeken. A munkaadók szívesen

vállalják a szakmai képzésben való részvételt, hiszen saját munkaerő szükségleteiket olyan szakemberekkel tudják biztosítani, akiket a képzés során megismertek, tisztában vannak a tudásukkal, képességeikkel.

A gyakorlati képzésben részt vevő vállalkozásoknak lehetőségük van a számukra legjobban megfelelő szakemberek kiválasztására. A képzés során átadhatják azokat a munkahely-specifikus ismereteket, amelyek egyébként a munkába állás után kerülnének betanításra.

A tanoncképzés két fokozata a képzési idő hosszában tér el. A tanoncság minimális képzési ideje 12 hónap, a haladó tanoncságé minimum 24 hónap. A hét 1-2 napját töltik az iskolában, egyébként a munkahelyen vesznek részt a képzésben, vagy dolgoznak. A tanoncképzés alapja a tanonc és a munkaadó között megkötött munkaszerződés. A tanonc munkájáért munkabért kap, és ugyanolyan jogokat élvez, mint a többi alkalmazott. Ugyanakkor a képzés költségeit a tanuló fizeti a vállalkozásnak tandíj formájában.

A "Modern Tanoncság" program keretében – munkahelyi képzésként – 16-17 éves fiatalokat képeznek technikus, művezetői feladatokra és szellemi munkakörökre.

3.8.2 A szakképzés törvényi háttere

Az Egyesült Királyságban 1944-ben foglalkoztak az oktatás törvényi rendezésével. A törvényben – amely nem vonatkozott Skóciára - nem történt utalás a szakképzésre. A 80-as évekig a jogi szabályozás nem változott.

1987-ben Angliában a Szakképzési Minősítés Nemzeti Bizottságának (NCVQ) szervezete jóváhagyta az új Nemzeti Szakképzési Minősítéseket (NVQs) és az Általános Nemzeti Szakképzési Minősítéseket (GNVQs), felállítva egy kompetencia-alapú minősítési rendszert. (Sem a törvény, sem az NCVQ döntései nem vonatkoztak Skóciára)

1988-ban született meg az új Oktatási Reformtörvény, amely bevezette a nemzeti alaptantervet és a kötelező oktatásban a fiatalok által teljesített fontos szakaszok összesített értékelésének kötelező rendszerét. Előírta az iskolák helyi önkormányzását (LMS) – kivéve Skóciát. Ugyanakkor kivonta a politechnikumokat a helyi hatósági ellenőrzés alól.

A 90-es években Skócia is megalkotta oktatással kapcsolatos törvényeit. Ezek mind a szakképzéssel, mind az általános oktatással foglalkoztak. Ezen kívül törvényt hoztak a főiskolákról és a felsőoktatásról is.

1997-ben az Egyesült Királyság területén a bevezetett új gazdaságpolitika (New Deal) megteremtette a munkanélküliek számára is a továbbképzés lehetőségét, segítve ezáltal a munkaerőpiacon történő könnyebb elhelyezkedésüket.

Ugyancsak 1997-ben készült egy iskolai szttenderdeket tartalmazó kerettörvény. Ebben kitértek az iskolák specializálódásának szükségességére. Az állami adminisztráció nagyobb szabályozó szerepet kapott, létrehozták az oktatási fejlesztési terveket.

2000-ben életbe lépett a "Tanulás és Készségek" törvénye, amelyben rendelkeztek a Tanulás és Készség Tanács létrehozásáról. Ezzel megteremtették egy tanácsadó testületen keresztül a fiatalok számára az átmenetet az oktatás és a munka világa között.

2002-ben az oktatási törvényben a középszintű oktatást folytató iskolákat a specializációk indítására ösztönözték, megteremtették a tantervfejlesztés lehetőségét. Engedélyezték az iskoláknak cégek és szövetségek alapítását. Rendelkezést fogadtak el arról, hogy magánvállalkozások is kísérletezhetnek új iskolák létrehozásával.

3.8.3 A szakképzés szereplői

Angliában a hagyományok miatt nagyon sokszereplős a szakképzés. Az állami és a magánszervezetek is részt vesznek a szakképzésben. A fiatalok tanulhatnak szakiskolában, ipari képzőközpontokban, vagy a részidős képzést munkahelyi képzéssel kombinálják. A nem állami képzőhelyek összességében többféle képzést kínálnak, mint az állam.

Az állam feladata a főbb irányelvek kidolgozása, a szakképzési rendszerre vonatkozó döntéseket segítő intézmények fenntartása. Állami feladat az osztársadalmi szempontból fontos programok indítása és finanszírozása is, amely a hátrányos helyzetűek, munkanélküliek képzésére, egyes munkahelyi képzésekre, valamint a fiatalok képzésére irányul.

Az 1981-es "Új Képzési Kezdeményezés" című dokumentum három alapvető célja:

- A szakképzés reformja, a tanonrendszer megújítása. (Az Egyesült Királyságban szakképzésen a fiatalok első képzettséghez juttatását értik.)
- Minden 18 év alatti fiatal benntartása az oktatás, képzés rendszerében.
- Széles körű lehetőségek biztosítása a munkahelyre visszatérni kívánóknak.

A javaslatok csak részben valósultak meg, viszont elindították a szakképzési minősítések reformját. Központi elemmé vált a kompetenciaalapú oktatás és képzés.

1986-ban került bevezetésre a Nemzeti Szakképzési Kvalifikációk rendszere. A szakképzési rendszerben a legfontosabb igazolásokat a képzésekről az NVQ rendszere nyújtja, amelyben alapvetően két kategória különböztethető meg:

- NVQ – (nemzeti szakképzési képzettségek)
 - Szakmaspecifikus képzettséget igazol, közvetlenül a munkára készíti fel.
 - Öt szintet különböztetnek meg:
 - 1. szint: alapszintű betanított munkás
 - 2. szint: betanított munkás
 - 3. szint: szakmunkás
 - 4. szint: technikus, alsómenedzser
 - 5. szint: magasan képzett szakember, felsőmenedzser.
- GNVQ – (1990-2007 között GNVQ, 2000-től "A" szintű végzettség)
 - Egyenrangú az általános képzésben szerzhető igazolással. Egy adott szakmánál szélesebb szakmai képzettséget igazol. (pl. a vendéglátás, ipar, információs

technológia, turizmus területén). 2000-től fokozatosan bevezetik az "A" szintű szakmai végzettséget, ugyanakkor kivonják a GNVQ végzettséget. Ennek az az oka, hogy egyenrangú végzettséget akartak létrehozni az általános és a szakmai képzésben. A GNVQ végzettség kevesebb általános tudásanyagot tartalmazott, mint az általános képzés (GCSE). A 2000-től bevezetett végzettségeknél már több az általános ismeretanyag, így megfeleltethető a szakmai és az általános végzettség.

3.8.4 Vizsgáztatás

Azokban az intézetekben is szerveznek képzést, ahol a vizsgáztatás folyik. Ezek a vizsgáztató intézetek jogosultak a szakmai vizsgák lebonyolítására. A képzéseket a munkaadókkal közösen alakítják ki. A képzési normák meghatározott területekhez és szakmákhoz kötődnek, más intézet vizsgáztat az ipari szakterülethez tartozó szakmákban, más a kereskedelmi és műszaki területen (például a City and Guilds of London Institute - technikai és szakképzettségi szinten - több mint 1100 vizsga lehetőséget kínál a mezőgazdaságban, a kiskereskedelemben, az építőiparban, a szálloda- és vendéglátóiparban). A sikeres vizsga a megfelelő NVQ képesítéssel jár. A teljesítmény értékelésének alapja a gyakorlati készségek, az ismeretszint és a tapasztalat mérése.

A képzések alakításának nagyfokú szabadságából következik, hogy nagyon sok a nem szabályozott szakképzési terület. 1986-ban létrehozták a Szakképzettségek Nemzeti Intézetét (NCVQ), amelynek feladata az egységes követelményszint és minősítés megteremtése.

Ágazati szinten működnek a Szektoriális Képzési Tanácsok. Feladatuk a saját ágazatukban figyelemmel kíséreni a képzettségek iránti keresletet, szakképzési standardokat meghatározni és a vállalatokat a képzésben való részvételre ösztönözni.

Helyi szinten a Képzési és Vállalkozási Tanácsok (Training and Enterprise Council – TEC) határozzák meg a szakképzési stratégiát. Ennek alapja a munkáltatókkal való kapcsolattartás. Úgy kell kialakítani a képzéseket, hogy megfeleljenek a valós

munkaerő-piaci igényeknek. A másik oldalról pedig garantálnia kell, hogy minden 18 év alatti fiatal hozzáférjen a szakmai képzéshez.

A szakszervezetek a 90-es években kezdtek javaslatokat megfogalmazni a szakképzéssel kapcsolatban. Jelszavukká vált, hogy mindenkinek képesnek kell lennie arra, hogy magasabb szakmai képzettséget érjen el. Több szakképzéssel kapcsolatos kérdésben markáns álláspontot képviseltek, de a képzésben való részvételről nem alakult ki egységes álláspont. Néhány szakszervezet – amelyek nem voltak tagjai a legjelentősebb szakszervezeti tömörülésnek – képzéseket indított, hogy tagjainak képzettségi szintjét emelje, tagságát növelje, jobban tudja képviselni a munkavállalókat.

3.8.5 A kamarák szerepe a szakképzésben

Angliában nincs kötelező kamarai tagság. Bárki alakíthat kamarát, magánjogi státuszuk van. Saját bevételeikből tartják fenn magukat, a tagság által elvárt témákkal foglalkoznak. A szakképzésben való részvételről minden kamara önállóan dönt. A Brit Kereskedelmi Kamara például fontosnak látta, hogy a gazdaság kilábaljon a megfelelő szakképzettségű munkaerő hiányából. A munkaerőhiány okai a kamara szerint a következők:

- a jelenlegi karrier-tanácsadás a hátrányos helyzetűekkel foglalkozik, a többiek magukra vannak utalva,
- az egyetemi és az akadémiai képzés túlsúlyba került, túl sokan választják, ugyanakkor nem képesek megfelelni a magas követelményszintnek, így menetközben abbahagyják, végzettség nélkül kerülnek ki az oktatásból,
- a felsőoktatás preferálása mellett a szakképzés elvesztette vonzerejét,
- a képzésben megszerezhető végzettségek nem felelnek meg a munkaerő-piaci igényeknek.

3.8.6 Célkitűzések a szakképzés területén

Az alábbi táblázat szemlélteti az Egyesült Királyság aktív korú népességének %-os megoszlását legmagasabb végzettségek szerint, korcsoportonként, valamint az Egyesült Királyság tagjai szerinti bontásban:

5.sz. táblázat. Az Egyesült Királyság népességének megoszlása, végzettség szerint

	Aktív korú népesség (ezer fő)	NVQ 5. szint	NVQ 4. szint	NVQ 3. szint	NVQ 2. szint	NVQ 2. szint alatt	Szakképzetlenek
Korcsoportonként							
16-19	3045	*	1	21	36	21	21
20-24	3613	2	18	34	22	16	8
25-29	3543	6	31	19	19	16	8
30-39	8786	7	25	16	21	21	10
40-49	8307	6	23	17	20	19	15
50-64	8985	5	20	17	19	16	24
Az Egyesült Királyság tagjai							
Egyesült Királyság	36279	5	21	19	22	18	15
Anglia	30367	5	21	19	22	19	14
Wales	1744	5	19	20	24	15	18
Skócia	3126	5	25	21	19	15	15
Észak-Írország	1041	5	18	17	24	11	25

Forrás: DfES Munkaerő-felmérés, 2004. tavasza

A fenti táblázat számszerűsített adatai is alátámasztják a szakképzés területén megfogalmazott központi célkitűzéseket.

1. Az összes 19 éves fiatal rendelkezzen szakképzettséggel, amellyel munkavállalásra alkalmasak, illetve továbbtanulhatnak.

A képzésben bekövetkező változások eredményeként

- 2008-ra a mostani 16 évesek 60%-a eléri a GCSEs A* -C fokozatát,
- 2008-ra 5%-kal emelkedik azoknak a 19 éveseknek az aránya, akik végül elérik az NVQ 2. és az NVQ 3. szintű képesítést,
- 2010-re 2%-kal csökken azoknak a fiataloknak a száma, akik sem a tanulásban, sem más képzésben, sem munkában nem vesznek részt.

2. Meg kell oldani a felnőttek képzettségi hiányosságait. Emelni kell azon felnőttek számát, akiknek szakértelme megfelel az alkalmazhatóságnak, és magasabb szintű képzések felé kell irányítani őket.

A jelenlegi képzési formák fejlesztésével el kell érni, hogy

- 2010-re 2, 25 millió embernek legyen alap-szakképzettsége,
- 2010-re 40%-kal csökkenjen azon felnőttek száma a munkaerőpiacon, akiknek nincsen NVQ 2. szintű végzettsége (Ez 1 millió felnőttet jelent),
- növekedjen és szélesedjen a felsőoktatásban részt vevők aránya a kormány által támogatott élethosszig tartó tanulás érdekében.
- A HE (Higher Education) képzés ki fog terjedni Walesre és Észak-Írországra is.

3.8.7 Összefoglalás

Az Egyesült Királyság szakképzési rendszere modellértékűnek tekinthető. Mind a szakképzési rendszerek piaci, mind a kamarai rendszerek angolszász modellje itt alakult ki, és innen terjedt el. A szakképzési rendszer működése a kereslet-kínálat mechanizmuson alapul. A szakképzési rendszer irányítását az Ágazati Képzési Tanácsok végzik, munkájukban azonban a kamarák önkéntes alapon képviseltethetik magukat.

A szakképzéshez kapcsolódó területeken szerzett információk alapján az alábbi főbb megállapítások tehetők:

- A szakképzés törvényi szabályozásának főbb állomásai
- 1988. Oktatási Reformtörvény
 - 1997. Oktatási szttenderdek és Kerettörvény
 - 2000. Tanulás és Készség törvény
 - 2002. Oktatási törvény.

Képzőközpontok működtetésében és finanszírozásában a magán vállalkozások, vállalatok vesznek részt. A finanszírozásban a helyi oktatási hatóságok is szerepet játszanak. Az állam programokat támogat a társadalom által fontosnak ítélt területeken.

A gyakorlati képzéssel számtalan intézmény, vállalkozás foglalkozhat. Így egységes vagy leginkább jellemző szervezeti felépítésről sem beszélhetünk. Működésük piaci alapokon nyugszik.

A szakképzési rendszer irányelveinek kidolgozásában az állam mint törvényalkotó vesz részt. Általában az oktatási törvények részeként kerülnek megfogalmazásra a szakképzési törvények. Az egységes követelmény és minősítés felelős intézménye a Szakképzettségek Nemzeti Intézete (NCVQ), amelyet az állam tart fenn.

A vizsgákat középszintű oktatásban különböző vizsgaközpontok bonyolítják. Ezek a központok is kínálnak képzéseket. A sikeres vizsga megfelelő szintű NVQ végzettséget eredményez. A felsőszintű végzettségekhez tartozó vizsgákat főiskolákon lehet letenni, a képzés is ezekben az intézményekben folyik.

Az Egyesült Királyságban a QCA (Qualifications and Curriculum Authority) munkatársát kerestük meg. Többszöri érdeklődésünkre, és azt válaszolták, hogy jelenleg az Európai Uniónak készítene egy tanulmányt és csak később tudnak a kérdőívvel foglalkozni.

3.9 Finnország

3.9.1 A szakképzési rendszer ismertetése

3.9.1.1 Esélyegyenlőség

A társadalmi esélyegyenlőség nagyon fontos kérdés Finnországban az élet minden területén. Ezért lett az oktatás kétnyelvű. Ez azt jelenti, hogy az oktatás, a szakképzés minden szintjén van svéd nyelvű képzés is. Az ország teljes területén a kisebbségek nyelvén is elérhető az alapoktatás. Az északi lappok lakta területen lapp nyelven is tanulhatnak.

Az esélyegyenlőség másik vetülete az, hogy sem a település földrajzi elhelyezkedése, sem a település nagysága nem befolyásolja a minőségi oktatáshoz való hozzáférést. A 2001-es PISA-felmérésben az tükröződött, hogy semmilyen összefüggés nem tapasztalható a diákok teljesítménye és iskolájuk mérete között. Nagy anyagi ráfordítást igényel, hogy a gyéren lakott északi országgrészben is indítanak akár egyetlen gyerek kedvéért is kurzusokat.

Finnországban a tankötelezettség 7 éves kortól 16 éves korig tart. Az alapképzés egységes szerkezetű – komprehenzív – iskolákban folyik, ez azt jelenti, hogy a diákoknak egy intézmény keretében van lehetősége elvégezni mind a 9 osztályt.

3.9.1.2 Alapképzés

A kötelező oktatás befejezését igazoló bizonyítvány megszerzése után a továbbtanulók kb. 40%-a választja a szakmai alapképzést nyújtó szakképzést, a többiek az általános képzést biztosító felsőközépiskolában (gimnáziumban) tanulnak tovább.

3.9.1.3 Kreditrendszer, „áthallgatás”

Finnországban az 1991-es Törvény alapján a felsőközép szinten nem tanévet teljesítenek a diákok, hanem pontokat – krediteket - kell gyűjteniük ahhoz, hogy továbbléphessenek. Ezáltal egyéni tanuló utakat alakítanak ki az intézményekben a diákoknak. Úgynevezett kurzusokat teljesítenek a fiatalok. Minden kurzus végén a tanár számon kéri a tanultakat. Minden tárgyból teljesíteni kell a minimum

követelményszintet. A kurzusokat három tantárgycsoportból építik fel: kötelező tárgyak, speciális tárgyak és alkalmazott tárgyak.

A módszert mind az általános, mind a szakmai képzésben alkalmazzák. Az oktatás hossza nagyjából két-négy év lehet egyéntől és szakmától függően. A felsőközépiskolák tanulóinak közel 90 %-a három éven belül szerzi meg az első szakmai képesítését. Akkor fejezi be a felsőközépiskolát, ha sikeresen teljesíti valamennyi kötelező és választható tantárgy követelményét. Erről külön bizonyítványt kapnak a diákok. A felsőközépiskola után továbbtanulók közel kétharmada választja a felsőszintű szakmai képzést, és egyharmaduk megy egyetemre.

A kilencvenes évek második felétől kísérletek folynak a településeken belül a tanulók „áthallgatására” is. Az egy településen működő általános képzést biztosító intézmény tanulói bizonyos szakmai tárgyakat a közeli szakképző iskolában hallgatnak, és fordítva, a szakképző intézmény tanulói egyes általános, elméleti tárgyakat a közeli gimnáziumban teljesítenek.

A szakképzésen belül teljesítendő szakmai gyakorlat is kreditekben határozzák meg.

3.9.1.4 A szakképzési rendszer

A szakképzési rendszerben az ezredforduló időszakától kezdve a legtöbb szakmát teljes felmenő rendszerben oktatják. Ez azt jelenti, hogy ugyanazt a szakmát különböző szinteken: középszinten, post-secondary (felsőszintű képzés, de nem ad főiskolai/ egyetemi diplomát.) és a főiskolai/ egyetemi szinten tanulhatják a fiatalok.

A finn képzési rendszerben ugyan különválnak az általános és a szakmai képzés, azonban 2000 óta sokat tesznek a két képzés közötti határ megszüntetése érdekében, az egyre szabadabb átjárásért.

A szakképzés két formában folyik Finnországban: a teljes idejű iskolarendszerű képzés és a 90-es évektől a tanoncképzés keretében.

Az iskolarendszerű szakképzés szakterületenként egyéves széles alapozó képzéssel kezdődik. Ebben az évben is meghatározott tantárgyi követelményeket és krediteket kell a tanulóknak teljesíteniük. A szakmai alapozó képzés adott szakterületen országosan egységes. Ezután következik a szakmaorientált kiegészítő

szint. A szakmai képzés teljes képzési idejében általános képzést is kapnak a tanulók. A gyakorlati képzést – egy félévet – vállalatoknál teljesítik a fiatalok. Ez a teljes képzési idő kb. 20%-a. A gyakorlati képzés a magánvállalkozásoknál tanulmányi szerződés alapján történik, amit az iskolának jóvá kell hagynia. Az első szakmai képzettség 3 év alatt – 120 kredit teljesítésével – befejezhető. A végzettséget igazoló oklevél megszerzéséhez zárómunkát is készíteni kell, amely lehet írásos tanulmány vagy összefoglaló, vagy egy termék megtervezése és megvalósítása, vagy egy projekt megvalósítása. A zárómunkát önállóan is el lehet készíteni, de a csoportos forma is elfogadott.

A szakképzést az állam felügyeli és finanszírozza, a fiatal számára ingyenes. A diákok ebben a rendszerben 119 képzési program közül választhatnak. A képzés szinte minden szakmára kiterjed. Az iskolarendszerű szakképzésben 2-3 év alatt szakiskolai szintű végzettséget lehet szerezni, 3-4 év alatt pedig a mi szakközépiskolánknak megfelelő végzettséget. Akik az általánosan képző iskolatípusban végezték felsőközépszintű tanulmányaikat, rövidebb idő alatt szerezhethetnek szakmai végzettséget.

3.9.1.5 Tanoncképzés

Kb. az ezredfordulón kezdődött az ún. tanoncképzés, a finn szakképzés másik formája. A legfontosabb különbség a teljes idejű iskolai szakképzéshez képest, hogy sokkal gyakorlatorientáltabb a képzés szervezése. A képzési idő kb. 80%-át töltik munkahelyi képzőhelyen a fiatalok.

A tanoncság alapja a tanoncszerződés, ami meghatározott időtartamra szól. A tanonc köti a munkahellyel, ezáltal alkalmazotti jogviszonyba kerül, és a munkájáért bért kap. Ugyanolyan jogok illetik meg, mint a többi munkatársat, sőt az elméleti képzés idejére fizetett tanulmányi szabadságot kap, utazási és szállásköltség-támogatásban részesül. Az állam akkora képzési hozzájárulást folyósít a vállalkozásnak, amely a munkahelyen történő képzést fedezi.

Ebben a képzési formában három szinten lehetséges végezni:

1. Szakmai alapképzés: alapvető szakmai ismeretek megszerzését és alapvető szakmai gyakorlati fogások begyakorlását teszi lehetővé. Képzési idő három év.
2. Szakmai továbbképzés: feltétele a szakmai alapképzettség, ezt fejlesztik tovább egy magasabb és szakmaspecifikusabb képzettséggé. Feltétele az adott szakmában teljesített három év munka is. Többnyire kétéves képzés.
3. Speciális szakmai képzés: legalább ötéves szakmai gyakorlatot kell igazolni a jelentkezéshez az adott szakmában. A képzés másfél éves, a legmagasabb szakmai követelményeket kielégítő szakemberek képzése a cél.

2005-ben Finnországban 180 képzőintézmény működött, ezek közel 50%-a részt vett a tanoncképzésben is. A 180 képzőintézmény 300 képzőhelyet tart fenn az országban.

A felsőközépszintű szakképzés iskolái közül 2003-ban az iskolák 27%-ban lehet post-secondary végzettséget is szerezni.

A középszintű szakmai végzettség megszerzése után lehetőség van a magasabb szintű szakmai kvalifikáció megszerzésére a szakfőiskolákon.

A szakfőiskolák a 90-es években – a már említett reformok következtében – a post-secondary iskolák továbbfejlesztésével jöttek létre. Az AMK (AMMATTIKORKEAKOULU-YRKESHÖGSKOLA) a nem egyetemi felsőoktatás önálló területe. Az iskolák fenntartói között megtalálhatóak a települések önkormányzatai, a települési szövetségek és a magánszféra is. Az oktatás a diákok számára ingyenes.

Az oktatási programokat az oktatási minisztérium erősíti meg, hagyja jóvá, de a tanterveket az egyes intézmények dolgozzák ki.

Egy-egy szakfőiskola több szakirányban folytat képzést, több székhellyel.

A szakfőiskolai tanulmányok előfeltétele egy szakmai alapképzettség megléte, vagy az érettségi vizsga sikeres letétele. A keretszámok 8 szakirányban meghatározottak,

ezért a felvételt egy országosan egységes pályázati, kiválasztási rendszeren keresztül lehet elnyerni.

A tanulmányok általános szakmai ismeretekkel kezdődnek, erre épülnek a specializációk. A képzés során kötelező gyakorlatot – minimálisan egy szemesztert - és egy vizsgadolgozatot is teljesíteniük kell a diákoknak. A tanulmányok három vagy négy és fél év alatt befejezhetőek. Az állam lehetőséget ad még egy kiegészítő évre a tanulmányok befejezéséhez. Az AMK-intézményben szerzett diplomával olyan munkaköröket tölthetnek be a fiatalok, amelyben tervezési, fejlesztési feladatokat kell ellátni, valamint vezetői állások betöltésére is lehetőséget nyújt. A munkaerőpiac sokra tartja ezt a végzettséget.

A finn képzési rendszer úgy épül fel, hogy az első szakmai végzettség megszerzése után dolgozni kezdők a későbbiekben visszatérhetnek a képzésbe. A képzésben való részvétel akkor is szinte ingyenes, ha valaki egy megszerzett képzettség birtokában elhelyezkedik a munkaerőpiacon és később kívánja tovább képezni magát. Az egyetemeken is kötelező bizonyos számú helyet fenntartani a formális oktatásba visszatérőknek. Ők érkehetnek a felnőttképzésből vagy a nyitott egyetemi oktatásból.

3.9.1.6 Felnőttképzés

A felnőttképzésben jelentős szerep jut a népfőiskoláknak. Itt tanulhatnak azok, akik valamilyen okból kénytelenek voltak egy időre kilépni a munkából, akik meglévő képzettségük mellett szeretnének továbbképzésen részt venni. Az átképzések helyszíne a szakmai felnőtt továbbképzési központ. A hiányos iskolai végzettség esti iskolákban pótolható. A vállalkozások által támogatott továbbképzések akár egyetemeken is történhetnek. Gyakorlatilag minden egyetem mellett működik önálló továbbképzési központ, ahol a továbbképzés megvalósítható, illetve a nyitott egyetemi programok elérhetőek.

A felnőttképzésben részt vevők alapvetően kétféle forma közül választhatnak: az egyik esetben vizsgával záródó képzésben vesznek részt – ebben az esetben is lehetőség van egy rövid felkészítő oktatás után a vizsga letételére –, a másik esetben végzettséget nem adó képzésben vesznek részt a felnőttek. Lehetőségük van kompetenciaalapú vizsga letételére is.

3.9.1.7 A szakképzés felügyelete

A finn szakképzés döntően állami irányítás alatt áll. Az 1998-as Szakképzési Törvény (630/1998) szabályozza. A finn szakképzés fő irányvonalát a kormányzat határozza meg. A Nemzeti Alaptanterv tartalmazza a kötelező tantárgyakat és a hozzájuk rendelt minimális óraszámot mind az általános, mind a szakmai képzésben. A képzések időtartamát beszámítási pontokban adják meg. Az Oktatási Minisztérium meghatározta azokat az alapkompenciákat is, amelyeket minden szakma tanulása során el kell sajátítaniuk a kiképzendőeknek: szisztematikus gondolkodás, lényeglátás, standardok figyelembevétele a környezeti és gazdasági vonatkozásokban, IKT jártasság, képesség a külföldi munkavégzésre, kommunikációs készség, kreativitás, előretekintő beállítottság, szakmai gyakorlottság.

A képző intézmények működési engedélyét a minisztérium adja ki. Ebben meghatározzák a képzés szerkezetét, az oktatási területet és a felvehető tanulók létszámát.

A regionális önkormányzatok feladata a szakképzésbe jelentkezők képzőhelyre irányítása, figyelembe véve a központilag meghatározott keretszámokat.

A helyi oktatásirányítás közigazgatási szerve a 450 helyi önkormányzat. Az ő szerepük egyre erősebb. Feladatuk főleg a képzőintézmények fenntartása – mind a közoktatásban, mind a szakképzésben –, finanszírozása, a helyi tantervek kialakítása, a tantervek fejlesztése és a minőség-ellenőrzés. A felsőközépiskolák közel 90%-át a községi önkormányzatok irányítják.

A szakképzést az állam finanszírozza, a központi kormányzat és a tartományi önkormányzatok kb. fele-fele arányban vesznek részt (57% - 43% volt az arány 2005-ben).

Finnországban nincs kötelező kamarai tagság a vállalkozások számára, és közjogi törvény sem szabályozza működésüket. Így a kamarák nem vesznek részt a szakképzésben. A magánvállalkozások, gyakorlati képzőhelyekként kapcsolódnak a szakképzésbe. A képzésben való részvételt az állam támogatja. A tanoncképzés

keretében végzett fiatalok sok esetben később is alkalmazásba állnak a gyakorlati képzésüket biztosító vállalkozásoknál.

3.9.2 Finnország pályakövetési rendszere

A kérdőívet a Finn Nemzeti Oktatási Testület (Finnish National Board of Education) oktatási tanácsosa töltötte ki.

3.9.2.1 A pályakövetés célcsoportja

ISCED 3 szinten 2004-ben 37 600 tanuló szerzett szakmai végzettséget. Ők teljes idejű, iskolai rendszerű szakképzés keretében szerezték meg első szakmai képesítésüket. Az ISCED 4 szinten Finnországban azok az emberek tanulnak, akik valamilyen szakmai végzettséget már szereztek, több éve aktívan jelen vannak a munkaerőpiacon és speciális, kiegészítő szakmai képzést szeretnének elvégezni. A további válaszok az ISCED 3 szintű képesítést szerzett fiatalokra vonatkoznak.

3.9.2.2 Az adatgyűjtés rendszere

A végzett fiatalok karrierjének követését célzó vizsgálatokat statisztikai adatgyűjtésekből végzik. A végzeteket nem kérdezik ki közvetlenül.

A 280/2004-es Statisztikai Törvény alapján olyan adatszolgáltatási kötelezettsége van az állami hatóságoknak, a helyi önkormányzatoknak, a közszolgáltatást nyújtóknak, az alapítványoknak, a non-profit szervezeteknek, bizonyos nyugdíjintézeteknek, valamint a vállalkozóknak, amelyből a pályakövetési vizsgálatokhoz szükséges adatok kinyerhetők. Az állami hatóságoknak általános kötelezettségük van az általuk kezelt adatokkal kapcsolatos adatszolgáltatásra. A statisztikai törvény alapján az adatgyűjtésekért felelős szervezet a finnországi Statisztikai Hivatal.

A nyomon követés és pályakövetés szempontjából releváns statisztikai adatok gyűjtése folyamatos, az adatok elemzése évről évre ismétlődő.

Az elemzésekhez adatokat kapnak a Finn Nemzeti Oktatási Testület hatósági nyilvántartásaiból is, pl. az állami támogatások nyilvántartó rendszeréből vagy a tanulókat nyilvántartó rendszerből. A regionális és helyi nyilvántartó rendszerekben vezetik a tanulók oktatásban, képzésben nyújtott teljesítményének adatait, az

oktatás, képzés különböző fázisaiban, szükség esetén ezek az adatbázisok is a kutatók rendelkezésére állnak.

Ezen kívül a Munkaügyi Minisztérium és az oktatási intézmények is gyűjtnek adatokat.

Pályakövetést nemcsak az ISCED 3 szinten végzetteknél alkalmaznak, hanem az EFS (Európai Szociális Alap) programok esetében. Az EFS programok államilag elismert végzettséget általában nem adnak, de a képzések, programok kiértékeléséhez szükség van monitoringozásra.

3.9.2.3 A pályakövetési elemzések tartalma

Az elemzéseket általában a naptári év végi állapotra készítik, és megvizsgálják, hogy az adott évben valamely képzési szintről kilépett fiatal milyen tevékenységet végez.

Az alapiskolát végzettek körében elemzik:

- az elhelyezkedettek számát, hogy hol helyezkedtek el, területi szempont szerint, gazdasági szektor szerint,
- a továbbtanulók számát, hogy hol tanulnak tovább, területi szempont szerint, oktatási irány szerint

Az ISCED 3 szinten végzett fiatalok körében vizsgálják, hogy:

- hányan helyezkedtek el
- hol helyezkedtek el, területi szempont szerint, gazdasági szektor szerint,
- hányan tanulnak tovább,
- hol tanulnak tovább, területi szempont szerint, oktatási irány szerint,
- a munkanélküliek számát területi szempont szerint, szakmák szerint.

A karrierkövetéshez szükséges adatállományokat számos egyéni adatot tartalmazó adatbázis kombinálásával állítják elő, mert a végzettségek és beiratkozások nyilvántartása, valamint a munkaerő-piaci felmérések egyénenkénti adatgyűjtések. Ezek alapján egészen nyugdíjba vonulásáig követik az embereket. Az egyénenkénti nyilvántartás lehetővé teszi a hatóságok és a kutatók számára, hogy az adatokat különféle szempontok szerint kombinálják, az egyének megkeresése nélkül.

Az egyéni adatokat tartalmazó adatbázisokat bizalmasan kezelik, az ezekből előállított statisztikák már nyilvánosak a jogszabályok szerint.

Sem tanulói elégedettségvizsgálatot, sem munkaadói elégedettségvizsgálatot nem végeznek. Az információkat mind országos, mind regionális, mind helyi szinten a képzés mennyiségi tervezésére használják.

3.9.2.4 Pályakezdő munkanélküliek segítése

A pályakezdő munkanélküliek számára további oktatási és képzési lehetőségeket ajánlanak fel. Lehetőségük van részt venni személyiségtréningen, munkakeresési tréningen, munkaerő-piaci képzésen, át- és továbbképzésen, valamint új, államilag elismert végzettséget adó szakmai képzésen.

3.9.2.5 Felsőoktatási intézmények pályakövetési gyakorlata

A finnországi magyar nagykövetségtől is kaptunk tájékoztatást a pályakövetéssel kapcsolatban. Ebben a levélben a felsőszintű szakképzés és a felsőoktatási intézmények gyakorlatáról vannak információk.

7 egyetem és a Finn Akadémia is végez pályakövetést volt hallgatói körében. A válaszadás önkéntes, on-line kérdőívek alapján történik. Két elsődleges célcsoportja van a vizsgálatnak, a frissen diplomát kapottak és a felnőttképzésben részt vevők, külön nemek szerinti bontásban.

A karrierkövetésnek nincs külön jogszabályi háttere, ugyanakkor a kutatási, statisztikai célú adatgyűjtésekkel több jogszabály foglalkozik.

A finn statisztikai hivatal 2007 elején végzett felmérést a 2005-ben elhelyezkedettek körében. Megállapították, hogy az oktatás minden szintjén javultak az elhelyezkedési mutatók. A legtöbben a frissen végzett diplomások közül tudtak elhelyezkedni, a végzettek 80%-a.

3.9.3 Összefoglalás

Finnországban a képzés szereplőinek kikérdezésén alapuló pályakövetési rendszer nem működik. Tanulói és munkaadói képzés-elégedettség vizsgálatot sem végeznek.

Az ISCED 3 szinten végzettek munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó statisztikákat a beiskolázási, végzettségi nyilvántartások és munkaerő-piaci felmérések egyéni

adatokat tartalmazó adatbázisaiból állítják elő. Az így készült statisztikákat a képzés mennyiségi tervezéséhez használják a döntéshozatal minden szintjén.

A felsőfokú oktatásban az egyetemek saját hatáskörükben gyűjtött, önkéntes alapon szolgáltatott, on-line kérdőívek alapján kapnak információt a végzetek munkaerőpiaci helyzetéről.

3.10 Svédország

3.10.1 Szakképzés

Svédországban az állam a felelős az iskolai tevékenység átfogó céljainak és irányelveinek meghatározásáért. Az Oktatási és Tudományos Minisztérium hatáskörébe tartozik az oktatási törvényben megfogalmazott célok programjainak kidolgozása, az oktatási rendszer irányítása. Az iskolát fenntartó önkormányzatok felelősek a feladatok végrehajtásáért.

3.10.1.1 Alapképzés

Az alapfokú iskolai oktatás (grundskola) - amely egyben a tankötelezettség teljesítésének kerete is –, 9 éves iskolába járást jelent, 7-től 16 éves korig. A kötelező iskola az alapfokú középiskolai oktatást is magába foglalja. Az alapiskolai oktatás tandíjmentes. A tanítás ötnapos munkahét keretében történik, a tanévet - amely 40 hetet foglal magában – két félévre osztják. A kötelező szakok mellett a tantervben választható tárgyak is szerepelnek: a zene, a kultúra, a sport, a természettudomány vagy a kötelező angol nyelv mellett további idegen nyelv. Az alapiskola 9. osztályának befejezését követően a tanulók iskola-elbocsátási igazolást kapnak, amely feljogosítja őket a felsőfokú gimnáziumi (felsőközépfokú) továbbtanulásra. A gimnáziumi (gymnasieskola) továbbtanulás nem kötelező. A kötelező iskola 9. osztályának befejezését követően azonban a tanulók több mint 90%-a továbbtanul, a kötelező iskolai végzettség ugyanis nem nyújt jó munkába állási esélyt.

3.10.1.2 Gimnázium és szakképzés

Svédországban a gimnáziumban nem csupán érettségi bizonyítványt lehet szerezni, hanem szakmai kvalifikációra is mód nyílik. A gimnázium első osztályába lépő

tanulók országosan 17 programirány (programinriktningar) közül választhatnak. Ezek közül 15 program döntően szakmaorientált, két program elsősorban a felsőfokú továbbtanulásra készít fel. Az országszerte nyújtott általános képzési lehetőségek mellett a tanulók egyénileg kialakított programot is választhatnak. Emellett a „PRIV” képzési kínálat keretében a tanulók szakmai felkészítő gyakorlatokon és különböző támogatott oktatásokon is részt vehetnek. A gimnáziumi képzés hagyományosan három évet foglal magába. Az oktatási idő egyik fele a szakmával kapcsolatos programokat tartalmazza, a másik felét egyetemi felkészítésre fordítják. A fiatalok a képzési idő 15 százalékában kötelező jelleggel üzemi gyakorlaton vesznek részt. Aki több szakmai gyakorlatot igényel, az 1998 óta dönthet az új tanoncképzésben való részvétel mellett is. Tekintettel arra, hogy a tanulók ebben a képzési formában a tanulmányi idő nagyobb részét töltik üzemi munkahelyen, az oktatás négy évig tart.

A törvényi szabályozás szerint a középiskolai képzést az önkormányzatok minden olyan diák részére biztosítják, aki kötelező általános tankötelezettségét teljesítette.

Az 1995/1996-os tanévben valamennyi községben új gimnáziumi iskolarendszert vezettek be. Az új szakképzési programot úgy alakították ki, hogy az – összehasonlítva a korábbi rendszerrel – átfogóbb és mélyebb ismereteket közvetítsen. A tanulók is nagyobb választási lehetőséget kapnak a képzésük tartalmát illetően, és erősebb befolyást gyakorolhatnak a képzésükre és az értékelési formák kialakítására. A legtöbb országosan érvényes program a második és a harmadik tanévben képzési ágakra oszlik.

Az országos szintű képzési ágak mellett – amelyeket központilag alakítanak ki – az iskolafenntartók önállóan olyan helyileg kialakított képzési ágak indításában, amelyek alkalmazkodnak a térség igényeihez és körülményeihez.

3.10.1.3 Egyéni képzési igények

Azok a tanulók, akik az országos programokban felkínált lehetőségektől eltérő képzési igényekkel lépnek fel, választhatnak olyan speciálisan kialakított programot, amelyben az iskolával együttműködve a teljes képzési időt egy individuális (egyéni képzési) terv megvalósítására fordítják.

Azoknak a tanulóknak, akik bizonytalanok abban, hogy melyik program keretében akarnak tanulni, ugyancsak működnek individuális programok különböző időtartammal és eltérő tartalommal. Miután az individuális programot választó tanulók bizonyos hiányosságaikat – amelyeket az alapfokú iskolából hoztak magukkal – a követelményeknek megfelelően pótolják, a legtöbb esetben átváltanak egy országos vagy speciálisan kialakított programra.

3.10.1.4 Országos programok

Szakmai irányultságú országos programok:

- Kereskedelmi és igazgatási szak: kereskedelmi és igazgatási szakok a privát gazdaság és a közszolgálat számára;
- Építéstechnikai szakemberképzés: a különböző építésgazdasági, magasépítő vagy a mélyépítő szakmák számára;
- Gyermekfelügyelet és szabadidő-szervezés: a különböző életkorú, az emberekkel való foglalkozás szakemberképzése a pedagógiai és a szociális szakmákban, valamint a kulturális és szabadidő szektorban;
- Elektrotechnika: erő- és fűtőművek, klíma- és egészségügyi szanitiltermékek szakemberképzése, beleértve a hajókon végzendő szakmai munkát is;
- Élelmiszertechnika: élelmiszeripari szakmák, illetve élelmiszerszállítás és raktározás szakemberképzése;
- Kézművesprogram: kézműipari és kisipari szakmák – üzemekben folyó szakemberképzése;
- Ápolási szakmai programok: az egészségügy, az ápolás és a gondozás területére folyó felkészítés;
- Idegenforgalmi és vendéglátó-ipari szak;

- Ipari üzemi technika: ipari termelési szakok szakemberképzése, beleértve a programozást, valamint a számítógép által vezérelt gépek és folyamatok működtetését;
- Médiaszak: reklámszak, a formatervezés és a nyomdaipar;
- Mező- és erdőgazdaság: földműves, erdészeti, kertészeti és állattartási szakok;
- Gépjárműtechnika: szakemberképzés a személygépkocsi, a tehergépjármű, a mélyépítőgépek javítására és karbantartására,
- Esztétikai program: tantárgyakra bontott alapképzés a művészeti és a kulturális szakmákban,

Általános, továbbtanulásra felkészítő országos programok:

- Természettudományi program,
- Társadalomtudományi program,
- Technikai program.

Minden tanulónak a képzése során egy projektmunkát kell készítenie. A minimális oktatási idő a három tanévben 2 430 óra a döntően szakképzéshez kapcsolódó programok keretében, és 2 180 óra azokban a programokban, amelyek elsősorban a főiskolai és egyetemi tanulmányok előkészítését célozzák. Minden programban megfelelő időtartam áll rendelkezésre a tananyag helyi kiegészítéséhez. Emellett a diákok rendelkezésére áll egyéni választási lehetőség annak érdekében, hogy kiegészítő tantárgyakat vagy kurzusokat választhassanak az országosan érvényes programok keretében.

A szakképzéshez kötődő programokban a tanulók a teljes képzési idő minimum 15%-át az üzemben töltik. Az iskolafenntartók felelősek a képzési helyek biztosításáért, valamint a tanulók ellenőrzéséért az üzemben töltött idő alatt. A tanulók a programnak ebben az időszakában is tanulói jogállásban maradnak.

3.10.2 Svédország pályakövető rendszere

A Svéd Nemzeti Oktatási Hivataltól kaptuk a kitöltött kérdőívet. Ez az intézet Svédország szakképzési intézete.

2004-ben kb. 125 000-en szereztek ISCED 3 és ISCED 4 szinten szakmai végzettséget az országban.

A pályakövetésnek nincs jogszabályi alapja, adatokat országos, regionális, helyi és intézményi szinteken gyűjtene a karrierkövetéssel kapcsolatban.

Pályakövetéssel kapcsolatosan több intézmény is végez vizsgálatokat, kutatásokat:

- Svéd Nemzeti Oktatási Hivatal,
- Svédország Statisztika,
- Munkaerő-piaci politika Értékelési Intézet.

A vizsgálat célcsoportját a közigazgatási szervezet határozza meg. Az első szakmai képzettséget szerzett fiatalok mellett a vizsgálat célcsoportját alkotják az úgynevezett „második esély” keretében végzettséget szerzett fiatalok is.

Vannak olyan vizsgálatok, amelyek a korosztály valamennyi tagjára vonatkoznak. Ez abban az esetben lehetséges, amikor a fiatal rendelkezik személyi számmal és nemzeti azonosítóval is. Végeznek olyan kutatásokat, amelyekben reprezentatív, véletlenszerű mintavételt alkalmaznak.

A kutatások nem rendszeresek, de megfelelnek a kutatási igényeknek. A nemzeti nyilvántartásokon keresztül gyűjtött adatok rendszeresek, és nem igénylik a végzettek megkeresését.

A fiatal pályáját a végzettség megszerzése után folyamatosan, több éven keresztül figyelemmel követik.

Amennyiben a vizsgálat igényli, akkor kérdőíves felmérést végeznek postai továbbítással, valamint telefonos interjút készítenek. Az információgyűjtéshez a személyi számok alapján a nemzeti nyilvántartásokat használják.

Nincs külön módszerük a válaszadások számának növelésére, de ha a Svéd Nemzeti Oktatási Hivatal adatszolgáltatásra kér egy oktatásszervezőt (az iskolát működtető igazgatási szerv), kötelező válaszolnia. A nem válaszolókat nem szankcionálják.

A jelenlegi, végzetekre vonatkozó, szélesebb körű kutatás 63%-os válaszadási arányt ért el. Az ISCED 3 szint feletti képzési intézmények oktatói körében végzett hasonló felmérés esetében a válaszadási arány 78%-os volt. A munkaadók 89%-a válaszolt egy mostanában végzett vizsgálatban, amely a végzetek képességeire vonatkozott.

A vizsgálathoz szükséges megadni a képzőintézmény azonosító adatait, a szakma azonosító adatait, a fiatal munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó információkat. Vizsgálják a pályakezdő szakember képzésére vonatkozó elégedettségét.

A munkaadókat is megkeresik, ezeket a kutatásokat sok esetben a szociális partnerek hajtják végre. Például a Svéd Vállalkozások Szövetsége végez felmérést a munkáltatók körében.

Az adatokból, információkból készülő elemzéseket az oktatáspolitikai fejlesztésekhez és a képzés tervezéséhez használják országos, regionális és helyi szinten egyaránt. Svédországban a kormány és a kormányzati hivatalok információihoz a nyilvánosságuk joga van hozzáférni.

A vizsgálatok végeredményeinek visszacsatolása az oktatási rendszerbe úgy valósul meg, hogy az információkat az oktatási, képzési programok végrehajtásának megtervezéséhez, a tanterv, tanmenet korszerűsítéséhez használják fel.

A képzési szakmastruktúra alakításához nem kapcsolódik a pályakövetés, mivel az IVET (Initial Vocational and Education Training) intézkedéseit a felső középiskolai szinten főként a tanulók programválasztása ösztönzi, a tanulók választását pedig a munkaerőpiac megfelelő ismerete befolyásolja.

A munkanélküli pályakezdők részére a szolgáltatások széles választéka a Nemzeti Munkaerő-piaci Hatóság által támogatott programokban rendelkezésre áll.

3.10.3 Összefoglalás

A kérdőív kitöltése alapján megállapítható, hogy a végzetek szakmai pályájának követését az egyéni adatokat tartalmazó országos nyilvántartások adatbázisai alapján végzik. A fiatalok munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó adatokat más kutatásokból származó információkkal egészítik ki. PI. tanulói elégedettségi vizsgálatokat, a munkáltatói elégedettségi vizsgálatokat folytatnak.

A kiegészítő kutatásokban kérdőívet alkalmaznak, a célcsoportot az adott kutatási feladat határozza meg.

A kapott információkat az oktatásirányítás minden szintjén felhasználják, a tervezéshez, a tananyag korszerűsítéshez.

A képzési szakmasztruktúra folyamatos karbantartására a fiatalok programválasztása és közvetve a munkaerő-piaci információk vannak hatással.

A finn és svéd pályakövető rendszernek azt a részét javasolt tovább vizsgálni, amelyben a fiatalok munkaerő-piaci helyzetéről gyűjtenek információkat. Erre az egyes országokból kapott információk elemzése, összehasonlítása során visszatérünk.

3.11 Szlovénia

3.11.1 Az oktatási-szakképzési rendszer

A szlovén oktatási rendszerben a tankötelezettség 6 éves korban kezdődik. Az általános iskolai képzés időtartama az 1999/2000-es tanévtől kezdődően kilenc évre nőtt. A tanulmányi idő három hároméves szakaszra oszlik, a tanulmányok kötelező és kiegészítő tanrendből tevődnek össze.

Az általános iskola befejezését követően a diákok gimnáziumban, valamint szakközépiskolában, szakmunkásképzőben folytathatják középfokú tanulmányaikat.

A gimnázium (gimnazije) célja a tanulók felsőoktatási tanulmányaikra való felkészítése. A négyéves tanulmányi idő befejezését követően a diákok érettségi vizsgát tesznek. Azoknak a diákoknak, akik nem akarják tanulmányaikat felsőfokú intézményben (főiskolán vagy egyetemen) folytatni, lehetőségük van egy egyéves

szakmai kurzus (poklicni tecaj / maturitetni tecaj) elvégzésére. Ennek során speciális tantárgyak – elsősorban gyakorlati oktatás keretében történő – elsajátítására kerül sor.

Ezeket az iskolákat – ahol az ISCED 4-es szintű tananyagot oktatják - Szlovénia esetében kifejezetten a nemzetközi statisztika miatt sorolták erre a szintre.

3.11.2 Az oktatási-szakképzési rendszer törvényi háttere

Szlovénia gazdaságpolitikája 1990 óta fokozatosan igazodott a szabad piacgazdaság követelményeihez, amelyek az oktatás és a képzés munkaerő-piaci kapcsolatainak megerősödéséhez vezettek. Az 1996-ban készült Oktatási Fehér Könyv jelölte ki az oktatási és a képzési rendszer átfogó reformjának kereteit.

Ennek alapján hat törvényt fogadtak el, amelyek szabályozzák:

- az oktatás szerkezetét és finanszírozását,
- az iskola előtti képzési formákat (nem kötelezőek),
- az általános, alapfokú oktatást,
- a gimnáziumban folytatott tanulmányok feltételeit,
- a szakképzés rendszerét,
- a felnőttoktatás kereteit.

Az 1993-ban elfogadott felsőoktatási törvény az egyetemek átszervezésével, valamint a szakmai és a szakképzési területen működő nem egyetemi intézményekkel foglalkozik.

3.11.3 A szakképzési rendszer jellemzői

A szakközépiskolák és a szakmunkásképzők célja a diákok munkára való felkészítése.

A szakközépiskolákban a felsőközépfokú szakmai célú oktatás időtartama 4, illetve 5 év. Ebben az iskolatípusban 15 éves kortól rövid vagy hosszabb távú képzési programok keretében folytatják tanulmányaikat.

A nemzetközi osztályozás szerinti ISCED 3-as szintű képzésben az ún. rövid távú szakmai programok minimum másfél évig tartanak azon diákok esetében, akik sikeresen elvégezték az alapfokú tanulmányaikat. A képesítés nélküliek számára a képzés minimum két és fél évet tesz ki. A záróvizsga letétele után a megszerzett bizonyítvány feljogosítja tulajdonosát, hogy munkába álljon, vagy felsőbb szakiskolába iratkozzon be.

Az általános iskolai tanulmányokat sikeresen elvégző diákok hároméves szakmai képzésben is részt vehetnek. A szakmunkásképző intézmények (poklicne sole) tanrendjében a műveltségi tantárgyak mellett elsősorban a szakmaspecifikus és gyakorlati képzésre helyezik a fő hangsúlyt. A kombinált (iskolai és munkahelyi) képzési formában az órák 2/3 részét gyakorlati területen töltik el.

Az alapiskola elvégzését követően a politechnikumokban (poklicno tehniske sole) három + kétéves tanulmányokat folytathatnak, sikeres vizsga után technikus minősítést szereznek a diákok.

3.11.4 Az oktatási és szakképzési rendszer irányítása

Szlovénia napjainkban a közép- és kelet-európai térség egyik legdinamikusabban fejlődő országa, 2007-től az euróövezet tagja.

Az oktatási rendszert az Oktatási és Tudományos Minisztérium működteti. A minisztérium végzi a teljes adminisztrációt, a nemzeti alaptanterv kialakítását, valamint az oktatási intézmények, képzési programok és a vizsgáztatás ellenőrzését is. Néhány szakképzést folytató intézmény egy-egy szakminisztérium (pl. Mezőgazdasági Minisztérium) felügyelete alatt működik.

Szlovéniában az 1999/2000-es tanévtől kezdve fokozatosan lépett életbe az új oktatási reform. Ez a felsőközépfokú szint általános és szakmai képzési területét nem érintette, csak a képzés tartalma korszerűsödött.

Az Európai Unió legtöbb országában a felsőközépfokon különböző irányultságú programok találhatóak. Az iskolarendszerek háromféle képzési programtípusából kettő megjelenik a szlovén szakképzési rendszerben is:

- a magasabb szintű szakképzést nyújtó képzési forma, amelyben a végzett diákok a későbbiekben fontolóra vehetik a felsőoktatási tanulmányokat,
- a munkaerőpiacra való kilépésre felkészítő képzés.

A tanulók többségének oktatását az állami hatóságok finanszírozzák. Közvetlenül az állami hatóságok által működtetett és ellenőrzött iskolák mellett egyes szakképzési területeken találkozhatunk a vállalkozások által működtetett képzési helyekkel is. Ezek működését is a minisztérium szabályozza és ellenőrzi.

3.11.5 Felnőttképzés Szlovéniában

Az Európai Unió tagországaiban a felnőttoktatás fogalmának meghatározásakor egyaránt találkozhatunk szűk és kiterjesztő értelmezésekkel aszerint, hogy a felnőtteknek csak a munkaerő-piaci, szakképzési irányultságú képzését, vagy pedig az általános ismereteket közvetítő képzéseket, illetőleg mindkettőt együtt értik ezen fogalmon.

Szlovéniában a felnőttképzést szabályozó törvény értelmében a felnőttoktatás a kötelező alapoktatást befejezett személyek tanulói, hallgatói státusz létesítése nélküli (tehát iskolarendszeren kívüli) képzését jelenti, amelyben nem csupán szakképesítést, illetőleg államilag elismert képesítést lehet szerezni, hanem általános ismereteket, jártasságot is.

A szlovén jogszabály nem azt fogalmazza meg, hogy hány éves kortól tekinthető valaki felnőttnek, hanem az alkalmassági követelményeken túl az adott képzéshez szükséges előképzettségnek való megfelelést szabja a felnőttoktatásban való részvétel feltételül.

A törvényben speciális felnőttoktatási és ifjúságoktatási programokat említenek mint a képzés tantervének alapjait. Az ilyen programok elvégzése után államilag elismert bizonyítványt kapnak a hallgatók.

A szlovén nemzetgyűlés által elfogadott Nemzeti Felnőttoktatási Program meghatározza a felnőttoktatás céljait, területeit, továbbá a finanszírozás teljes összegét is. A nemzeti szinten elfogadott éves programok mellett a helyi közösségek is fogadhatnak el éves programokat.

A Törvény a felnőttoktatási szervezeteket állami (állami vagy a helyi önkormányzatok által alapított), illetőleg egyéb intézmények kategóriába sorolja. Az oktatási szervezetek csak akkor végezhetnek képzést, ha a felelős minisztérium által vezetett nyilvántartásba felvételt nyertek. A vizsgáztatás feladatát külön Nemzeti Vizsgaközpont látja el. Az állam irányítási jogköre csupán a jogi környezet megteremtésére, valamint képző intézmények alapítására szorítkozik.

Az éves programok finanszírozását az állami költségvetésből, illetve a helyi önkormányzatok keretéből, valamint egyéb forrásokból oldják meg. Az állam Felnőttoktatási Alapot hozott létre, amelynek forrása egyfelől az állami költségvetés, másfelől a természetes és jogi személyek befizetései.

A támogatásokat a győztes pályázóval a minisztérium által kötött szerződés alapján osztják el. A teljes egészében állami pénzeszközökből finanszírozott felnőttoktatás esetén a résztvevőktől a képző intézmény nem kérhet költség-hozzájárulást.

Szlovéniából a szakképzési intézet munkatársa válaszolt. Nincsen rendszerszintű pályakövető rendszerük. A Személyi Adatok Védelméről szóló törvény nem teszi lehetővé a közvetlen megfigyelést, vizsgálatot. Ugyanakkor elismerik a rendszerszerű ellenőrzés szükségességét.

3.12 Bulgária

3.12.1 Az oktatási-szakképzési rendszer

Az oktatási rendszerben az iskola előtti képzés nem kötelező, a gyermekek 3-7 éves koráig tart. A tankötelezettség 7 éves korban kezdődik, a kötelező teljes idős oktatás 16 éves korig tart.

Az általános iskolai képzésben a tanulmányi idő kétszer hároméves szakaszra oszlik. Az egységes szerkezetben történő képzésben az alapfokú szakaszban általános

ismereteket tartalmazó tantárgyak szerepelnek. Az alsóközépfokú szakaszban (ISCED 2) az általános képzés mellett már szakmai előképzést is kapnak a diákok.

Az általános iskola befejezését követően 15 éves kortól a diákok gimnáziumban folytathatják tanulmányaikat. A gimnázium (gimnázia) célja a tanulók felsőoktatási tanulmányaikra való felkészítése. A négyéves tanulmányi idő befejezését követően a diákok érettségi vizsgát tesznek.

A munkában történő elhelyezkedés mellett további két lehetőség kínálkozik:

- lehetőségük nyílik felsőfokú (főiskolai vagy egyetemi) intézményben történő továbbtanulásra, vagy
- azoknak a diákoknak, akik nem akarják tanulmányaikat felsőfokú intézményben folytatni, lehetőségük van egy 2 éves szakmai kurzus (professionalen kolej) elvégzésére. Ennek során speciális, szakmai tantárgyak – elsősorban gyakorlati oktatás keretében történő – elsajátítására kerül sor.

14 éves kortól a diákok az általános ismeretek mellett különböző szakmai tárgyakat is oktató speciális középiskolában vagy szakközépiskolában tanulhatnak tovább.

3.12.2 Az oktatási-szakképzési rendszer törvényi háttere

Bulgária gazdaságában a 90-es évek közepétől fokozatosan megjelentek a szabad piacgazdaságra jellemző tendenciák, amelyek az oktatás és a képzés munkaerő-piaci kapcsolatainak erősödéséhez vezettek.

Az oktatásügyet érintő legfontosabb törvényi rendelkezések:

- 1991. Állami Oktatási Követelmények (célok és felhatalmazások az oktatásban)
- 1995. Felsőoktatási Törvény
- 1998. Nemzeti Oktatási Törvény (ez foglalkozik a szakképzés területével is)

Ez utóbbi jogszabály 2002-ben történt módosítása szerint a középfokú és a poszt-szekunder oktatás tantervi átalakításai a szakképzés rendszerének megerősítése irányában mutatnak.

3.12.3 A szakképzési rendszer jellemzői

A szakközépiskola (professionálna gimnázia) elsősorban az iskola elvégzése után munkába álló fiatalok képzését segíti elő. Az 5 éves képzési idő utolsó szakaszában a gyakorlati képzés kerül előtérbe. Ez a képzési forma lehetőséget biztosít azonban arra, hogy a végzett diákok további egyéves tanulmány után technikus minősítést szerezzenek.

A bolgár oktatási és képzési rendszerben a szakképzés reformja megkezdődött. Célja az alapképzés csökkentése, az érettségi utáni szakmai képzés egyre nagyobb területre történő kiterjesztése, valamint az Európai Unió által szabályozott szakmákban egységes tanterv alkalmazása.

A tanulók többségének oktatását az állami hatóságok finanszírozzák. Közvetlenül az állami hatóságok által működtetett és ellenőrzött iskolák mellett egyes szakképzési területeken találkozhatunk a vállalkozások által működtetett képzési helyekkel is. Ezek működését is a minisztérium szabályozza és ellenőrzi.

3.12.4 Az oktatási és szakképzési rendszer irányítása

Bulgária 2007. január 1-jétől az Európai Unió teljes jogú tagja.

Az oktatási rendszer erősen központosított, az Oktatási Minisztériumnak kiemelt szerepe van a rendszer működtetésében. A minisztérium végzi a teljes adminisztrációt, a nemzeti alaptanterv kialakítását, valamint az oktatási intézmények, képzési programok és a vizsgáztatás ellenőrzését is. Néhány szakképzést folytató intézmény egy-egy szakminisztérium felügyelete alatt működik.

Az Európai Unió legtöbb országában a felsőközépfokon háromféle képzési programtípus található. A bolgár szakképzési rendszerben kétféle képzési formával találkozhatunk:

- egyrészt az általános képzést nyújtó gimnáziumi végzettséget követő kétéves szakmai képzéssel,

- másrészt a szakközépiskolai képzéssel, további egyéves tanulással a technikusi végzettség megszerzésével.

A kedvezőtlen költségvetési és pénzügyi környezet ellenére a korábban beindított szerkezeti, pénzügyi és tantervi reformok folytatódnak. A szakképzés hatékonysága a gazdasági trendek felismerésétől és az élethossziglani tanulás elvén alapuló aktív munkaerő-piaci politikák alkalmazásától függ. A bolgár szakképzési rendszer folyamatos reformja alapvető fontosságú, minőségileg 10-15 év alatt az Európai Unió színvonalára kell emelkednie.

Az oktatás és képzés területén nagy jelentősége van a szociális partnerek közötti párbeszédnek, amelyet a Bolgár Munka Törvénykönyvben szabályoztak. Az 1993-ban alapított Háromoldalú Egyezmény Nemzeti Tanácsában folyik döntéshozatal előtt az egyeztetés a szociális partnerekkel. A szociális párbeszéd jogi kerete formálisan létezik, a párbeszéd nagyobb része konzultatív jellegű. Bulgáriában létezik az önkormányzati szintű ágazati egyeztetés, de jelenleg sok tényező akadályozza annak teljes alkalmazását.

A fiatalok (a 14-25 év közötti korosztály a lakosság közel 15%-át teszi ki) munkaerő-piaci integrálására és az iskolaelhagyás, valamint a társadalmi kirekesztődés elleni harcra országos programok kezdődtek. Ezek sikeres megvalósításához Bulgária 2007. január 1-je után – külső forrásként - már az Európai Unió kínálta lehetőségeket is igénybe veheti. Az Európai Unió a minőségi oktatás fejlesztéséhez és a szakmai képzettség szintjének emeléséhez a különböző alapok pénzügyi forrásaiból nyújt segítséget.

Bulgáriából a nagykövetségtől kaptunk választ, információik szerint az országban még nincs pályakövető rendszer bevezetve.

3.13 Litvánia

Litvánia 2004. május 1-jétől az Európai Unió teljes jogú tagja. Oktatási és képzési rendszere stabil alapokon nyugszik. Az ország éves állami költségvetésének több mint 20 százalékát oktatásra költik, megteremtve ezáltal az oktatás és képzés pénzügyi kereteit.

3.13.1 Litvánia oktatási és szakképzési rendszere

3.13.1.1 Alapképzés

A tankötelezettség 6 éves korban kezdődik, a teljes idős oktatás 16 éves korig tart.

A tízéves időtartam

- egy 4 éves általános iskolai oktatást és
- egy 6 éves alsóközépfokú, általános képzést adó szakaszt ölel fel. A 4 és a 2 éves tanulmányi idő alatt eltérő tananyagot sajátítanak el, a második tanegységben két idegen nyelvet tanulnak a diákok.

Az alapképzés célja az alapműveltség és a készségek elsajátítása mellett a továbbtanulásra való felkészítés. A 16 éves kort követően – már a tankötelezettségen túl - további 2 év (felsőközépfokú általános képzés keretében) végezhető el.

3.13.1.2 Felsőközépfokú oktatás, szakképzés

Az alapképzés sikeres elvégzése után nyílik meg a diákok számára a középiskolai képzés lehetősége. A gimnáziumi képzés (gimnazija) 2 év időtartamú, az egyes középiskolák humán, reál, technikai és művészeti képzésre specializálódhatnak. A középiskolai tanulmányok végén a diákok érettségi vizsgát tesznek. A litván vizsga kötelező, emellett három másik tantárgy választható.

A litván szakképzési rendszer keretében a fiatal 16 éves kortól

- kétéves szakiskolai és
- hároméves szakközépiskolai képzésbe kapcsolódhat be.
- Ezek a képzési formák elsősorban a munka világában elhelyezkedni kívánó fiatalok képzését segíti elő.

A kétéves szakképzés során szerzett – elsősorban elméleti - ismereteket egy két-éves (ISCED 4.) szintű képzés elvégzésével bővítheti, technikus minősítést szerezve.

3.13.1.3 A munkanélküliek támogatása

Fontos szerepet tölt be a munkaerőpiacra irányuló szakképzés. A nem formális oktatás a Litván Munkaerőpiac Oktatási Hatóság, valamint a különböző szakképző intézetek, vállalatok nevéhez fűződik.

Litvániában 46 munkaügyi kirendeltség működik a Foglalkoztatási Hivatal irányításával. A munkaügyi szervezet egységes felépítésű és szakmai irányítású. Áttekinthető és kiszámítható a rendszer, amelynek középpontjában az elhelyezkedés elősegítése áll.

A munkaügyi szervezet tevékenységét igen jól kialakított informatikai rendszer támogatja, amelynek részeként az üres álláshelyekről egy országos adatbank működik. Az álláskeresőkből közvetlenül is válogathatnak, a cél az elhelyezkedés segítése. A közvetítés nemcsak a munkanélküliekre, hanem a munkába állókra is kiterjed.

Komoly kihívást jelent az állami vállalatokon belül működött képzési központok megszűnése. A gazdaságban jelentkező munkaerő-piaci igényekhez igazodva, egyes szakképzési területeken megjelentek a vállalkozások által üzemeltetett képzési helyek.

A rendelkezésre álló belső források mellett az Európai Unió által nyújtható támogatások (Alapokból való részesedés, különböző programokban való részvétel) is hozzájárulnak a minőségi oktatás fejlesztéséhez és a szakképzési politika kialakításához.

A Litvániából kapott szakirodalom, a pályaválasztás, a szakmai pályatanácsadás, a pályatervezés törvényi kereteiről, stratégiájáról, intézményi háttéréről, az alkalmazott szakértők képzéséről, a módszertan kidolgozásáról és a fejlesztési irányairól szól.

3.14 Lettország

3.14.1 Lettország oktatási és szakképzési rendszere

3.14.1.1 Iskola előtti nevelés

Lettországban az óvoda nem, ám az iskola előtti képzés kötelező az 5 és 7 éves korú gyermekek számára. Az iskola előtti képzésre óvodákban, illetve egyéb előkészítő intézményekben kerülhet sor. A képzés célja, hogy elősegítse a gyermekek fejlődését, és felkészítse őket az általános iskolai oktatásra.

3.14.1.2 Általános iskola

A lett oktatási rendszer alapképzése 9 év. Az általános iskolát a gyermekek 7 éves korukban kezdik. A tananyagot a nemzeti képzési program határozza meg.

Az általános iskolai képzés általános záróvizsgálattal végződik, amit az Oktatási és Tudományos Minisztérium felügyel. Azon diákok, akik nem teljesítették valamennyi kötelező tantárgyat, és/vagy nem tettek záróvizsgát, iskolai jelentést kapnak, mellyel tanulmányaikat 2, illetve 3 éves szakmunkás program keretében folytathatják.

3.14.1.3 Középiskolák: gimnáziumok és szakiskolák

A középiskolai képzési programoknak két nagy csoportját kell megkülönböztetnünk: a gimnáziumi, valamint a szakiskolai képzést. A középiskolák felvételi vizsgát tarthatnak.

A hároméves gimnáziumi képzés tananyaga 8 kötelező és 3-6 választható tantárgyból tevődik össze. Az iskola végeztével a diákok érettségi bizonyítványt kapnak. A gimnázium sikeres befejeztével a diákok a felsőoktatásban folytathatják tanulmányaikat.

4 éves szakközépiskolai képzésben azon diákok folytathatják tanulmányaikat, akik sikeresen befejezték az általános iskolát. A képzés végén érettségi vizsgát és szakvizsgát tehetnek a hallgatók.

3 éves szakképzési programban azon diákok folytathatják tanulmányaikat, akik sikeresen befejezték az alapképzést.

2, illetve 3 éves alap szakképzési programot biztosítanak azon diákok számára, akik nem szereztek bizonyítványt az általános iskolában, legalább hét osztályt elvégeztek az általános iskolában, s nem töltötték be 15 életévüket.

3.14.1.4 Felsőoktatás

A felsőoktatási rendszer kettős: megkülönböztetik a tudományos és a szakmai felsőoktatási képzést, ugyanakkor ez a kettősség külön nem intézményesült. Az egyetemek egyaránt folytatnak tudományos és szakmai felsőoktatási képzéseket.

3.14.1.5 Felnőttoktatás

Általános felsőoktatást kínál képzetlen felnőttek számára az esti iskola, ahol alapfokú és középfokú képzettséget lehet szerezni. Néhány esti iskola arra specializálódik, hogy általános képzést és ehhez kapcsolódó tanfolyamokat tartson kimondottan felnőtteknek.

Különbféle felsőoktatási programokat kínálnak magán oktatási intézmények, helyi hatóságok által létrehozott regionális szintű felnőttképzési központok, szakmai testületek, az Oktatási és Tudományi Minisztérium Oktatási és Képzési központja. A nép főiskolák fő célja a vidéki lakosok színvonalas oktatása.

A képzési programoknak három fő formáját különböztetik meg:

- a tudományos képzés tudományos diplomával,
- szakmai képzés, amely lehetőséget biztosít a későbbi tudományos képzésben való részvételre,
- szakképzés, amely nem jogosít fel a tudományos képzésbe való továbblépésre.

Lettország oktatási kiadásai a GDP 5,2%-át tették ki 1995-ben. Ez az állami költségvetés 25%-a volt 1996-ban (14%-os növekedés 1993-hoz viszonyítva). Jelenleg 1100 iskola, 460 000 tanuló, 43 500 egyetemi hallgató van Lettországban.

A tizenhét állami felsőoktatási intézmény közül hat egyetem, valamint működik még tizenhárom magántulajdonú felsőoktatási intézmény. Lettországban az oktatási és

képzési rendszer minden szintjén reformok folynak a piacgazdaságon alapuló demokrácia igényeihez való további alkalmazkodás jegyében.

Erre nemcsak a kulcsfontosságú gazdasági tényezők (termelékenység, minőség, nemzetközi versenyképesség, a magánszektor fejlesztése, munkaerő-mobilitás, munkanélküliség) terén való fejlődés, hanem a társadalom demokratikus funkcióinak biztosítása miatt van szükség. Az 1992-es oktatási törvény az Oktatási Minisztériumhoz rendelte az oktatással és képzéssel kapcsolatos jogosítványokat.

Az oktatási és képzési rendszer átfogó fejlesztéséhez jelentős beruházásra van szükség a tantervi reform, tanárképzés, tankönyvek, felszerelés és épületek terén. A pénzügyi nehézségek miatt ez a folyamat minden bizonnyal hosszú évekig tart.

A lett nemzeti kutatási és műszaki politika két általános célt jelölt ki: a nemzeti kutatási potenciálnak a felsőoktatásba való integrálása az általános és szektoronkénti integrációs tervek és megállapodások megvalósításával, a lett kutatási potenciál átirányítása a nemzeti prioritások felé, valamint a kutatók aktívabb bevonása az időszerű gazdasági, kulturális és társadalmi problémák megoldásába. A prioritások közé tartozó területek az információs technológia, a biotechnológia és a környezetvédelem.

3.14.2 Lettország pályakövetése

Lettország esetében két helyről kaptunk kitöltött kérdőívet. Az egyiket az „Akadémiai Információs Központ” – tulajdonképpen a lettországi szakképzési intézet – munkatársa küldte. A másikat az illetékes minisztériumok munkatársai töltötték ki, a lett Oktatási és Tudományos Minisztérium, Szakképzési és Továbbtanulási Osztály igazgatója, valamint a Jóléti Minisztérium, Munkaügyi Osztályának igazgató-helyettese.

Mind a két kérdőív arról tájékoztatott minket, hogy rendszerszintű pályakövetést nem végeznek.

3.14.2.1 Az Akadémiai Információs Központtól kapott információk

Az ISCED 3-4 szintre 2004-ben 16 096 tanuló iratkozott be, és 11 434 diák szerzett végzettséget. Törvényi alapja nincs a pályakövetésnek, ugyanakkor országos szinten

végeznek kutatásokat ebben a témában. Megbízás alapján külső intézmények készítenek tanulmányokat a végzettséget szerzett fiatalok helyzetéről. Ezek a felmérések meghatározott célcsoportokra és területekre vonatkoznak a projektek céljától függően. Országos szintű kutatásokkal a Jóléti Minisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal foglalkozik.

A lett Központi Statisztikai Hivatal az egyetlen intézmény, amely nyilvántartja a szakképzésben végzettek, új belépők, valamint az oktatásba beiratkozók számát, és információt szolgáltat ezekről az adatokról.

A Jóléti Minisztérium fennhatósága alatt az Állami Munkaügyi Hivatal szervezi a munkanélküli pályakezdők szakképzését és átképzését. A konkrét képzéseket a hivatal pályáztatással vagy szerződéses viszony alapján akkreditált oktatási és képzési intézményekkel végezteti.

A pályakövetéssel kapcsolatos témában – A Jóléti Minisztérium ESF Nemzeti Program keretében, a „Munkaerő-piaci kutatások (2005-2007)” egyikeként – a 2007-ben készült tanulmány címe: A felső- és szakmai oktatási intézményekben végzettséget szerzett fiatalok karrierje tanulmányaik befejezése után. Ebben a kutatók arra kerestek választ, hogy mely szakmákat választották a fiatalok, a tanult szakmában helyezkedtek-e el, mennyi a továbbtanuló végzettek száma. A kutatások során nem válaszolókat nem szankcionálják.

3.14.2.2 A minisztériumoktól kapott információk

Az ISCED 3-4 szinten végzettséget szerzett fiatalok száma: 11 374 fő.

A pályakövetésnek nincs törvényi háttere, helyi szinten minden iskola követi a nála végzett fiatalok karrierjét. A felmérés az első szakmai végzettséget szerzett fiatalokra vonatkozik és teljes körű. Egyszer keresik meg őket, telefonos interjút készítenek. A módszer hatékonysága 90%-os. Nem szankcionálják, ha valaki nem válaszol. A kérdések a szakma azonosító adataira, a képzőintézmény azonosító adataira és a fiatal munkaerő-piaci helyzetére vonatkoznak. Nem végeznek tanulói és munkaadói elégedettségre vonatkozó vizsgálatot. A felmérésből készült elemzések, statisztikák belső használatúak, a Területi Oktatási Tanácsok hasznosítják a következő év

felvételi létszámainak tervezésében. A visszacsatolás a szakképzéshez a felveendő létszám meghatározásán keresztül valósul meg.

Lettország Állami Munkaügyi Hivatala foglalkozik a pályakezdő munkanélküliekkel, segíti őket a szakmai alkalmasság, a megfelelő szakma kiválasztása tekintetében, valamint a munkatapasztalattal nem rendelkező fiatalok számára speciális tevékenységeket szervez.

3.14.3 Összefoglalás

A képzőintézmények végeznek pályakövetést, telefonos interjú keretében kérdezik ki az első szakmai végzettséget szeretteket. A vizsgálat teljes körű. A válaszadási arány 90%-os. A kérdések – a képzés és a szakma azonosításán túl – a fiatal munkaerő-piaci helyzetére vonatkoznak. A felmérés eredménye a következő évi létszámtervezést befolyásolja, amelyet a Területi Oktatási Tanácsok készítenek.

Országos szinten nincs pályakövetési rendszer, eseti kutatásokat végeznek a megbízott cégek. Az adott projekt határozza meg a kutatás módszereit és célcsoportját.

3.15 Észtország

Az észt szakképzési rendszer a vállalkozók és az iskolák közötti párbeszéd hiánya miatt súlyos problémákkal küzd. A vállalkozások vagy nem is ismerik a szakképzési rendszert, vagy nincsenek olyan helyzetben, hogy részt vehessenek a gyakorlati képzésben. Emellett jelentős hátrány, hogy Észtországban nem működik a szakképzést és a munkaerőpiacot vizsgáló kutatóintézet.

3.15.1 Szakképzési rendszer

3.15.1.1 Alapképzés

Az alapképzés Észtországban 7 éves korban kezdődik az elemi iskolában (*põhikool*), ami 9 évig tart. Az elemi iskolai záróbizonyítvány (*põhikooli lõputunnistus*) megszerzése után a tanulóknak el kell dönteniük, hogy a középiskolai tanulmányukat milyen intézményben szeretnék végezni: általános középiskolában (*gümnaasium*), vagy szakképző középiskolában (*kutseõppeasutus*).

3.15.1.2 Szakképzés

Mind a gimnáziumi, mind a szakiskolai képzés hároméves. A gimnázium középfokú záróbizonyítványt (*gümnaasiumi lõputunnistus*) ad, ami az egyetemi, főiskolai felvételi lehetőségét nyújtja, valamint beléphet a szakmai képzés post-secondary szintjére. A szakképző középiskolákban tanuló diákok pedig alapképzésen alapuló középfokú szakképzettség megszerzéséről szóló bizonyítványt (*tunnistus põhihariduse baasil kutsekeskhariduse omandamise kohta*) kapnak. Ezzel a bizonyítvánnyal a diákok 1-től 2 és fél évig tartó post-secondary szakképzésben vehetnek részt, amelynek elvégzésekor ISCED 4 szintű szakképzettség megszerzéséről szóló bizonyítványt (*tunnistus keskhariduse baasil kutsekeskhariduse omandamise kohta*) szereznek. Az 1998-ban bevezetett post-secondary szakképzésben (*kutsekõrgharidus*) a hároméves képzési idő 35%-át a vállalkozásoknál folyó gyakorlati képzés teszi ki. A középfokú szakképzettség megszerzése után a fiatal felvételt nyerhet a főiskolára vagy az egyetemre is.

Akik a főiskolai szakmai képzést választják, a végzettség megszerzése után, minimum egyéves munkatapasztalat birtokában jelentkezhetnek egyetemi szintű képzésre.

A szakképzési rendszerben bárki részt vehet, akinek érvényes észt tartózkodási engedélye van, valamint elemi iskolai záróbizonyítvánnyal rendelkezik. 2005 júliusában 67 szakképző iskola volt, ebből 18 iskola magánkézben.

A tanoncképzés rendszere Észtországban nem alakult ki. Az alapfokú képzésen alapuló középfokú szakképzésben részt vevők száma kb 19 000 fő, illetve a post-secondary képzésben részt vevők száma közel 11 000 fő volt 2005-ben. A középfokú szakképzésben részt vevők száma egyenletes növekedést, a post-secondary szakképzésben részt vevők száma az említett növekedéshez hasonló csökkenést mutat.

Az észt szakképzést az 1992-es Oktatási törvény szabályozza. Az oktatás minden területéért – beleértve a szakképzést is – az Oktatási és Kutatási Minisztérium a felelős. A minisztérium végzi a teljes adminisztrációt, a Nemzeti Aparenter kialakítását, valamint az oktatási intézmények, oktatási programok és a vizsgáztatás ellenőrzését is. Néhány szakképzést folytató oktatási intézmény egy-egy

szakminisztérium (pl. Mezőgazdasági Minisztérium, Közlekedési és Kommunikációs Minisztérium) felügyelete alatt működik, de vannak helyi önkormányzatok és magánszervezetek által fenntartott iskolák is. Természetesen ez utóbbiak működését is az Oktatási és Kutatási Minisztérium szabályozza és ellenőrzi.

Az észti szakképzési rendszer a szintén iskolai modellt alkalmazó finn szisztémához nagymértékben hasonló módon épül fel. Az észti szakképzési rendszer egymásra épülő „építőkövei”:

- Elemi iskola,
- Középfokú szakképzés,
- Post-secondary szakképzés,
- Felsőfokú szakképzés,
- Felsőoktatás.

Habár az észti kamarai rendszer az angolszász kamarai típusba tartozik, az Észti Kereskedelmi és Iparkamara mindig is fontos szerepet töltött be a szakképzési rendszerben. 1998-tól a kamarában 12 szakképzési tanács működik. Ezek a tanácsok a szakképzési rendszer legfontosabb szervei. Ezenkívül a kamara kezdeményezte a szakképzési rendszer reformját, amelynek eredményeképpen először közös akciótervet („Kooperáció a munkaerő felkészítéséért”, 2000. december 18.) dolgozott ki az Oktatási és Kutatási Minisztérium, a Gazdasági Minisztérium, a Szociálisügyi Minisztérium, az Észti Munkaadók és Iparosok Szövetsége, az Észti Szakszervezetek Központi Szövetsége és az Észti Kereskedelmi és Iparkamara a szakképzési rendszer hatékonyságának növelése érdekében.

Második lépésként pedig 2001-ben létrehozták az Észti Nemzeti Képzési Hatóságot, amely tovább folytatja a szakképzés reformját. A szakképzési reform továbbvitelében az Észti Kereskedelmi Kamara is szerepet vállal, ugyanis aktívan részt vesz a Nemzeti Képzési Hatóság felügyelő bizottságának, illetve fejlesztési tanácsának munkájában.

Az Észti Szakképesítési Hatóságot (Kutsekoda) 2001 augusztusában alapították, hogy folytassa az észti munkavállalók szakképzési rendszerének kifejlesztését. A

folyamatot 1997-ben indította az Észti Kereskedelmi és Iparkamara. A Kutsekoda támogatja a közös és strukturált szakképzési rendszer létrehozását és fejlesztését, valamint megteremti az észti munkavállalók szakképesítéseinek összehasonlíthatóságát és elismerhetőségét más országokban. Módszereket dolgoz ki a szakképzési rendszerek kifejlesztésére és bevezetésére, tevékenységeket szervez a szakmai tanácsok számára, valamint kifejleszti, kiegészíti és továbbfejleszti a szakmai követelményrendszereket, tanácsot ad, és segíti a szakképesítést adó testületeket, szervezi a szakmai tanácsok működését, karbantartja az Országos Képzési Jegyzéket, a jegyzék hivatalos gondozójaként. A hatóság keretein belül működik a Nemzeti Europass Központ.

3.15.2 A szakképzési intézet válasza a kérdőívre

Észtországban nincsen egységes, országos pályakövetési rendszer. A legtöbb szakiskola azonban visszajelzést kér a szakképzés befejezése után egy éven keresztül a végzettektől, karrierjük alakulásáról.

Az alábbiakban ismertetjük az Észti Statisztikai Hivatal „Szakoktatás 1996-2006” c. kiadványának cikkét.

„Szakmai végzettséggel rendelkezők a munkaerőpiacon”

2005-ös munkaerő-piaci kutatások adatai szerint a munkaképes korú (15-74 év közötti) népességben belül a szakképzettséggel rendelkezők aránya 36,5 % volt, ebből 48,6 %-a férfi és 51,4 %-a nő.

A nők nagyobb része középiskola után, míg a férfiak főként az alapfokú oktatást követően szerzik meg szakmai végzettségüket.

A szakképzettséggel rendelkezők jelenlegi munkaerő-piaci helyzetével számos konferencia foglalkozott. Az észti szakképzési rendszer feladata nyitott fiatalok képzése, akiket hozzásegít tanulmányaik befejezéséhez, a szakterületükön való munkába álláshoz és a munka világába való gyors integrálódáshoz. Az iskola befejezése helyett sok fiatal inkább munkanélküliként regisztrálja magát a Munkaerő-piaci Testületnél.

A szakmai képzésben végzettek közül, a befejezését követő első év során 74 %-uk munkavállaló, a fennmaradó rész vagy a hadseregben szolgál, vagy gyermekgondozással foglalkozik, tanul vagy munkanélküli. A 2005-2008 évre szóló Észti Szakmai Oktatási és Képzési Rendszer Fejlesztési Terve alapján az Oktatási és Kutatási Minisztérium célja, hogy a végzettek 80 %-át egy év eltelte után sikeresen integrálják a munkaerőpiacra.

A szakképzettséggel rendelkező munkanélküliek száma csökken, ez azt jelzi, hogy a jó manuális képességekkel rendelkező szakemberek elhelyezkedési esélyei kedvezőek.

Az észti társadalomban a 1990-es években bekövetkezett változások az oktatás és a szociális feltételek közötti kapcsolat meggyengülésével jártak együtt. Míg a szovjet idők során az állam felügyelte a szakképzésből a munkahelyekre való átmenetet, addig ez a fajta kontroll a mai piaci alapú társadalomból hiányzik. A munkaerőpiac szakképzési rendszerrel szembeni elvárása, hogy magas szintű szakmai tudással bíró szakembereket adjon a munkaerőpiacnak, de a valóságban nehéz ügyes munkásokat és jó szakmai képességekkel rendelkező szakembereket találni.

A jól képzett munkaerő előnyös a versenyképesség és innovativitás szempontjából az állam számára. De hogyan lehet olyan munkaerőt képezni, amilyenre szükség van? Szükséges a felsőfokú képzettség megszerzése? Statisztikák igazolják a felsőoktatási háttérrel rendelkezők sikerességét a munkaerőpiacon. De a jelenlegi munkaerő-piaci helyzetben a szakmailag képzett munkaerő helyett egy jól megalapozott, megfelelően specializált, szakmailag képzett munkaerőre van szükség, aki emellett rugalmas, nyitott és a változásokhoz igazodó. A nehézség abban rejlik, hogy míg a tanulásra való képesség és rugalmasság segíti, addig a specializált tudás szűkíti az elhelyezkedési lehetőségeket.

Ezért a tanulónak minden tekintetben tehetségesnek kell lennie ahhoz, hogy felvegye a versenyt a munkaerőpiacon. Azok a fiatalok, akik rendelkeznek mindezzel a tehetséggel, elsősorban a gimnáziumot és az elméleti felsőoktatást választják, sokkal inkább, mint a szakmai oktatást. Más szóval a szakképzettséggel rendelkezőknek ugyancsak szükségük van azokra a képességekre és készségekre, amelyekkel a

felsőfokú oktatást választók rendelkeznek. Az ilyen szociális képességek gyakran megóvják a jó szakmai képességgel rendelkező fiatalokat a munkanélküliségtől.

A munkaerő-piaci részvételi arány azok esetében, akik középfokú szakmai végzettséggel vagy felsőoktatási végzettséggel rendelkeznek a legnagyobb (84% és 82%, 2005-ben), és a legkisebb azok között, akik általános iskolai végzettséggel sem rendelkeznek (2005-ben 9%). A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező népességből a legalacsonyabb azoknak a részvételi aránya, akik a szakmai végzettséget az alapfokú oktatást követően szerezték meg. (2005-ben 60%).

A dolgozók képzettségi szintjét tekintve azt mondhatjuk, hogy a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők aránya relatíve magas. Az elmúlt években azonban jelentős növekedés tapasztalható a felsőfokú végzettséggel rendelkező dolgozók arányában, a szakmai középiskolai és az alapiskolai végzettséggel rendelkező dolgozók arányának csökkenése következtében.

Általában véve pozitív fejlődés figyelhető meg az észak munkapiacra az elmúlt években. 2005-ben a munkavállalási arány, vagyis a 15 és 74 év közötti dolgozók aránya 58% volt. A helyzet javul bizonyos szintű szakmai végzettséggel rendelkezők körében – például 2005-ben figyelemre méltó növekedés következett be a munkavállalás terén a munkanélküliség egyidejű csökkenésével, az általános középiskolai oktatás keretén belül szakmai végzettséget szerettek körében – a 2004-ben 68%-ról 2005-ben 72%-ra. A munkavállalási arány még mindig kevesebb az 1997-es 75%-nál.

Ugyanakkor a munkavállalási arány csökkenése figyelhető meg azoknak a körében, akik szakmai végzettségüket a középiskola elvégzése után szerezték meg, de ez nem jár együtt a munkanélküliség emelkedésével. A szakmai végzettséggel rendelkezők esetében a legalacsonyabb munkavállalási arány azoknál figyelhető meg, akik alapfokú tanulmányaikat követően szerezték meg szakmai végzettséget (2005-ben a munkavállalási arány 54% volt.), és 2005-ben legelőször a legmagasabb munkavállalási arányt annál a csoportnál mérték, akik szakképzésüket a középiskolai oktatás keretén belül szerezték meg (munkavállalási arányuk 72%-os volt). A megelőző években a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezőknél a legmagasabb munkavállalási arány ott fordult elő, ahol felsőszintű szakmai képzés

keretében vagy az általános középiskolai oktatást követően szereztek szakmai végzettséget.

A munkanélküliek képzettségi szintjét tekintve nyilvánvalóvá válik, hogy a szakmai végzettséggel rendelkezők arányának évi növekedése a legnagyobb, 2005-ben 33%, az 1997-es 26%-hoz képest. Ez a növekedés arányaiban leginkább az általános középiskolai oktatás mellett szakmai végzettséget szerzett fiatalok körében észlelhető, míg más szakmai végzettséggel rendelkezők esetében csökken. A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők azonban a csak szakmai végzettséggel rendelkezőkhöz képest feltűnően jobb helyzetben vannak a munkaerőpiacon, és a szakmai középiskolai végzettséget az általános középiskola elvégzése után megszerzők körében a munkanélküliség aránya csökken. Annak esélye, hogy ISCED 3 szintű szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők munka nélkül maradnak, viszonylag kicsi.

2005-ben a munkanélküliek aránya a munkaerőpiacon 7,9% volt Észtországban, amely alacsonyabb, mint az Európai Unió átlag (8,7%). Összehasonlítva a különböző szintű szakmai végzettséggel rendelkezők munkanélküliségi arányát 2005-ben a munkanélküliség az általános középiskolai oktatás mellett szakmai végzettséget szerettek körében a legnagyobb (14%), megelőzve ezzel az alapfokú képzettséggel rendelkezők arányát is, azonban ez a különbség nagymértékben csökkent. Mindazonáltal 2004-hez képest jelentősen csökkent az általános középiskolai oktatás mellett szakmai végzettséget szerettek aránya azzal, hogy a munkavállalási arány nőtt, de még így is nagyobb az arány az 1997-es 10%-nál.

Az előző években sokkal általánosabb volt, hogy az alapiskolai oktatással rendelkező munkaképes korúak között a legmagasabb a munkanélküliségi arány, és nem a szakmai végzettséggel rendelkezők között. Összehasonlítva a munkanélküliségi arányt a különböző szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők között 2000-től kezdődően, a munkanélküliségi arány azon szakmai végzettséggel rendelkezők között volt a legmagasabb, akik szakmai végzettségüket az általános középiskolai végzettséggel egy időben szerezték meg. Attól félnek a munkaadók, hogy az általános tantárgyak egy idejű megszerzése kevés időt hagy a jó szakmai képességek elsajátítására. Az egyetemi felvételi bizottságok pedig az ellenkezőjét fedezték fel, vagyis azt, hogy a szakmai képességek elsajátítása nem hagy elég időt

a minőségi általános középiskolai oktatás anyagának elsajátításához, amely az egyetemre való felvétel alapját képezi. Így azok a fiatalok, akik az általános középiskolai oktatás mellett szakmai végzettséget szereztek, bekerülnek egy ördögi körbe, nehezen találnak munkát, és akadályokba ütköznek az egyetemi felvételinél. Minderre tekintettel belefogtak a rendszer megváltoztatásába.

Például egy új megoldás magában foglalja annak lehetőségét, hogy azok a diákok, akik befejezték a szakmai középiskolát, még egy évet tanulhassanak a gimnáziumban, hogy könnyebben bejuthassanak a felsőoktatásba.

2005-ben a szakmai középiskolai oktatásban végzett fiatalok 9%-a ment felsőbb iskolákba bachelor vagy alkalmazott felsőszintű tanulmányi programokba. Az 1990-es évek közepével összehasonlítva ez a mutató 6 százalékpontot növekedett. Feltételezhetően és remélhetőleg ez az arány a jövőben is növekedni fog. A szakmai képzés lehet akadály a felsőfokú továbbtanulásnak.

Bár a szakmai iskolát befejezők többsége inkább munkát vállal, mint hogy folytassa tanulmányait, és nyilvánvalóan ez lesz a helyzet a jövőben is, mégis a tanulmányaikat folytatók száma még mindig magasabb lehetne. Azok, akik középszintű szakmai képzettség megszerzése után felsőszintű képzésben vesznek részt, nagyon keresettek a munkaerőpiacon.

A szakmai képzettséggel rendelkező személyek helyzetéről sem szabad elfeledkezni. A munkanélküliség, vagy olyan szakmai területen való alkalmazás, amely nem felel meg a képzettségüknek, lehangoltsághoz, a személyben keltett frusztrációhoz vezet, amely viszont szociális problémákat generál (pl. bűnözési arány növekedése).

A 2005-ben az észt szociális felmérés mellett végzett „Az iskolából a munkába” című vizsgálat alapján a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező 15 és 35 év közötti fiatalok 75%-a dolgozik olyan területen, amely ugyanaz vagy hasonló, mint az általuk végzett tanulmányi terület. Negyedük dolgozik teljesen különböző szakterületen. A felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok 85%-a dolgozik szakosodásának megfelelő vagy hasonló területen, annak ellenére, hogy a felsőfokú oktatás szakosodása nem kézzelfoghatóan alkalmazható a munkaerőpiacon, ellentétben a szakmai végzettséggel. (filozófia, szemiotika stb.) Egy szakmai

végzettséget szerzett személy más szakterületen való elhelyezkedése a munkaerőpiacon nem mindig a saját szakterületén szerzett munkatapasztalat hiányától függ, hanem a fiatal döntésétől is. Nyilvánvaló, hogy néhány fiatal rossz szakterületet választ, amikor először elkezd az iskolát. Ha valaki nem saját szakterületén dolgozik, annak oka az alacsony bérezés is lehet (varrónők). Egy szakmai iskola által végzett, a pályakezdők munkaerőpiacon való viselkedését tanulmányozó kutatás statisztikai adatai alapján például nyilvánvalóvá vált, hogy nem csak a varrónők, de azok is, akik tanulmányaikat élelmiszer technológia vagy információtechnológia területén végezték, gyakran nem a szakterületükön helyezkednek el. (Saar, 2005)

„Az iskolából a munkába” témájú kutatás alapján a szakképzésüket (beleértve a szakmai középiskolai oktatást) befejező fiatalok 82%-a állítja, hogy a képzettségi szintjük megfelel a munkahelyen elvártaknak, míg körülbelül 14% állítja azt, hogy munkahelyük az általuk elsajátított oktatási színvonalhoz képest alacsonyabb színvonalat feltételez. Ezzel szemben a felsőfokú tanulmányaikat befejező fiatalok 87%-a állítja azt, hogy képzettségi szintjük megfelel a munkahelyen elvártnak. Bár a felsőfokú képzettséggel rendelkező fiatalok nem akarnak olyan állásban elhelyezkedni, amely alacsonyabb szintű képzettséget igényel, mégis egyre többen kényszerülnek arra, hogy így tegyenek, mivel egyre több ember rendelkezik felsőfokú végzettséggel a munkaerőpiacon, és nem feltétlenül van elegendő számú, a végzettségi szintjüknek megfelelő állás.

A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező 15 és 35 év közötti fiatalok elégedettségi szintjének vizsgálata alapján elmondható az, hogy 70%-uk általában elégedett volt a munkájával. Elégedettségi szintjük jóval alacsonyabb, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiataloké, de magasabb, mint azoké a fiatal munkavállalóké, akik általános középiskolai végzettséggel rendelkeznek. A legnagyobb mértékű elégedettséget a munkahely elhelyezkedésével kapcsolatban fejezték ki (83%), és a legkisebb mértékben a fizetéssel voltak elégedettek (35%). A munkahely elhelyezkedésével való elégedettség, mint az egyetlen elégedettséghez kapcsolódó alosztály, meglepő módon még mindig magasabb, mint a más szintű végzettséggel rendelkező fiataloké. Talán ez a szakmai végzettséget igénylő munkahelyek bőségének és szétszórtságának köszönhető, amely lehetővé teszi a lakóhelyhez közeli munkavégzést, míg a felsőfokú végzettséget igénylő munkahelyek

központi kerületekbe koncentrálódnak, különösen Tallinn belvárosába, így rákényszerítve a más városokban és vidéken lakókat, hogy lakóhelyük és Tallinn közt ingázzanak. Az ingázás okai szintén kapcsolatban állnak azzal, hogy máshol jobb munkával kapcsolatos kilátásokat és magasabb fizetést ígérnek, ez különösen a felsőfokú végzettséget igénylő munkahelyek esetében igaz. Így az utazó életmódot magukban foglaló munkahelyek munkavállalói nagy arányban felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, míg a szakmai végzettséggel rendelkezők jóval helyhez kötöttebbek, és magasabb fokú elégedettséget fejeznek ki a munkahely és a lakóhely közötti távolsággal kapcsolatban. Noha a fizetéssel kapcsolatos elégedetlenségüket más végzettségi szinttel rendelkező fiatalok is kifejezték, a szakmai végzettséggel rendelkezők között jóval több volt elégedetlen fiatalok száma, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők között. Még az általános középiskolai végzettséggel rendelkezők között is kissé magasabb volt a fizetéssel kapcsolatos elégedettség. Ez tisztán mutatja a szakmai végzettséggel rendelkező munkaerő alulfizettségét a munkaerőpiacon. A következő fejezet közelebbről foglalkozik a szakmai végzettséggel rendelkezők fizetésével.

Még mindig van remény a szakmai végzettséggel rendelkezők helyzetének javítására, mivel összességében véve a munkanélküliségi ráta 2001 óta való csökkenésének köszönhetően (az elmúlt tíz év viszonylatában jelenleg a legalacsonyabb) a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező munkanélküliek aránya szintén csökkent. A munkanélküliség csökkenése különösen figyelemre méltó azok között, akik szakmai végzettségüket az alapszintű oktatás befejezése után szerezték – 2000-ben a 17,2%-hoz viszonyítva 2005-ben csak 10% a munkanélküliség. A vártan megfelelően a legalacsonyabb szintű a munkanélküliség a felsőfokú végzettséggel rendelkezők között, de még az általános középiskolai végzettséget követően szakmai középiskolai végzettséget szerzők helyzete is viszonylag stabil a munkaerőpiacon (Mindkét csoportban 4% a munkanélküliségi arány).

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkaerőpiacon való nagy számának köszönhetően még lehet, hogy ők sem tudnak végzettségüknek megfelelő munkahelyen elhelyezkedni. Ha a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkaképes korú népesség száma meghaladja az irántuk való kereslet mértékét, előfordulhat,

*hogyan alacsonyabb végzettségi szintet igénylő álláslehetőséget is elfogadnak, amely automatikusan a szakmai végzettséggel rendelkezők munkanélküliségét gerjeszti. Erről számos különböző elméletet írtak. A „fordulatra való várakozás modellje” szerint például a végzettségi szint növelése nem automatikusan eredményez jobb lehetőségeket a munkaerőpiacon az alkalmazottak számára (Thurow 1975, *Generating inequality*). Két különböző sor létezik: a munkavállalók sora és a rendelkezésre álló munkahelyek sora. Bár a magasabb végzettségi szinttel rendelkező munkavállalók jobb helyzetben vannak, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy magasabb pozíciót tudnak betölteni a belső hierarchiában, mivel a két sor nem szükségszerűen fedi egymást. Ha például a felsőfokú oktatásban végzettek száma több mint az ennek a végzettségnek megfelelő, rendelkezésre álló munkahelyek száma, egy bizonyos résznek be kell töltenie a kevésbé népszerű álláshelyeket is. Ugyanakkor ez csökkenti az alacsonyabb végzettségi szinttel rendelkezők elhelyezkedési esélyeit, mivel a magasabb végzettségi szinttel rendelkező munkavállalók a sorban hátrafelé szorultak (Baverman 1977, *Die Arbeit im modernen Produktionsprozess*). Így az oktatás terjeszkedése a felsőfokú oktatás proletarizációjával társult, ami azt jelenti, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok körében nő a munkanélküliség, míg több felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatal szintén nem talál olyan munkát, amely végzettségi szintjének megfelel (Blossfeld 1999, *Life Courses in the Globalization Process*).*

Mindazonáltal a szakmai végzettséggel rendelkező népesség helyzete nem szükségszerűen rossz, mivel sok felsőfokú végzettséggel rendelkező, aki nem talál végzettségi szintjének megfelelő munkát Észországban, és nem helyezkedik el egy szakmai végzettséget igénylő munkahelyen, más országokban talál munkát („agyelszívás”). A „felsőfokú végzettséggel rendelkező portás” még mindig inkább mítosz, mint valóság. A 2005-ben végzett Ész Szociális Kutatás adatai alapján a 15 és 35 év közötti, felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok nagy többsége végzettségi szintjének megfelelő munkahelyeken dolgozik (87%), és a Munkaerőpiaci Kutatás adatai alapján a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalóknak csak 12%-a dolgozott fizikai dolgozóként 2005-ben. Még a jó képességgel rendelkező munkavállalók is az első adandó lehetőséggel más országokban vállalnak munkát, mivel a fizetés ott jelentősen magasabb. Sajnos szűkében vagyunk a pontos és megbízható adatoknak arra vonatkozóan, hogy hány szakmai vagy

felsőfokú végzettséggel rendelkező próbál boldogulni külföldön. Csak a célországok gyűjtenek adatokat a munkaerő mozgására vonatkozóan.

A szakmai végzettséggel rendelkező nem érztek tekintetében nagyobb a veszélye annak, hogy munkanélküliek maradnak, mint az ugyanolyan végzettséggel rendelkező érztek. A Munkaerő-piaci Kutatás adatai szerint a 15 és 74 év közötti, középszintű szakmai végzettséggel rendelkező nem érztek tekintetében a munkanélküliségi ráta 17% volt – 11% ponttal magasabb, mint az ezeknek a mutatóknak megfelelő érztek tekintetében (6%). Az 1990-es évek végéhez képest a szakmai végzettséggel rendelkező nem érztek tekintetében a helyzet nem változott, míg az érztek tekintetében igen – 1999-ben a munkanélküliségi ráta 11% volt az érztek, míg 17% a nem érztek tekintetében.

Nos, tekintsük át röviden a szakmai végzettséggel rendelkező, munkaképes korú népességre vonatkozó munkanélküliséget korosztályok szerint. Úgy tűnhet, hogy nagyobb a munkanélküliség a szakmai végzettséggel rendelkező idősebb korosztály tekintetében a szovjetrendszerben szerzett, idejélmúlt végzettségek miatt. Statisztikai adatok azonban azt mutatják, hogy a munkanélküliség nagyobb fenyegetést jelent a szakmai tanulmányaikat éppen befejező fiatalok számára, látszólag a munkatapasztalat hiányából következően. A Munkaerő-piaci Kutatás adatai szerint a középszintű szakmai végzettséggel rendelkező 20-24 év közötti fiatalok munkanélküliségi rátája 2005-ben 15% volt, míg az ezeknek a mutatóknak megfelelő 40-45 év közöttiek esetében 11%. Ebből adódóan a frissebb végzettség nem feltétlenül növeli az elhelyezkedési esélyeket. Az 1990-es évek végéhez képest a fiatalok helyzete romlott (a 20-24 év közötti fiatalok körében a munkanélküliség körülbelül egy százalék ponttal nőtt), míg a 40-55 év közötti szakmai végzettséggel rendelkezők körében a munkanélküliség csökkent (két százalékponttal).

A regisztrált munkanélküliség mindig alacsonyabb, mint a Munkaerő-piaci Kutatás által meghatározott munkanélküliség, de még a regisztrált munkanélküliség is fokozatosan csökken. A munkanélküliek és a regisztrált munkanélküliek száma közötti különbség kapcsolatban áll azzal a ténnyel, hogy nem minden munkanélküli jelenti be munkanélküli státuszát az Észt Munkaerő-piaci Testülethez. A Munkaerő-piaci Kutatás adatai szerint a regisztráció elmulasztásának fő oka, arra a munkanélküliek által kialakított véleményre vezethető vissza, hogy az Észt

Munkaerő-piaci Testület által nem lehet megfelelő munkát találni. Fő okként ezt állapították meg azon munkanélküliek 42%-ánál, akik 2005-ben nem fordultak az Észti Munkaerő-piaci Testülethez. Gyakran a nem regisztráltak olyan munkanélküliek, akiknek nincs joguk munkanélküli járadékra (Pettai 2006 – News Release of Statistics Estonia, 23.08.2006.). Az Észti Munkaerő-piaci Testület szintén végez statisztikai tanulmányokat arra vonatkozóan, hogy a tavaszi félévben iskolát végzett fiatalok közül hányan jelentették be munkanélküli státuszukat a Munkaügyi Irodáknál ugyanazon év októberéig. A tanulmányaikat befejezők közül az önmagukat munkanélküliként regisztrálók legnagyobb számban a szakmai oktatási intézmények végzettjei közül kerülnek ki annak ellenére, hogy a szakmai képességekkel rendelkező munkavállalók tekintetében nagy hiány mutatkozik. Bár a munkaterületek ugyanazok, a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók kedvezőbb helyzetben vannak? Vagy a szakmai tapasztalattal rendelkező idősebb emberek előnyösebb helyzetben vannak a tapasztalatlan fiatalokkal szemben, akik éppen csak befejezték szakmai tanulmányaikat? Ebben az esetben úgy tűnhet, hogy az iskolában nyújtott erős gyakorlati képzés, kompenzáló fontos szerepet tölthet be. Ennek érdekében bevezették a tanoncképzést mint az oktatási rendszerben folytatott tanulmányok egy új formáját. A tanoncképzés pilot projektként 2003-ban indult el, amit a Phare 2002 program támogatott. 2004-ben 187 tanonc 18 különböző szakterületen lépett be a hét szakmai oktatási központban folytatott tanoncképzés egy tantervébe. A folyamat során a tanterv folyamatosan fejlődött, és azt partner-vállalatokkal együttműködésben fejlesztették tovább, így a képzésben részt vevő tanulók maximálisan meg tudtak felelni a vállalat igényeinek. A projekt eredményei pozitívak voltak, a programban részt vevők több mint,70%-a talált munkát (Abiks2006)

De talán a probléma oka némiképp egy szélesebb szociális jelenségen alapszik inkább – talán a fiatalok munkanélkülinek számítják magukat, mivel még csak abban sem érdekeltek, hogy munkába álljanak? Talán már rögtön az elején rosszul választottak maguknak szakmát? Vagy talán a szakmai végzettséggel rendelkező fiatalok abban reménykednek, hogy a Munkaügyi Irodákon keresztül gyorsabban találnak munkát, mint saját erőfeszítésükkel? Szintén érdekes lenne megtudni azt, hogy vajon a szakmai végzettséggel rendelkező fiatalok hajlandók-e betölteni az azonos végzettségi szinttel rendelkező idősek állását, azokét, akik már távozóban

vannak a munkaerőpiacról, és akik viszonylag alacsony bérért dolgoznak egy szakképzettséget nem igénylő állásban (a Munkaerő-piaci Kutatás adatai szerint sok a képzetlen munkás 55 éves korban), vagy e helyett inkább a munkanélküliséget választják.

A regisztrált szakmai iskolákban végzetteket tanulmányi terület szerint vizsgálva megállapítható, hogy a regisztrált munkanélküliek legnagyobb számban a következő négy szakterületről kerülnek ki: gépészet, üzlet és ügyintézés, gyártás és feldolgozás, valamint szolgáltatás. 2006-ban a regisztrált munkanélküliek között a legtöbb a szolgáltatási területen szakmai iskolát végzett fiatal volt, de a regisztráltak között szintén sokan voltak, akik a gépipar területén végeztek. Az ezt megelőző évben a regisztrált munkanélküliek között a legnagyobb számban üzleti és ügyintézői végzettséggel rendelkező fiatalok fordultak elő, akiket a gyártási és feldolgozási területen végzettséget szerzett fiatalok követtek. 2002-ben a munkanélküliek legnagyobb arányát a gépiparban végzettek képezték, amely azonban 2006-ra 12 százalékponttal csökkent. Előfordulhat, hogy 2006 vonatkozó statisztikái még mindig nem ténylegesen tükrözik a valóságot, mert az előző évekhez képest, még mindig magas azoknak a regisztrált munkanélküli végzetteknek a száma, akiknek a tanulmányi területe ismeretlen. Az szintén jelez valamit, ha a fiatal nem kívánja felfedni szakterületét az Ész Munkaerő-piaci Testületnek –, és emiatt feltételezhető, hogy olyan állást kívánnak vállalni, ami nem felel meg saját tanulmányi szakterületüknek.

A munkanélküli gépipari végzettek között túlnyomó részben a tanulmányaikat az autó- és gépjárműjavítás (fémmunkás) területén végzettek, hegesztők, villanyszerelők és műszerészek vannak. Ami a tanulmányaikat üzleti és ügyintéző területen végzetteket illeti, a regisztrált munkanélküliek száma legnagyobb az üzletkötők, üzleti menedzser, titkárnők, könyvelők és raktári dolgozók között. Azok közül, akik tanulmányaikat gyártás és feldolgozás területén végezték, a legnagyobb számban munkanélküliek a varrónők és a pékek/cukrászok között található, valamint azok között, akik tanulmányaikat szolgáltatási területen végezték. Sok szakács, fodrász és vendéglátó-ipari személyzet található az állásnélküliek között. Ha ezt ennek a négy szakterületen való szakmai oktatásnak a tanulói helyei iránti jövőbeli kereslet távlatából tekintjük át (a következő 6-8 év távlatából), akkor a

gépipar szakterületét felemelkedő ágazatként foghatjuk fel (a 2006/2007-es tanévben az előző évhez képest a tanulói helyek iránti kereslet 60-ra nőtt). Az üzlet és ügyintézés területét csökkenőként ítélnéljük meg (a 2006/2007-es tanévben az előző évekhez képest a tanulói helyek iránti kereslet 88-ra csökkent). A gyártás és feldolgozás szakterületét változatlanak (a 2006/2007-es tanévben az előző évhez képest a tanulói helyek iránti kereslet 90-re csökkent), és a szolgáltatás szakterületét pedig növekvőnek tekinthetjük (a 2006/2007-es tanévben a tanulói helyek iránti kereslet ugyanaz maradt, mint az előző évben). (Abiks...2006)

Az államilag támogatott tanulói helyek megtervezése a munkaerőpiac igényeinek megfelelő munkaerő-kínálati feltételek alapján történik. A munkaerőpiac jövőbeli szükségleteit azonban nagyon nehéz előre megjósolni, mivel Észországban rengeteg kisvállalkozás található, amelyek nem biztos, hogy még létezni fognak hat év távlatában. A másik probléma, hogy azok a szakterületek, amelyek népszerűek, és azok, amelyekre a munkaerőpiacnak szüksége van, nem fedik egymást. A fiatalok értékítéletének megváltoztatása még mindig nem könnyű dolog, és időigényes folyamat. A fiatalok inkább a szakmai képzés úgynevezett „lazább szakterületeit” részesítik előnyben. A munkáltatók meghatározzák azoknak a munkavállalóknak a típusát és számát, akikre szükségük van, valamint elvárásaikat, de a jelentkezési lapok kitöltetlenek maradnak. Azok a szakterületek, amelyek manuális képességeket igényelnek, nem népszerűek. (Narusk 2003)

A szakmai képzésbe való felvételtől szóló statisztikai információk szerint az üzleti és számítástechnikai ismeretek időközben nagyon népszerű szakterületek voltak. Ezekre a szakterületekre való felvétel csökkent, és a helyzet is stabilizálódott. A 2006/2007-es tanév szakmai képzésének tanulói helyei iránti kereslet alapján az üzleti és ügyintézési szakterületek csökkenő ágazatként, míg a számítástechnikai ismeretek szakterülete változatlanoként fogható fel. A tanulói helyek iránti kereslet alapján bizonyos mértékig lehetőség van a népszerű szakterületek iránti kereslet csökkentésére, de ez nem történhet hirtelen módon, mert a gazdasági szükségleteken felül fontos figyelembe venni a szociális szükségleteket és magukat a tanulókat. Nem lehet rákényszeríteni az emberekre egy olyan szakterületet, amelyet nem szeretnének. Az efféle korszerűsítés szükséges, hogy lassan, a tanulók hozzáállásának fokozatos átalakulásával történjen, amely meglehetősen időigényes

folyamat. Mindazonáltal mindenkinek joga az, hogy általa elfogadható szakterületet válasszon.

A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező alkalmazottak nagy többsége a harmadlagos ágazatban vagy a kereskedelem és szolgáltatások területén dolgozik. Az elmúlt néhány évben a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők csökkenő aránya vált megfigyelhetővé az elsődleges ágazatban (mezőgazdaság, vadászat, erdőgazdálkodás és halászat) és növekedés a másodlagos ágazatban (bányászat és kőfejtés, gyártás, villany-, gáz- és vízellátás, építkezés).

A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező alkalmazottak közül a legtöbben a gyártás területén dolgoznak (25%), ezt a nagy- és kiskereskedelem, valamint a gépjárműjavítás követi (15%). A legnagyobb mértékű csökkenés azonban a mezőgazdaságban, vadászatban és erdőgazdálkodásban dolgozók arányában következett be (4 százalékpont nyolc év alatt). 1997-hez képest a legmagasabb növekedés a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező, hotelekben és éttermekben (3 százalékpont), valamint az építkezés területén (2 százalékpont) dolgozó alkalmazottak arányaiban következett be. A hotelekben és éttermekben dolgozó alkalmazottak tekintetében bekövetkezett növekedés a szállást és ételt nyújtó helyek számának növekedéséhez kapcsolódik, ami viszont összefüggésben áll a turisták számának növekedésével. 1997-ben az elszállásolt külföldi vendégek száma 540.000 fő, 2005-ben pedig 1.453.000 fő volt. Az előrejelzések szerint fokozatos növekedés figyelhető meg a szolgáltatási és gyártási ágazatokban (új állások), míg az elsődleges ágazatban dolgozók számának csökkenése folytatódik. Az elsődleges ágazat alkalmazottainak tekintetében a fő csökkenés a mezőgazdaság és a halászat területén tapasztalható. A Gazdasági és Kommunikációs Minisztérium előrejelzése szerint 2012-re a munkavállalók száma megközelítőleg 625.400-ra fog növekedni (Tőőjőu...2006). A Munkaerő-piaci Kutatás adatai szerint 2006 második negyedévében a munkavállalók száma máris 650.000-re emelkedett. A munkaerő végzettsége folyamatosan egyre nagyobb szerepet fog játszani, mivel egyre több gyakorlott munkavállalót és szakembert keresnek.

A foglalkozásokat tekintve a legtöbb szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező alkalmazott fizikai munkás: iparos és ahhoz kapcsolódóan kereskedelmi munkások, szerkezet- és gépkezelők, illetve szerelők, szolgáltatók és üzleti vagy piaci

kereskedők, valamint a legelemibb foglalkozásokban dolgozók (2005-ben 66%). Ugyanakkor közülük sokan szellemi dolgozók: szakemberek, kisegítő szakemberek és műszaki munkakörben dolgozók, jogászok, hivatalnokok és menedzserek. Ha az összes munkavállalót tekintve a szellemi dolgozók száma növekszik, és a fizikai dolgozók száma csökken, akkor a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók tekintetében az figyelhető meg, hogy a szellemi dolgozók aránya évről évre kissé csökkent. (3,4 százalékpont 1997-hez képest), az egyetlen kivételt a szakemberek képezik, akiknek a száma arányosan növekedett. Ennek megfelelően a fizikai dolgozók aránya növekedett, kivéve a mezőgazdaság és a halászat terén képezett dolgozókat (számuk 1997-hez képest arányosan 3 százalékponttal csökkent), valamint az iparosokat és ehhez kapcsolódóan a kereskedelmi munkásokat.

Vessünk egy gyors pillantást az inaktívakra. Azokat az embereket tekintjük inaktívaknak, akik nem dolgoznak, és munkát sem keresnek (tanulók, nyugdíjasok, háztartásbeliek, kiábrándult emberek stb.). 2005-ben Észtországban. 389.000 ilyen ember volt a 15 és 74 év közötti korosztályban. Az inaktív emberek végzettségi szintjét tekintve látható, hogy a legnagyobb számban az első szintű oktatási végzettséggel rendelkezők találhatók közöttük, bár arányuk határozottan csökkent. Míg az általános középiskolai és magasabb végzettséggel rendelkezők aránya némileg növekedett, általában ilyen növekedés nem figyelhető meg a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező munkaképes korú inaktív népesség körében. 1997-hez képest kis növekedés történt a középiskolát követően szakmai végzettséget szerzett inaktív népesség körében. A szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező inaktív népesség aránya körülbelül 26%.

Összehasonlítva a szakmai középiskolai végzettséggel rendelkezők munkaerő-piaci státuszának nyolc évvel ezelőttihez képest változását látható, hogy ezeknek az embereknek a munkaerő-piaci részvételi aránya csökkent. Azoknak az embereknek a tekintetében, akik az alapfokú oktatást követően általános középiskolai vagy szakmai középiskolai végzettségükkel egyidejűleg szereztek szakmai végzettséget, változás nem történt. A munkaerő-piaci részvételi arány (6,3 százalékpont) leginkább a középiskolát követően szakmai végzettséget szerettek tekintetében csökkent, ennek oka az alkalmazásba vétel mértékének csökkenése, de

a munkanélküliségi ráta csökkenése is. Az időközben bekövetkező változások ellenére a munkaerő-piaci részvételi arány csökkent (4,7 százalékponttal) azon személyek körében, akik szakmai végzettségüket az alapfokú oktatást követően szerezték meg. Ez elsősorban a munkanélküliségi ráta csökkenésének köszönhető. Szintén a munkanélküliség csökkenésének köszönhetően a középiskolát követően szakmai középiskolai végzettséget szerettek munkaerő-piaci részvételi aránya is kis mértékben csökkent (1,4 százalékpont). Az 1990-es évek közepéhez képest a munkaképes korú szakmai középiskolai végzettséggel rendelkező népesség helyzete javult, mivel munkanélküliségük valamelyest csökkent. Csak az általános középiskolai végzettséggel egyidejűleg szakmai végzettséget szerettek munkaerő-piaci részvételi aránya nőtt 1997-hez képest, de az elmúlt évben még az ő munkanélküliségi arányuk is jelentősen csökkent.

Megállapítható, hogy a szakmai oktatás nem felel meg a piacgazdaság igényeinek, ugyanakkor számos lépést tettek ennek a helyzetnek a megoldására és a szakmai végzettséggel rendelkezők munkaerő-piaci feltételeinek javítása érdekében. A mai kor munkaerőpiacán a legtöbb munkahely nyilvánvalóan egy gyakorlatalapú oktatást feltételez, de nem lehet azt állítani, hogy nincs szükség felsőfokú végzettségűekre a munkaerőpiacon. Ez a kettő kéz a kézben jár, és az egyik nem létezhet a másik nélkül. A szakmai és felsőfokú oktatást nem helyes szembehelyezni egymással, abból az érvből kifolyólag, amely a felsőfokú oktatást a szakmai középiskolai oktatás természetes folytatásaként fogja fel. A munkaadóknak növekvő igényük van az elméleti tudással, felsőfokú végzettséggel rendelkező dolgozók iránt, akik nyitottak a tanulásra, mivel gyorsan növekszik a társadalmi és gazdasági igény az emberi intelligencia iránt. A szakmai és felsőfokú oktatás egyre nagyobb integrációja felé való elmozdulást alátámasztja az a tény is, hogy a mind szakmai, mind felsőfokú végzettséggel rendelkezőket értékeli a legtöbbször a munkaerőpiac. Vannak olyan munkaadók, akik olyan munkavállalókat keresnek, akik a szakmai iskolában elsajátították szakterületük konkrét munkamódszereit, és utána mérnöki végzettséget szereztek. Ők olyan szakemberek, akik nagyon keresettek, mert az egész gyártási folyamatot átlátják és ismerik. (Laev 2006a)

A szakmai iskoláktól származó statisztikák alapján egy ellenkező tendencia is megfigyelhető – felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok kezdenek tanulmányokat szakmai iskolákban, mert elméleti szakterületüket gyakorlati szakmára szeretnék

változtatni, hogy így növeljék a munkaerő-piaci sikereiket is. Például ahhoz, hogy valaki elindítsa saját vállalkozását, szükséges többet tudnia a könyvelésről. Míg öt évvel ezelőtt ritkaság volt egy felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatal szakmai iskolában látni, most némileg több ilyen fiatal van (Laev 2006b) (az Észti Oktatási Információs Rendszer 2005-ös adatai alapján még mindig 1% alatt van az ugyanabban az évben magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya).

Fontos, hogy a szakmai oktatás nem lehet az oktatási típusok alárendeltje, nem szabad, hogy ez ok legyen a munkanélküliségre vagy szegénységre. Nagy nehézségekkel fog járni a szakmai oktatás fejlesztése, és még rengeteg munkát kell elvégezni ezen a területen. Az emberek véleményének és hozzáállásának újraformálása időbe telik, és semmi esetre sem könnyű. Mindazonáltal, már látható fejlődés a szakmai oktatás világában, és remélhetőleg a szakmai oktatás jó híre a továbbiakban is fejlődni fog az elkövetkező években.

4 A kérdőíves kutatás eredménye

4.1 A pályakövető rendszerek összehasonlítása, elemzése

Az Európai Unió 26 országával vettük fel a kapcsolatot, ímélben és telefonon. 15 országból kaptunk választ: Hollandia, Finnország, Svédország, Lettország, Görögország, Olaszország és Luxemburg kérdőívet töltött ki, Észtorozság, Ciprus, Litvánia, Dánia, Bulgária, Szlovénia, Németország és az Egyesült Királyság ímélben válaszolt. 11 országból értékelhető választ nem kaptunk.

6.sz. táblázat: A kérdőívre válaszolók adatai országonként

Országok neve	A kitöltő személy neve	A kitöltő személy munkahelye, beosztása	A kitöltő személy elérhetőségei
Dánia	Birtha Theut	CIRIUS, International adviser	bt@CiriusMail.dk Tel: 00 45 33 95 70 00
Finnország	Matti Kyrö	Finnish National Board of Education Counsellor of education	matti.kyro@oph.fi Tel: 00 358 9 7747 7124
Görögország	Ermioni Barkaba	OEEK	tm.t-v@oEEK.gr Tel: 00 302102709144
Hollandia	Dr. Christoph Meng	Research Centre for Education and the Labour Market	c.meng@roa.unimaas.nl Tel: 00 31 43 388 36 47
Luxemburg	Jos Noesen	Pédagogue, Chargé de mission Ministère de l'Education nationale et de la Formation professionnelle	noesen@men.lu Tel: 00 352 2478 5241
Olaszország	Paolo Severati	ISFOL Vezető kutató	p.severati@isfol.it Tel: 00 390 644590699
Ciprus	Yannis Mourouzides	HRDA Senior Human Resource Officer	y.mourouzides@hrdauth.org.cy Tel: 00 357 22390367
Észtország	Evelin Silla	Head of Estonian National Observatory	evelin.silla@innove.ee Tel: 00 372 699 8086
Lettország	Gunta Kinta	Academic Information Centre ReferNet coordinator	gunta@aic.lv Tel: 00 371 67358238
Litvánia	Lina Vaitkute	Methodological Centre for VET	Lina.v@pmmc.lt Tel: 00 370 5 2497 130
Svédország	Dr. Balogh Csaba	Magyar Nagykövetség	secretariat@huembsto.se
Németország	Dr. Peisch Sándor	Magyar Nagykövetség	info@ungarischebotschaft.de
Bulgária	Dr. Faller Jenő	Magyar Nagykövetség	embassy.sof@kum.hu
Szlovénia	Ms Mirjana Kovac	Centre for Vocational Education & Training	Mirjana.kovac@cpi.si
Egyesült Királyság	Mr Tom Leney	QCA	leneyto@qca.org.uk

4.1.1 Pályakövetési módszerek

A kitöltött kérdőívek alapján megállapítottuk, hogy Olaszországban és Görögországban egyes országos programok esetén foglalkoznak a végzettséget szerzett fiatalok munkaerő-piaci helyzetével.

Luxemburgban nincs pályakövetési rendszer.

Lettországban iskolai szinten követik a végzetek karrierjét, Hollandiában reprezentatív, kérdőíves vizsgálatot végeznek.

Finnország és Svédország statisztikai adatbázisokból állít össze adatokat az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok karrierjéről.

Ciprus, Észtország és Luxemburg eseti kutatásokat és munkaerő-piaci felméréseket végez, amelyekben szerepel az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok helyzetének elemzése is.

4.1.2 A kiküldött kérdőív kérdéseire adott válaszok elemzése

4.1.2.1 A 2004-ben végzett tanulók létszáma

A válaszadók Olaszország kivételével megadták az ISCED 3 és ISCED 4 szinten 2004-ben szakmai végzettséget szerzett fiatalok számát. A táblázatban Magyarország adata is szerepel.

7.sz. táblázat: A 2004-ben szakmát szerzett fiatalok aránya a népességhez viszonyítva

Ország	Végzettséget szerzett fiatalok száma, fő, 2004.	Az ország összlakossága, millió fő, 2004.	A végzetek összlakossághoz viszonyított aránya, %
Görögország ¹	99 551	3,8	2,6
Olaszország	Nincs adat	-	-
Luxemburg	2 317	0,5	0,5
Finnország	37 600	5,2	0,7
Svédország	125 000	9,0	1,4
Hollandia	100 000	16,3	0,6
Lettország	11 400	2,3	0,5
Magyarország	68 900	10,1	0,7

¹ Görögország Attika tartományra adott adatot.

Forrás: KSH (magyar adatok) europa.eu/europeirect

A táblázatból az állapítható meg, hogy 2004-ben Magyarországon kb. olyan %-ban szereztek szakmai végzettséget a fiatalok, mint a kérdőívet küldött országokban. További elemzéseket akkor lehetett volna végezni, ha nemcsak 6 országtól kapunk adatot erre a kérdésre.

4.1.2.2 A pályakövetés jogszabályi háttere

Jogszabályi háttérrel csak Finnország írt a válaszában, és a Finn Statisztikai Törvényre hivatkozott. Finnországban a fiatalok pályakövetéséhez szükséges információkat az egyéni adatokat tartalmazó nyilvántartásokból állítják elő. Az egyéni nyilvántartások vezetéséhez adatszolgáltatási kötelezettségeket ír elő a Finn Statisztikai Törvény számos területen. Svédország nem hivatkozott jogszabályra, de a fiatalok karrierekövetését itt is egyéni azonosító alapján vezetett nyilvántartásokból állítják össze évente. Esetenként végeznek kérdőíves kutatásokat is, de ezeknek nincs jogszabályi háttere.

A karrierekövetést Lettorszában intézményi szinten végzik, Görögországban, Olaszországban és Hollandiában országos szinten, Finnországban és Svédországban országos, térségi és helyi szinten is készítene felméréseket.

4.1.2.3 A pályakövetés intézményrendszere

A vizsgálatot végző szervezet Görögországban, Olaszországban a szakképzési szervezet, Lettorszában az egyes képzőiskolák, Hollandiában az oktatási és a munkaerő-piaci kutatással foglalkozó szervezet, Finnországban és Svédországban a Statisztikai Hivatal, az oktatási és munkaügyi szervezetek készítene felméréseket.

A vizsgálat célcsoportját Finnországban, Svédországban és Görögországban közigazgatási szervezet határozza meg, Olaszországban és Hollandiában a vizsgálatot végző szervezet.

4.1.2.4 A vizsgált célcsoport meghatározása

A vizsgálatok célcsoportját alapvetően az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok alkotják, az egyes országokban más célcsoportokat is bevonnak a vizsgálatba. Görögországban a hátrányos helyzetűeket külön is megkérdezik, Finnországban az EFS (Európai Szociális Alap finanszírozta képzési programok) programok végzettjeinek helyzetét is elemzik. Olaszországban az EFS programon végzettek munkaerő-piaci helyzetét vizsgálják.

Görögországban, Finnországban, Svédországban és Lettorszában – az adott célcsoporton belül – teljes körű a vizsgálat, Hollandiában és Olaszországban

reprezentatív felmérést végeznek véletlenszerűen kiválasztott mintán. Hollandiában a megkeresett fiatalok aránya 20-25%.

4.1.2.5 A kikérdezés módja

Finnországban nagyon ritkán alkalmaznak kérdőíves kikérdezést, a fiatalok karrierjére vonatkozó adatokat évente állítják elő egyéni azonosító alapján vezetett nyilvántartásokból. Más országokban a végzettség megszerzése után csak egyszer keresik meg a fiatalokat: a vizsga letétele utáni első évben Görögországban, Olaszországban, Lettországban és Hollandiában a képzés befejezése után másfél évvel végzik a vizsgálatot. Esetenként Görögországban később is megkeresik a volt tanulót.

A megkeresés Hollandiában, Lettországban, Olaszországban telefonon történik, Görögországban a telefonos interjú mellett alkalmazzák a postai úton továbbított kérdőíves kikérdezést is.

A válaszadási arány növelésének módszerére Olaszországban és Hollandiában találtunk példát. Finnországban és Svédországban a statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség miatt erre nincs szükség. Hollandiában kis összegű pénznyerési lehetőséget kínálnak fel a válaszadóknak, Olaszországban előzetesen levélben elmagyarázzák a kikérdezés célját, és megadják várható időpontját is.

A válaszadási arány Hollandiában 35-40 % között mozog. Mivel az adott évben végzettséget szerzett fiatal 20-25%-át keresik meg, ez azt jelenti, hogy az összes végzett 10-15%-ának adatai szerepelnek a pályakövetési rendszerben. Lettországban a képzőiskolák által végzett telefonos interjúk 90%-os válaszadást eredményeznek. Svédországban egy jelenleg, a végzettekkel vonatkozó kutatásban 63%-os, a nemrég befejezett és a munkaadói elégedettséget vizsgáló kutatásban 78%-os volt a válaszadási arány.

A nem válaszolókat sehol sem szankcionálják.

4.1.2.6 A kikérdezés tartalma

A vizsgálatokban minden országban kérik a képzőintézmény azonosító adatait, a szakmára vonatkozó azonosító adatokat és a végzettséget szerzett fiatal munkaerő-

piaci helyzetére vonatkozó adatokat. Olaszországban, Finnországban és Hollandiában vizsgálják a család, a képzőhely és a munkaügyi szervezetek szerepét a pályakezdő álláskeresésében. A tanulók képzésükkel való elégedettségét elemzik Görögországban, Olaszországban, Svédországban és Hollandiában.

További kérdések az egyes országokban:

- Görögországban megkérdezik, hogy sikeres szakmai vizsgát tett-e. (Görögországban elválik egymástól a képzés befejezése és a vizsga letétele.)
- Olaszországban megkérdezik a képzés jellemzőit (az órák számát, a gyakorlat során szerzett tapasztalatokat), valamint rákérdeznek a végzett munka minőségére.
- Hollandiában megkérdezik a pályakezdőtől, hogy milyen kiegészítő képzésben vett részt a végzettsége megszerzése után; milyennek ítéli a munkakörében szükséges és az általa megszerzett szakértelmet (kompetenciákat); szerinte milyen viszonyban vannak az oktatás és a munka követelményei.

Munkaadói elégedettségi kutatásokat csak Svédországban végeznek, gyakran a szociális partnerek - például a Svéd Vállalkozások Szövetsége – készítik a felméréseket.

4.1.2.7 A felmérések eredményeinek hasznosítása

A pályakövetési tevékenység során összegyűjtött adatokból készülő összesítések, információk nyilvánosak Olaszországban, Finnországban, Svédországban és Hollandiában, belső használatra készül Görögországban és Lettországban.

Görögországban statisztika készül a munkahellyel rendelkezőkről, az egyes szakmákon belüli százalékos arányokról. Finnországban és Hollandiában évente kötelező jelentést és statisztikát készíteni a szakképzés helyzetéről. Svédországban elemzések készülnek az oktatáspolitikai fejlesztésére, tervezésére.

Lettországban, Finnországban és Görögországban az összegyűjtött adatok befolyásolják a képzés mennyiségi tervezését, a következő évi felvételi létszámokat. Svédországban az oktatási programok tervezésében, a tantervek, tanmenetek alakításában, Hollandiában az oktatási és képzési rendszer változtatásában hasznosítják a pályakövetési információkat.

Lettországban hatással van a képzési szakmastruktúrára az iskolák pályakövetési tevékenysége, de nem kaptunk bővebb tájékoztatást. Svédországban a tanulók programválasztása van hatással a szakmastruktúra változására. Görögországban azokat a szakképzéseket fejlesztik, ahol a végzetek elhelyezkedési aránya kedvező volt.

4.2 Az adaptálhatóság vizsgálata

A pályakövetési rendszerek, tevékenységek vizsgálata során arra a megállapításra jutottunk, hogy egyik ország megoldása sem adaptálható teljes egészében.

Finnországban és Svédországban a pályakövetés alapja az egyéni adatokon alapuló nyilvántartások összekombinálása. Finnországban olyan adatszolgáltatási kötelezettségeket ír elő a statisztikai törvény az oktatási, munkaügyi szervezeteknek, ezen kívül a vállalkozásoknak és alkalmazottaknak, amelyekből előállíthatók az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó információk.

Magyarországon az egyéni azonosító alapján vezetett nyilvántartások adatbázisai nem integrálhatók az adatvédelmi előírások miatt. A magyar adatvédelmi törvény pontosan meghatározza, hogy egyéni adatokat milyen szervezet tarthat nyilván.

Magyarországon a különböző szervezeteknek, vállalkozásoknak, alkalmazottaknak nincsenek olyan adatszolgáltatási kötelezettségei, amelyekből a pályakövetési rendszer adatai előállíthatók lennének. A közoktatási törvényben előírt adatszolgáltatásokat célszerű kibővíteni.

Finnország és Svédország pályakövetési módszerei nem adaptálhatók a magyar modellbe.

Hollandiában kérdőíves kikérdezésen alapuló pályakövetési rendszer működik, de nem teljes körű a kikérdezés – adott korcsoport első szakmai végzettséget szerzett fiataljainak 10-15%-át kérdezik meg -, és nem kapcsolódik hozzá munkaadói elégedettségi vizsgálat sem.

Olaszországban és Görögországban sem végeznek teljes körű pályakövetési vizsgálatot.

Magyarországon a közoktatási törvény teljes körű adatszolgáltatási kötelezettséget ír elő a képzőintézmények, a volt tanulók és a foglalkoztatók számára, ezért nem adaptálható sem Hollandia, sem Görögország, sem Olaszország pályakövetési rendszere.

4.3 Az adaptálható rendszer elemek

Két ország pályakövetési módszerei között találtunk olyan elemet, amelyet a magyar modellben alkalmazni javasolunk.

- Olaszországban a kérdőíves megkeresés előtt tájékoztató levelet küldenek a fiatalnak.

Az olasz megoldás adaptálását úgy tartjuk megvalósíthatónak a magyar modellben, hogy a szakmai vizsgabizonyítvány mellett kapjon a fiatal szakember egy levelet is. Ez a levél tartalmazza a pályakövetési vizsgálat célját, az adatszolgáltatás törvényi hátterét, az adatszolgáltatás várható idejét.

Ezzel a megoldással lehet növelni a válaszadási arányt, az előzetes tájékoztatás segíti a pályakezdő fiatalot, hogy törvénykövető magatartást tanúsítson.

- Hollandiában a pályakövetési rendszerben a képzés minőségének vizsgálatához tartozó kérdéseket tesznek fel. Ezeket a kérdéseket javasoljuk a magyar modellben is alkalmazni. Az azonosító adatokon, a fiatal munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó kérdésen, a tanulói elégedettség vizsgálaton kívül a hollandok megkérdezték az első szakmai végzettséget szerzett fiatal véleményét:

- A munkaköre betöltéséhez szükséges szakértelemről (kompetenciákról),
- A képzés során megszerzett szakértelemről (kompetenciákról).

Magyarországon a pályakövetési rendszerben kapott információkat, adatokat a szakképzési rendszer munkaerő-piaci igényekhez való közelítéséhez is fel kell használni. A magyar modellben is meg kell ismerni egy-egy munkakör betöltéséhez szükséges, valamint a végzett fiatal jellemző szakértelmet és kompetenciákat a munkába álláskor. Célszerű a munkaadókat is kikérdezni, tőlük kevésbé elfogult információ kapható az elvárásaikról és az elégedettségükről.

Finnországtól nem a kérdőíven, hanem a csatoltan küldött cikkben találtunk példát arra, hogy a tanulói elégedettségre, a pályaválasztási tevékenységre vonatkozó adatokat megjelenítik az egyes képzőintézmények honlapján. Így biztosítják, hogy bárki hozzáférhessen az egyes intézményekre vonatkozó adatokhoz.

A magyar pályakövetési rendszer kimeneti adatait is javasolt megjeleníteni a képzőintézmények honlapján, így biztosítva a törvény által előírt nyilvánosságra hozatalt.

Az adaptálható elemeket a magyar pályakövetési modell rendszerjavaslatába beépítettük.

4.4 A munkanélküli pályakezdők támogatása

A kérdőív 13. kérdése – milyen lehetőséget ajánlanak fel a munkanélküli pályakezdőknek - nem kapcsolódott szorosan a pályakövetéshez, de a munkanélküli fiatalok munkához segítésére vártunk megoldási javaslatokat.

Görögországban tájékoztatják a munkanélküli pályakezdőket az üres álláshelyekről, valamint segítik őket az önéletrajzírásban, a munkahelyi szociális szokások elsajátításában, az állásinterjúk lefolytatásában.

Luxemburgban a Foglalkoztatási Hivatal működteti a Fiatalok Foglalkoztatási Szolgálatát, amelynek feladata elősegíteni a fiatalok alkalmazását, megismertetni velük az alkalmazástámogatási és alkalmazásba vételi szerződést. Ez a két

intézkedés olyan állást biztosíthat a fiatalnak, ahol kellő szakmai tapasztalatot szerezhethet.

Lettországban az Állami és Munkaügyi Hivatal nyújt konzultációs lehetőséget a szakmai alkalmasság vizsgálatára, a megfelelő szakma kiválasztására, olyan tevékenységek szervezése, amellyel megfelelő munkatapasztalatra tehetnek szert a pályakezdők. A munkanélküliek át- és továbbképzését szerződéses alapon akkreditált képzőintézmények végzik.

Finnországban valamennyi oktatási és képzési lehetőség nyitva áll a munkanélküliek előtt is. Ezek lehetnek személyiségfejlesztő tréningek, munkakeresési tréningek, szakképzések, át- és továbbképzések.

Svédországban a Nemzeti Munkaerő-piaci Hatóság által támogatott programokban vehetnek részt a munkanélküliek.

5 A magyarországi pályakövetési modell

5.1 A pályakövetési rendszer célja

Az 1057/2005 (V. 31.) Kormányhatározat tartalmazza a szakképzésfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat az érintett irányító szervezetek számára. A fejlesztések kimunkálása és azok végrehajtása a Szociális és Munkaügyi Minisztérium és az Oktatási és Kulturális Minisztérium felügyelete alatt történik.

A kormányhatározat előírja a pályakövetési rendszer bevezetését is, melynek jogszabályi háttérét a közoktatási törvény 2007 szeptemberében életbe lépő módosítása teremtette meg. A bevezetés indoka a munkaerőpiac igényéhez közelítő szakképzési struktúra megvalósítása.

A pályakövetési rendszer célja, hogy a szakképző intézmények tevékenységét a végzetek és munkáltatóik értékeljék, az információk rendszeres és sztenderdizált gyűjtése és feldolgozása eredményeként az intézmények váljanak összehasonlíthatókká, az adatok segítsék a szakképző intézmények működésével kapcsolatos döntéseket, hiteles információk álljanak rendelkezésre a pályaválasztók, illetve képző intézményt keresők tudatos döntéséhez.

Ennek érdekében a pályakövetési rendszernek tartalmaznia kell a végzetek munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó adatokat is.

A pályaaorientált képzés megvalósításához azonban más szempontokat is figyelembe kell venni: adatokat kell szolgáltatni a szakmastruktúra háromévenként esedékes felülvizsgálatához, az egyes munkakörök betöltéséhez szükséges tudásanyagok és kompetenciák ki- és átalakításához.

A megfelelő adatok egyrészt a tanulók munkaerő-piaci helyzetének vizsgálatával, a tanulói elégedettség mérésével és értékelésével, másrészt a munkaadók igényeinek feltárásával nyerhetők.

Ezeket az elvárásokat figyelembe véve a javasolt pályakövetési rendszernek a következő feladatokat kell ellátnia:

- a szakképzési struktúra fejlesztési és módosítási irányának meghatározása,

- a pályaválasztás segítése,
- a képző intézmények tevékenységének értékelése, összehasonlíthatóságuk biztosítása,
- a képzés hasznosulásának vizsgálata,
- a pályakezdő munkavállalói bevalásának vizsgálata a munkaadó szempontjából,
- országosan egységes és rendszeresen gyűjtött információk az országos, regionális (megyei), helyi döntés-előkészítés támogatására.

Az általunk ajánlott pályakövetési rendszer három alrendszerből épül fel. A három alrendszer bevezetése időben is eltolódhat egymástól, de a rendszer akkor fog minden érdekelt fél részére információkat, adatokat szolgáltatni, ha mind a három alrendszer megvalósul.

A három alrendszer funkciója szerint a következő:

- A végzettséget szerzett fiatal munkaerő-piaci helyzetének vizsgálata,
- A tanulói elégedettség vizsgálata,
- A munkaadók elvárásai és a pályakezdővel való megelégedettségének vizsgálata,

5.2 A jelenlegi jogszabályi háttér

A közoktatási törvény – az 1993. LXXIX. Törvény a közoktatásról – több paragrafusában foglalkozik a pályakövetési rendszer adatszolgáltatási háttérének megteremtésével. A szakképzéssel kapcsolatba kerülő három szereplőnek ír elő kötelezettséget:

- „A tanuló kötelessége, hogy a szakmai vizsgája sikeres befejezését követően – feltéve, hogy nem létesített foglalkoztatási jogviszonyt – három éven belül – jogszabályban meghatározottak szerint – a pályakövetési rendszernek az iskolában megszerzett

szakképesítése hasznosulásával kapcsolatban adatot szolgáltatson.”
(12.§. (6) bekezdés),

- „A szakiskola és a szakközépiskola – jogszabályban meghatározottak szerint – adatot szolgáltat a pályakövetési rendszernek, továbbá honlapján – egyedi azonosításra alkalmatlan módon – nyilvánosságra hozza a szakképzési évfolyamon tanulmányaikat befejezők munkaerő-piaci helyzetével kapcsolatos, a pályakövetési rendszerben keletkezett adatokat, információkat.” (42.§ (6) bekezdés)
- „E törvény alapján a közoktatási intézményben a 2. számú mellékletben meghatározott adatokat kell nyilvántartani és kezelni.” (40.§ (4) bekezdés).

2. számú melléklet „A közoktatási intézményekben nyilvántartott és kezelt személyes és különleges adatok”

„A pályakövetési rendszerbe történő adatszolgáltatás

1. A szakiskola és a szakközépiskola a szakmai vizsga letételéről jelentést küld a pályakövetési rendszer működtetéséért felelős szerv részére. A jelentés tartalmazza a vizsgázó nevét, tanulói azonosító számát, a megszerzett szakképesítés megnevezését, a vizsga helyét és időpontját. Az adatok személyazonosításra alkalmatlan módon feldolgozhatók, iskolánként csoportosíthatók, nyilvánosságra hozhatók. Az adatok megküldésétől számított öt évig tárolhatók.
2. A volt tanuló a jogszabályban meghatározott rend szerint információt szolgáltat a pályakövetési rendszer részére abban az esetben, ha nem létesített foglalkoztatási jogviszonyt.
3. Ha a volt tanuló foglalkoztatási jogviszonyt létesített, a foglalkoztató szolgáltat adatot. Az adatszolgáltatás keretében közölni kell, hogy a volt tanulót milyen munkakörben foglalkoztatják, illetve milyen tevékenységet lát el.”

A törvény az első adatszolgáltatást a képzőintézmények részére a 2007/2008-as tanévben szakmai vizsgát tett tanulókkal kapcsolatban írja elő (132.§ (5) bekezdés),

a végzettek számára a 2008/2009. tanévben végzettséget szerzett tanulókra vonatkozik abban az esetben, ha nem létesítenek munkaviszonyt. (132.§ (1) bekezdés) Ugyancsak a volt tanulókra vonatkozik, hogy három éven keresztül kell rendelkezésre állniuk.

A közoktatási törvény 94.§ (3) bekezdése hatalmazza fel a Kormányt rendeletalkotásra a pályakövetési rendszer működtetésének részletes szabályozására.

A közoktatási törvény módosítása 2007. szeptemberében hatályba lépett, a kormányrendelet még nem került kihirdetésre (megalkotásra).

A kormányrendeletben kell pontosan szabályozni, hogy melyik szereplőt milyen adatok szolgáltatására kötelezik, kitől kapja a kitöltendő adatlapot, hová kell továbbítani. Meg kell határozni az adatgyűjtést végző szervezet kompetenciáit is.

A három szereplő számára a törvénnyel előírt adatszolgáltatási kötelezettség szükséges a pályakövetési rendszer kialakításához és működtetéséhez. Ugyanakkor a törvényben az egyes szereplőknél jelenleg felsorolt adatok – az általunk javasolt rendszerhez - nem elégségesek.

Ahhoz, hogy a tanulói elégedettségi vizsgálatot elvégezzük, azokat a szakképesítést szerzettket is be kell vonni az adatszolgáltatásba, akik munkaviszonnyal rendelkeznek.

A képzés minőségi vizsgálatához további információk szükségesek a képzőintézményektől.

Bővíteni kell a foglalkoztatóktól bekérendő adatok körét is, mert az ő adatszolgáltatásuk csak abban az esetben jelent meghatározó információt a pályakövetés szempontjából, ha az általa felvett pályakezdővel kapcsolatos megelégedettségéről is szerezhetünk információkat. Az a kérdés, hogy felvett-e pályakezdő szakembert, milyen munkakörbe és tevékenységre, a volt tanulótól is megtudható. A későbbiekben erre részletesen visszatérünk.

5.3 A célcsoport meghatározása

A rendszer az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok pályakövetésére szolgál. Az első szakmai végzettséget megszerezheti a fiatal – középszinten - a szakiskolában, a szakközépiskolában, - felsőfokon, az un. post-secondary szinten – a felsőoktatási intézményben vagy olyan szakközépiskolában, amely felsőoktatási intézménnyel felsőfokú szakképzésre vonatkozó megállapodást kötött, továbbá akkreditált képzőintézményben. Azokat a végzeteket kell bevonni a vizsgálatba, akik államilag elismert szakmai végzettséget szereztek, azaz az Országos Képzési Jegyzékben szereplő képesítést kaptak. A tantervi kategorizálást figyelembe véve a nappali rendszerű képzésben részt vevők kerülnek a vizsgálatba. Egy későbbi lépésben, a rendszer fejlesztése során be lehet vonni azokat a felnőtteket, akik a felnőttoktatás keretében szintén első szakmai képzettségüket szereztek meg hosszabb munkatapasztalat után.

A jelenlegi jogszabályi háttér a teljes körű kikérdezést írja elő. Ez azt jelenti, hogy minden egyes tanulói adatszolgáltatás feldolgozásában az adott évben végzettséget szerzett fiatalok kikérdezésére sor kerül.

5.4 A célcsoport elérhetősége

A képzőintézményi adatszolgáltatás tartalmazza a sikeres szakmai vizsgát tett tanuló nevét, OM azonosítóját, a megszerzett képesítést OKJ kóddal, a vizsga időpontját, a képző és a vizsgáztató intézmény nevét (és címét), OM azonosítóját. Ezeket az adatokat egy központi adatbázisba kell továbbítani. A kapott adatokból leválasztható azoknak a fiataloknak a névsora, akiknél esedékes az adatszolgáltatás. A másodszori, harmadszori megkeresés során az aktuális címet a népességnyilvántartás alapján lehet a nevekhez kapcsolni. Miután a közoktatási törvény három éven keresztül írja elő a fiatal adatszolgáltatási kötelezettségét, így a pályakövetési rendszerben egy-egy adatszolgáltató három éven keresztül szerepel, adatait addig kell megőrizni. Célszerű lenne a sikeres vizsga után, a bizonyítvány kézhez vételekor írásos formában tájékoztatni a fiatalot arról, hogy törvényi kötelezettsége adatot szolgáltatni a pályakövetési rendszer számára. Meg kell adni a törvényi hivatkozást, a várható időpontot, a kérdéskört, tájékoztatni kell arról, hogy milyen formában teljesítheti kötelezettségét.

A volt tanulóktól kapott adatok, információk alapján a pályakövetési rendszer első és második része – a fiatalok munkaerő-piaci helyzete és tanulói elégedettségi vizsgálata – megvalósítható.

5.5 A vizsgaszervező intézmény adatszolgáltatása

A vizsgaszervező intézmények adatszolgáltatása biztosítja az alapadatokat a pályakövetési rendszer adatbázisába. Az intézményi adatszolgáltatás a szakmai vizsgák lebonyolításához kapcsolódik.

Információt adnak:

- a sikeresen vizsgát tett - és ezzel első szakmai képesítést szerzett – tanulókról,
- a tanulók képzőintézményéről és
- a tanulók gyakorlati helyéről.

Amennyiben a tanuló nem a képzőintézményében vizsgázik, a szükséges adatokat a vizsgaközpontnak kell a pályakövetési rendszer számára szolgáltatni.

5.5.1 A tanulók adatai

A tanulókra vonatkozó adatok a következők:

- Neve (születési neve),
- Születési helye és ideje,
- Anyja leánykori neve,
- Lakhelye,
- OM azonosítója,
- Szakképesítése,
- Szakképesítésének OKJ kódja,
- A vizsga időpontja.

A első szakmai vizsgát tett tanuló személyes adatai teszik lehetővé a többszöri megkereséshez szükséges lakcímfriessítést. Ezek alapján lehet a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala népeség nyilvántartó adatbázisából aktuális címet rendelni a kérdőívek kiküldéséhez.

A szakképesítést kapott tanuló OM azonosítója a rendszer kulcsadata, biztosítja a feldolgozás névtelenségét, és a három éven keresztül egyéni karrierutak követését.

A megszerzett szakképesítés alapján lehet a képzés minőségére vonatkozó elemzéseket, a szakma piacképességére vonatkozó elemzéseket elvégezni.

Lényeges információ lehet a képzőintézménynek, hogy nemcsak összességében hogyan változott a nála kiképzett szakemberek munkaerő-piaci helyzete, hanem az is, hogy az egyes kikérdezések között hány volt tanulója kényszerült szakmaváltásra, hányanak változott meg a munkaerő-piaci státusza.

A szakmai vizsga időpontjának jelentése teszi lehetővé, hogy követhető legyen az adatszolgáltatási kötelezettség stádiuma. A vizsgaidőpont alapján lehet előállítani azt a listát, amely azokat a volt tanulókat tartalmazza, akiknek adatszolgáltatási kötelezettsége esedékes.

5.5.2 A képzőintézmény adatai

A képzőintézményre vonatkozó adatok az alábbiak::

- Neve,
- Címe, feladat-ellátási helye,
- OM azonosítója.

A képzőintézmény OM azonosítója teszi lehetővé, hogy intézményi szinten visszacsatolhatók legyenek a pályakövetési rendszer kimeneti információi és adatai. A pályakövetési rendszerben a képzőintézményeket kell összehasonlíthatóvá tenni az általuk képzett fiatalok munkaerő-piaci helyzete alapján.

5.5.3 A gyakorlati hely adatai

A gyakorlati helyre vonatkozó adatok a következők:

- Neve,
- Címe,
- OM azonosítója (amennyiben van),
- A gyakorlati hely jellege.

Nagyon fontos megtudni a gyakorlati képzőhelyekre vonatkozó információkat is, mert a szakmai oktatás nem csak az elméleti képzést biztosító iskolában zajlik. A képzés minőségének eredményében legalább akkora szerepe van a gyakorlati képzőhelynek, mint az elméleti képzésnek. Napjainkban újra több valós munkaadó kapcsolódik be a gyakorlati képzésbe.

A gyakorlati képzőhelyek sokfélék lehetnek.

- Iskola által biztosított tanműhely, taniroda, tanbolt,
- Szakképzési vállalkozás által biztosított gyakorlati képzőhely,
- Gazdálkodó szervezet által vagy önálló vállalkozó által biztosított gyakorlóhely,
- Költségvetési intézmény,
- Munkaerő-fejlesztő és Képzőközpont gyakorlóhelye,
- Térségi Integrált Szakképző Központ.

Ugyanazon a szakmán belül máshová helyeződik a hangsúly a gyakorlati képzés során egy nagyvállalatnál, mint egy kisvállalkozás esetében. A nagyvállalat általában előnyben részesíti a modern technológia ismeretét és az erős specializációt, ugyanakkor a kisvállalkozásnál a széles spektrumú szakmai ismeretek az előnyösebbek. A kérdés az, hogy mennyire tudja biztosítani a képzőintézmény a különböző gyakorlati helyeken megszerzett tudásanyagok és kompetenciák azonos szintre való emelését. Ez nagymértékben befolyásolja a fiatal elhelyezkedési lehetőségeit, amennyiben nem alkalmazzák a gyakorlati képzőhelyén. A képzés minőségére vonatkozó további kutatásokhoz, elemzésekhez is fontos információ. A gyakorlati képzőhelyek minőségi munkájáról is adhat információt a pályakövetési

rendszer. Elemezhetők az egyes gyakorlati képzőhelyek és az elhelyezkedési esélyek közötti összefüggések, akár a gyakorlólhely típusa szerint, akár konkrét gyakorlólhelyek esetében.

5.5.4 Összefoglalás

A pályakövetési rendszer alapadatait a vizsgaszervező intézmény adatszolgáltatása biztosítja.

A sikeres vizsgát követően egy központi adatbázis számára megadja a szükséges információkat az első szakképesítést szerzett tanulóról, a tanuló képzőintézményéről, valamint gyakorlati helyéről. Ez az eljárás a biztosítéka annak, hogy a kikérdezésbe bevontak teljes körűen lefedjék a pályakövetési rendszer célcsoportját.

Az intézményi adatszolgáltatást minden szakmai vizsga lebonyolításakor teljesíteni kell.

5.6 A szakképzettséget szerzett fiatalok kikérdezése

5.6.1 Az adatfelvételek ütemezése

A közoktatási törvény hároméves rendelkezésre állást ír elő a szakmai képesítést szerzett pályakezdő szakembernek. A vizsga időpontját követő hatodik, tizennyolcadik és harminchatodik hónapban javasoljuk az adatszolgáltatási kötelezettséget előírni a volt tanuló számára. Ez azt jelenti, hogy egy végzettről a sikeres szakmai vizsga letétele után hat hónappal érkezik be az első információ, utána a vizsgát követő másfél és végül a vizsgát követő harmadik évben kérdezzük meg a fiatalot. A pályakövetési modell tehát egy-egy pályakezdő karrierjét három éven keresztül követi.

5.6.1.1 Az első adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 6 hónappal

A megkeresésre kiválasztott első időpontot az indokolja, hogy a szakképzettség megszerzése után hat hónappal már biztosan megpróbál elhelyezkedni a volt tanuló. Nagyon valószínű, hogy ha próbaidőre vették fel, akkor a próbaidő vége felé jár, és már sejthető a befejezést követő helyzet (a munka folytatása, álláskeresés, egyéb tevékenység). Az esetleges továbbtanulási elképzelése is kialakult, még ha a tényleges tanulmányait nem is kezdte meg.

5.6.1.2 A második adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 18 hónappal

A második időpontot – 18 hónappal a vizsga letétele után – az indokolja, hogy erre az időpontra már tényleges munkatapasztalatra tehet szert a fiatal. Előfordulhat, hogy a pályakezdő a munka helyett vagy mellett továbbtanul, továbbképzzi magát. Ennek több oka is lehet. Az egyik lehetőség az, hogy a jelenlegi szakképzési rendszerben sok fiatal csak rövid ideig – vagy egyáltalán nem – részesül valódi üzemi képzésben, így csak a képzés elvégzése után szembesül a munka világával, a munkahelyi környezettel. Más tapasztal, mint munkavállaló, és más tapasztalt, mint tanuló. Lehetőségeit számba véve dönthet a további ismeretszerzés mellett. A valószínűsíthető másik ok, hogy az első szakmai végzettség megszerzésével véget ér az ingyenes oktatás szakasza, a továbbtanulás már pénzbe kerül, és ennek megszerzése érdekében egy időre munkavállalóként megjelenik a munkaerőpiacon.

A nemzetközi szakirodalom szerint egyre több OECD országban a középfokú oktatás befejezése után egy-két évet tolódik a felsőfokon való továbbtanulás ideje. Ezt az időszakot nyelvtanulásra, utazásra, munka melletti ismeretszerzésre, különböző munkahelyek és élethelyzetek kipróbálására használják a fiatalok. Jelentős mértékben megnövekszik a tanulás és a tartós munkavállalás közötti időszak.

5.6.1.3 A harmadik adatfelvétel a szakképzettség megszerzése után 36 hónappal

A harmadik kikérdezés időpontját az indokolja, hogy a szakma megszerzését követő három év elegendő idő arra, hogy az egyén számára kiderüljön, miképpen tud boldogulni a munkaerőpiacon a képesítésével, milyen életpálya lehetőségeket biztosít számára. Választ tud adni azokra a kérdésekre, amelyek a tanult szakma piacképességére, az elsajátított ismeretek hasznosságára, korszerűségére, valamint a képzés minőségére utalnak.

5.6.2 Az adatfelvételek módszere

Több kikérdezési móddal találkoztunk a kutatási kérdőívünkre válaszoló országok esetében. Telefonos interjú, kérdőíves kikérdezés, on-line adatfelvétel.

Megvizsgálva a különböző módszereket a következő megállapításra jutottunk. A kikérdezés alapjául mindenképpen a kérdőívet javasoljuk. Az interjúkészítést, a nagyszámú megkérdezés (közel hatvanezer szakképesítést szerző pályakezdő évente) igen költséges volta, és magas humánerőforrás igénye miatt a pályakövetési modellben nem tartjuk célra vezetőnek.

A kérdőíves kikérdezés mellett szól az is, hogy a fiatalok munkaerő-piaci helyzetével foglalkozó alrendszerben a kérdőív kérdései alapvetően zártak (nincsenek benne véleményalkotást, rövid saját szavakkal történő megfogalmazást igénylő kérdések), a felkínált alternatívák közül kell választani a kitöltés során. A kérdés tartalmától függően a felajánlott „egyéb” kategória ad lehetőséget az egyedi válaszok közzétételére.

5.6.3 Az adatok begyűjtése

A kérdőív eljuttatására három lehetőség kínálkozik.

5.6.3.1 Adatszolgáltatás papíron

Az egyik lehetőség a postai úton kiküldött kérdőív, válaszboríték mellékelésével. Ebben az esetben a kérdőív mellett egy kitöltési útmutatót is kap a volt tanuló, és ennek alapján kitölti és visszaküldi a kérdőívet. A papír alapú kikérdezés hátránya, hogy a kérdőív nem lehet terjedelmes, szakirodalmi tapasztalatok alapján a két, maximum négy oldalas kérdőív esetén remélhető a végigolvasás. Az egyes kérdésekhez kevés alternatív válaszlehetőséget célszerű megadni a kitöltő figyelmének fenntartása érdekében. A kérdőív szerkezete is egyszerű, áttekinthető legyen, elágazások és kérdések kihagyása nem javasolt, mert megnehezíti a kitöltő eligazodását.

5.6.3.2 On-line adatszolgáltatás

A másik lehetőség az on-line kitöltés. Emellett szól a kérdőív szabadabb felépítési lehetősége, a nem lineáris kitöltésű, elágazásos kérdőívszerkesztés lehetősége. Például lehet úgy is szerkeszteni a kérdőívet, hogy különválasztjuk az egyes munkaerő-piaci helyzetekre (van munkahelye, nincs munkahelye, illetve továbbtanul) vonatkozó kérdéseket, de ezt a kitöltő nem látja. A számítógépes kitöltés valószínűleg közelebb áll a mai fiatalokhoz, mint a papír alapú, postai továbbítással

teljesíthető adatszolgáltatás. Az on-line kitöltés esetén a volt tanuló OM azonosítója szolgálhat a fiatal belépésére a pályakövetési rendszer adatbeviteli moduljába.

5.6.3.3 Egyéb lehetőségek vizsgálata

Lehetséges harmadik út a mobiltelefonon történő WAP, GPRS vagy 3G technológián alapuló adatszolgáltatás. Ez a módszer a második és harmadik kikérdezés esetében igen nehézkes, ezért nem javasoljuk.

A különböző módszereket figyelembe véve, a magasabb válaszolási arány elérése érdekében, célszerű mind a postai úton való továbbítást, mind az on-line kitöltést felajánlani a volt tanulónak.

Ma Magyarországon a háztartások internet ellátottsága nem teszi lehetővé, hogy csak on-line kikérdezés legyen, mindenképpen indokolt a papír alapú kérdőív elkészítése is.

5.7 A kérdőívek adattartalma

5.7.1 Azonosító adatok

Az azonosításhoz a fiatal OM azonosítója szükséges. A képzőintézmény adatszolgáltatásából hozzákapcsolható az általa szerzett első szakképesítés neve és OKJ kódja, a képzőintézmény adatai és a gyakorlati képzőhelyre vonatkozó információk is. Ugyancsak az intézményi adatszolgáltatásból rendelkezésre áll az az adat is, amelyből megtudjuk, hogy a fiatal hányadik adatszolgáltatását teljesíti. A képzőintézménytől begyűjtött adat alapján az OKÉV adatbázisából az iskola fenntartója hozzákapcsolható, így, ha szükséges, fenntartók szerint is készíthető kimutatás az első szakmai végzettséget szerzett fiatalok munkaerő-piaci helyzetéről. A KSH településstatisztikája alapján megadható, hogy az iskola melyik megyében és régióban található, ha szükséges, kistérségi összesítő is készülhet.

5.7.2 A munkaerő-piaci helyzetre vonatkozó adatok

Mindhárom megkeresés során meg kell vizsgálni a volt tanuló aktuális munkaerő-piaci helyzetét. A megválaszolandó kérdéseket aszerint csoportosítjuk, hogy:

- A szakmai végzettséget szerzett fiatal munkába állt,

- Jelenleg nem rendelkezik munkahellyel,
- A továbbtanulást választotta,
- Egyéb életkörülmények (külföldi munka, gyermekszülés stb.) .

A válasznak megfelelően kell meghatározni a kitöltendő kérdéscsoportokat.

Mint minden csoportosításnál, itt is meg kell hagyni a lehetőséget az „egyéb” besorolásra. Ilyen eset lehet például a hosszabb külföldi tartózkodás, a gyermekszülés, stb.

5.7.2.1 Ha a válaszoló nem rendelkezik munkahellyel, a következő kérdésekre kell válaszolnia:

1/ Szakmájában helyezkedett-e el? Igen nem

2/ Szakmai végzettségének megfelelő munkakört tölt be? Igen nem

3/ Jelenlegi munkahelye az első? Igen nem

Ha a válasz: nem,:

3/1 Akkor hányadik (a megfelelő számot kérjük beírni)?

3/2 Munkahelyet változtatott, mert:

Próbaidőre vették fel, és nem véglegesítették (1)

Munkaköre megszűnt (2)

Nem tudta vállalni a munkakör betöltését (3)

Nem volt megelégedve a feladataival (4)

Nem volt megelégedve a fizetésével (5)

Egyéb:.....(6)

4/ Jelenlegi munkahelyén:

Határozatlan idejű munkaszerződése van (1)

Határozott idejű munkaszerződése van (2)

Nincs munkaszerződése (3)

5/ Átmenetinek tekinti munkahelyét? Igen nem

6/ Jelenlegi munkahelyéhez milyen módon jutott?

Rokonai, barátai ajánlották (1)

Az iskola ajánlotta (2)

Gyakorlati képzőhelyén kapott munkát (3)

Munkaügyi központ közvetítette (4)

Hirdetés útján találta (5)

Munkaközvetítő ajánlatára (6)

Más módon (7).....

7/ Mely szempontok alapján választotta munkahelyét?

A feladat tetszett meg (1)

A felajánlott fizetés alapján választott (2)

Közel van a lakóhelyéhez (3)

Nem volt választási lehetősége (4)

A munkabeosztás volt fontos (5)

A munkatársak miatt választotta (6)

Egyéb (7).....

8/ Foglalkoztatási viszonya jelenlegi munkahelyén:

Alkalmazott (1)

Önálló vállalkozása van (2)

Társas vállalkozás tagja (3)

Kisegítő családtag (4)

Szövetkezeti tag (5)

Egyéb (6).....

9/ Részt vesz-e valamilyen képzésben a munka mellett?

Igen nem

10/ Jelenlegi munkahelye:

Neve:

.....

Címe: (irányítószám, település, utca, házszám)

.....

A munkahely azonosító adatai alapján – név, elérhetőség – lehetőségessé válik azoknak a foglalkoztatóknak a kikérdezése, akik az adott évben a végzett tanulókat alkalmazták.

5.7.2.2 Ha munkanélküli a válaszoló, a következő kérdésekre kell felelnie

1/ Volt-e munkahelye az elmúlt.....(időszakban)? igen nem

2/ Ha igen, hány hónapot dolgozott?

3/ Miért szűnt meg a munkaviszonya?

3/1 Munkahelye mondott fel Önnek, mert:

próbaidőre vették fel, és nem véglegesítették (1)

munkaköre megszűnt (2)

egyéb, éspedig (3).....

3/2 Ön mondott fel a munkahelyén, mert

nem tudta vállalni a munkakör betöltését (1)

nem volt megelégedve a feladatkörével (2)

nem volt megelégedve a fizetésével (3)

egyéb, éspedig (4).....

4/ Nyilvántartják-e a munkaügyi központban? Igen nem

5/ Részesül-e valamilyen ellátásban?

Igen: álláskeresői járadékban (1)

álláskeresői segélyben (2)

önkormányzati szociális segélyben (3)

egyéb, éspedig (4).....

Nem (5)

6/ Részt (vett) vesz-e valamilyen képzésben amióta munkanélküli? Igen nem

7/ Milyen jellegű képzésen (vett) vesz részt?

Szakmai továbbképzésen (1)

Más szakmára irányuló átképzésen (2)

Személyiségfejlesztő, elhelyezkedést segítő képzésen (3)

Idegennyelv-oktatáson (4)

Számítástechnikai oktatáson (5)

Egyéb, éspedig (6).....

8/ Az Ön által végzett képzés:

tanfolyam (1)

iskolarendszeren kívüli, akkreditált képzés (2)

egyéb, éspedig (3).....

9/ A képzésre a munkaügyi központ irányította ?

igen nem

5.7.2.3 A továbbtanulók kérdéscsoportja

1/ Jelenleg felsőfokú oktatásban vesz részt:

Egyetem (1)

Főiskola (2)

Felsőfokú szakképzés (3)

2/ Ugyanazon a területen tanul tovább, ahol első szakmai végzettségét szerezte?

Igen nem

2/1 Ha nem, akkor azért, mert

megváltozott az érdeklődési köre (1)

nem tudott a szakmájában elhelyezkedni (2)

nem látta biztosítva a szakmájában a jövőjét (3)

egyéb, éspedig (4).....

3/ Jelenleg középfokú képzésen vesz részt:

érettségire készül (1)

első szakmáját tanulja magasabb szinten (2)

új szakmát tanul (3)

3/1 Ha új szakmát tanul, akkor azért, mert

megváltozott az érdeklődési köre (1)

nem tudott a szakmájában elhelyezkedni (2)

nem látta biztosítva a szakmájában a jövőjét (3)

egyéb, és pedig (4).....

A fenti kérdéseket mindhárom megkeresés során tartalmaznia kell a kérdőívnek, így három éven keresztül figyelemmel lehet kísérni a volt tanuló életútjának alakulását. Lehetőség nyílik idősoros statisztikai táblázatok előállítására országos, régiós, képzőintézményi, szakmánkénti bontásban.

A gyakorlati képzés értékeléséhez, minőségének vizsgálatához meg kell tudni a gyakorlati és elméleti képzés arányát és a gyakorlati képzés lebonyolítási módját. (A gyakorlati képzés a lebonyolítás módja szerint lehet tömbösített, vagy egy héten belül is váltakozhat az elméleti és a gyakorlati képzés). Meg kell kérdezni, hogy tartanak-e egybefüggő, hosszabb idejű gyakorlatot a kiképzendőknél. A szakirodalom említ olyan országot, ahol az elméleti képzés befejezése után hosszabb idejű gyakorlati képzés következik. Ennek teljesítése is feltétele a szakmai vizsgára bocsátásnak. Példaként említhető Görögország.

5.7.2.4 Adatvédelmi kérdések

Itt kell kitérni az adatgyűjtések és feldolgozások egyik legfontosabb feladatára, a személyes adatok védelmére. Leginkább a központi adatfeldolgozással biztosítható a személyes adatok védelme. Ebben az esetben egyetlen adatbázisnál kell különös figyelmet fordítani az adatkezelésre, ami megoldható.

Külön adatbázisban kell nyilvántartani a volt tanulók nevét, születési időpontját és anyjuk nevét, valamint az OM azonosítójukat. Ez az adatbázis csak abban az esetben szükséges, amikor a vizsga letételének időpontja alapján esedékessé válik a volt tanuló adatszolgáltatása. Maga a feldolgozás már név nélkül történik. A rendszer kimeneti adatainak, információinak visszacsatolásakor már csak különböző szempontok szerinti összesített adatok kerülnek vissza, már a volt tanulók OM azonosítói sem szerepelnek.

Az egyes feldolgozások indításakor a neveket tartalmazó adatbázis rekordjait kell az aktuális címekkel kiegészíteni, és ez a lista addig él, amíg az adatszolgáltatási kötelezettséget teljesíti a volt tanuló, utána meg kell semmisítenie az adatfeldolgozást végzőnek. Amennyiben egy végzett fiatal háromszor megkerestek

a vizsga megszerzése utáni három évben, akkor a lakcímlista háromszor kerül előállításra, majd megsemmisítésre. A fiatal harmadik kikérdezése után – azaz a sikeres szakmai képzés után három évvel – a fiatal adatait törlik a neveket tartalmazó adatbázisból.

5.8 A tanulói elégedettség vizsgálata

A pályakövetési modell második alrendszere a sikeres szakmai vizsgát tett fiatalok tanulmányaival, megszerzett kompetenciáival való elégedettségének vizsgálatára vonatkozik.

A fiatalok adatszolgáltatási kötelezettségének keretében a második és harmadik kikérdezésük során célszerű a munkaerő-piaci helyzetük mellett a szakképzésükkel kapcsolatos elégedettségükről is megkérdezni őket.

A tanulói elégedettségre vonatkozó kérdések kétfélek lehetnek. Az egyik esetben szabad véleményalkotást várunk a válaszban, ezek az úgynevezett nyitott kérdések, a másik esetben – ezek az úgynevezett skálakérdések – a feltett kérdésre, egy adott skála alapján kell a megfelelő fokozatot megjelölnie. A nyitott kérdések használhatók abban az esetben, amikor a fiataltól azt kérdezzük meg, hogy milyen - a képzése során elsajátított - ismereteknek veszi leginkább hasznát a munkájában. A skálakérdéseket akkor kell feltenni, amikor a fiatal megelégedettségének fokát vizsgáljuk egy konkrét kérdéssel kapcsolatban. Például: „Mennyire segítette a munkahelykeresést a képzőintézmény?”, a lehetséges válasz egy háromfokozatú skálán jelölhető meg: „Nagyon sokat segített – segített – egyáltalán nem segített”.

A kérdőív szerkesztésénél ügyelni kell arra, hogy a szakmunkásképzésben az alapkompenciák terén elég nagy a szórás. A szakképzésben részesülő tanulók jelentős része rosszul fogalmaz. Ennek az lehet a következménye, hogy a nyitott kérdések megválaszolatlanok maradnak.

A másik fontos szempont, hogy a szabadon fogalmazott vélemények feldolgozása bonyolult. A kapott válaszokat a feldolgozás előtt kategorizálni kell. A lehetséges kategóriák kialakításához az összes választ el kell olvasni, ez lassítja a feldolgozást. További nehézséget jelent, hogy a papír alapú kérdőíven a fiatalok kézírással

válaszolnak, így sok esetben nehezen olvasható a válasz. A kérdőív kialakításakor nagyon egyértelmű kérdéseket kell feltenni, és a sorrendre is figyelni kell. Kerülni kell az egymás utáni kérdéseknél az áthallásos fogalmazást. Azok, akik megszokták az önálló véleményalkotást, szét tudják választani például azt a két kérdést, hogy 1. Önnek mi volt a leghasznosabb?, és 2. Ön mit javasol?. A gyengébb kommunikációs képességűek csak visszautalnak az első kérdésre, vagyis nem kapunk új információt. A felsorolt nehézségek ellenére mind a kétféle kérdezési mód javasolt a tanulói elégedettségrel kapcsolatos információk begyűjtésénél.

Az elégedettségi vizsgálatnak öt nagy témát kell felölelnie a képzés területéről:

- Az általános oktatás és az alapkompenciák kialakítása,
- az idegennyelv-ismeret,
- az info-kommunikációs eszközök ismerete és használata,
- a szakmai elméleti képzettség,
- a szakmai gyakorlati képzettség.

Az öt témakörben feltehetőek azok a kérdések, amelyek arra keresik a választ, hogy milyen mértékben van szükségük a munkahellyel rendelkező fiataloknak ezekre az ismeretekre, és hogyan ítélik meg saját tudásukat.

A munkanélkülivé válóktól is meg kell kérdezni saját ismereteikről a véleményüket, de itt inkább az fontos, hogy megítélésük szerint milyen hiányosságai vannak, és milyen mértékben róják ezt fel a képzőintézménynek.

A továbbtanulók más szempontok szerint ítélik meg a képzés hasznosulását, ugyanakkor az ő véleményüket is figyelembe kell venni. Az ő választásukban biztos, hogy szerepet játszott a tanulás, képzés, továbbképzés szükségességének felismerése.

5.8.1 A tanulói elégedettségi vizsgálat kérdései

A képzés hasznosulásával kapcsolatos kérdések lehetnek nyitott és skálakérdések is. A skálát érdemes ötfokozatúra felvenni, és hatodik esetnek a „nincs véleménye” lehetőséget. Az öt fokozatot kétféleképpen lehet megadni:

1. Megadjuk a két végpontot – jelen esetben „nagyon elégedett” és „egyáltalán nem elégedett”, ahol a nagyon elégedettet jelöli az 5. kód, illetve az egyáltalán nem elégedettet az 1. kód, és a választ egy kóddal lehet megadni 1 és 5 között.
2. A másik esetben elhagyjuk a kódokat, és az öt fokozatot elnevezzük: például nagyon elégedett – inkább elégedett – elégedett – inkább nem elégedett – egyáltalán nem elégedett.

Az alábbi táblázattal bemutatunk egy lehetséges megoldást a kikérdezésre.

„Mit gondol, az Ön által végzett képzési program egyes részei milyen mértékben járultak hozzá sikerességéhez a munkakövetelményeknek való megfelelésben?
Értékelje, ha nagyon megelégedett volt, megelégedett volt, sem nem megelégedett, sem nem elégedetlen, elégedetlen volt, vagy nagyon elégedetlen volt.”

	Nagyon elégedetlen	Elégedetlen	Sem nem elégedett, sem nem elégedetlen	Elégedett	Nagyon elégedett	Nem tudja/ nem válaszol
Elméleti képzés tartalma						
Gyakorlati képzés tartalma						
Az elméleti képzés naprakészsége						
A gyakorlati képzés naprakészsége						
Általában a képzés minősége						
Az oktatási eszközök korszerűsége						
A gyakorlati képzés hossza						
A gyakorlati képzés helyszíne						
Az idegen nyelvi képzés						
Az informatikai ismeretek						
A munkaerőpiacra való felkészítés						
Készségek fejlesztése a képzés során						

A fenti táblázat kitöltése mind a munkahellyel rendelkező, mind a munkanélküli fiatalok esetén fontos információkat ad a képzőintézmény részére.

A tanulói elégedettségi vizsgálatoknak a megszerzett kompetenciákkal is foglalkoznia kell a hasznosulás szempontjából.

Egy lehetséges megoldás a táblázatos formában szerkesztett skála-kérdéssor. Az értékelés szempontja ebben az esetben is a tanulói elégedettség fokozata.

A táblázatban felsorolt kompetenciák sora bővíthető vagy szűkíthető a felmerülő igényeknek és a pályakövetési rendszer megvalósítási feltételeinek megfelelően.

A kompetenciákra vonatkozó táblázatot a munkahellyel rendelkező és a munkanélkülivé vált fiataloknak is ki kell töltenie, sőt a továbbtanulók válaszai is hasznosak, az első négy kérdés az alapkompentenciákra vonatkozik.

„Milyen mértékben elégedett az alább felsorolt készségek fejlesztésével a képzése során?”

	Nagyon elégedetlen	Elégedetlen	Sem nem elégedett, sem nem elégedetlen	Elégedett	Nagyon elégedett	Nincs válasz/ nem tudja
Szóbeli kommunikáció						
Írásbeli kommunikáció – az írott szöveg érthető, tömör és korrekt modorú						
Felfogóképesség – az információk megértése és újrafogalmazása különböző módokon						
Matematikai tudás – matematikai technikák alkalmazása a problémamegoldásban						
Számítógépes ismeretek – számítógép-használat és egyéb technikai eszközök használata a feladatok végrehajtásában						
Kritikai gondolkodás – mások elgondolásainak értékelése és felhasználása a problémamegoldásban						
Csoportmunka – másokkal való együttműködés és hozzájárulás a hatékony munkához és a célok eléréséhez						
Tervezés és szervezés – feladatok és források hozzárendelése projekt célokhoz						
Időgazdálkodás – prioritások megállapítása, hatékony időbeosztás a feladatok elvégzéséhez a határidők betartásával						
Minőségi munka – pontos munkavégzés, figyelve a fizetési részletekre						
Produktivitás – eredményes feladat-végrehajtás						
Problémamegoldás – mennyiségi és minőségi információk használata, az érvek értékelése és érvényességük megállapítása						
Kreativitás és innovativitás – innovatív stratégiák, eredmények létrehozása a meghatározott szükségletek szerint						
Adaptivitás – az új szituációkhoz és kihívásokhoz való alkalmazkodás, a tudás és képesség naprakészítése						
Felelősség – a saját tevékenységért és döntésekért						

Ezenkívül az iskolában kapott, a pályaválasztással, a pályaaorientációval és az elhelyezkedéssel kapcsolatos ismeretekre vonatkozó elégedettségükről is fel kell

teni kérdéseket. A jelenlegi helyzetben annak a kérdésnek is létjogosultsága van, hogy ezek a témakörök részét képezték-e az iskolai oktatásnak.

Több európai országban már alsóközépfokú oktatásban, képzésben foglalkoznak a munka világával. A tankötelezettség végére – függetlenül attól, hogy általános vagy szakképző intézményben tanulnak a fiatalok – rendelkeznek vállalkozás alapításához, fejlesztéséhez kapcsolódó információkkal, ismeretekkel, tisztában vannak a rájuk mint munkavállalóra vonatkozó jogszabályokkal.

A tanulói elégedettségi vizsgálat kiterjedhet még olyan kérdésekre is, amelyek a diák-tanár viszonyra, a vizsgára való felkészítésre, a képzőintézmény egyéb szolgáltatásaira – például könyvtár, számítógép, oktatófilm, digitális tananyag használata – vonatkoznak.

A tanulói elégedettséggel foglalkozó alrendszer egy lehetséges továbbfejlesztési iránya, hogy a megszerzett kompetenciákra vonatkozó kérdéseket abból a szempontból is vizsgáljuk, hogy a munkahellyel rendelkező végzetektől az általuk betöltött munkakör kompetenciaigényéről kérünk felvilágosítást. Ebben az esetben egy ikertáblázat készül, ahol a kompetenciákra vonatkozó kérdések ugyanazok, mint az általunk javasolt elégedettségi táblázatban, de a válaszlehetőségek a munkakörben betöltött fontosságuk szerint vannak megfogalmazva.

5.9 A munkaadók elvárásainak és a pályakezdőkkel való megelégedettségének vizsgálata

A pályakövetési modell harmadik része a munkaadók igényeinek, véleményének vizsgálata teszi teljessé a rendszert.

A jelenlegi törvényi szabályozás a közoktatási törvényben arra kötelezi a foglalkoztatót, hogyha felvett pályakezdő szakembert, akkor jelentse be, hogy milyen munkakörben és milyen tevékenység ellátására alkalmazta. Ezek az információk arra elegendőek, hogy a munkahellyel rendelkező pályakezdők számáról, szakmájáról, tevékenységéről – a munkahely településadata alapján – földrajzi térségekre vonatkozó összesítő adatokat tudjunk előállítani. Mélyebb elemzésekre, az egyes intézmények, gyakorlati képzőhelyek tevékenységének megítélésére, a munkaadók szakképzéssel szemben támasztott igényeinek felmérésére nem elegendőek.

Javasoljuk a foglalkoztató adatszolgáltatási kötelezettségének bővítését azért, hogy a pályakövetési rendszer működtetéséhez szükséges információk rendelkezésre álljanak, és a képzőhelyekhez visszacsatolható, a képzés minőségére utaló indikátorok előállíthatók legyenek. Így a rendszer által előállított információkkal ellátott felhasználói kör a szakképzés minőségéről, hasznosulásáról nemcsak a tanulók szempontjából, hanem a munkáltatói szempontok szerint is tájékozódhat.

A szakmai végzettséget szerzett fiatal a munkaerő-piaci helyzetére vonatkozó adatlap kitöltésekor megnevezi a jelenlegi munkahelyét, és megadja annak elérhetőségét is. Ez alapján célzottan megkereshető az adott munkahely, és az onnan származó információk célzottan összekapcsolhatók a képzőintézményre vonatkozó egyéb információkkal. Így a pályakövetési rendszer kimeneti adatainak felhasználási köre jelentősen bővíthet.

Amennyiben nem a volt tanuló adatszolgáltatása alapján kerül kikérdezésre a munkaadó, akkor a képzőintézményhez kapcsolhatóság érdekében a foglalkoztatónak meg kell adnia az általa felvett pályakezdő képzőintézmények nevét és címét (település). Ez az adat a szakmai végzettséget igazoló bizonyítványban, oklevélben megtalálható.

A munkaadói véleményeket, elvárásokat és megelégedettséget a képzőintézményhez mindenképpen társítani kell. Ebben az esetben az elégedettségi vizsgálati eredmények visszacsatolásának közvetlen hatása lehet a képzőintézményre és a képzésre. A munkaerő-piaci elvárások egyik közvetítő vonala lehet a képzőintézmények számára a munkaadói elégedettség- és elvárásvizsgálat. A képzési tartalmak, az elméleti és gyakorlati tudásanyagok munkaerő-piaci értékéről a munkaadói válaszokból lehet következtetéseket levonni. Ugyanis a képzés minőségének megítélése függ a tanuló személyiségétől is, de a képzési tartalom, az elméleti-gyakorlati képzés aránya, a gyakorlati képzés helyszíne a szakképzést és az adott képzőintézményt minősíti.

Egy-egy nagyvállalat esetében lehetséges, hogy több képzőintézményből és több szakmában vesznek fel pályakezdőt. Az a foglalkoztató, aki több szakmában, szakmánként több pályakezdőt vesz fel, egyetlen kérdőívben az összbenyomása alapján fog válaszolni. Így elmosódnak az egyes intézmények azonos szakmákban

indított képzései közötti markáns különbségek. A probléma úgy hidalható át, ha a kérdőívet szakmacsoportonként, képzőintézményi bontásban töltik ki a munkáltatók.

5.9.1 A munkaadói adatszolgáltatás alapadatai

Szükség van a különböző elemzések elvégzéséhez a munkáltató szervezetet jellemző néhány adatra is.

Fontos mutató a szervezet méretére utaló (KSH besorolás szerinti) létszám-kategóriába sorolás.

Célszerű megkérdezni a tulajdonosi kört, ahol három kategóriát érdemes felállítani. Tisztán magyar tulajdonú, tisztán külföldi tulajdonú és vegyes tulajdonú a cég vagy szervezet.

Ugyancsak meg kell kérdezni az adatszolgáltató gazdálkodási formáját.

A felsorolt alapadatok alapján – természetesen a kitöltött kérdőív feldolgozásával együtt – lehet információt adni arról, hogy például milyen ismereteket és kompetenciákat vár el egy magyar tulajdonban lévő kisvállalkozás vagy egy nagy multinacionális cég.

Van-e különbség a költségvetési szervek által a képzéssel szemben támasztott igények és a vállalkozói szféra igényei között.

Mennyire elégedettek a különböző tulajdonosi körhöz tartozó cégek a felvett pályakezdők idegen nyelvi ismereteivel stb.

5.9.1.1 A munkaadói elégedettségi kérdőív tartalma

A munkaadói elvárások és elégedettségi vizsgálat kérdőívén túlsúlyban vannak a skála-kérdések. Mind a téma, mind a kitöltők személye indokolja az ilyen jellegű kérdések alkalmazását. A kérdőív végén lehetőséget kell adni arra, hogy a képzés javítására vonatkozó javaslatait megtegye a munkaadó. A kikérdezésnek a következő témaköröket kell felölelnie:

- Statisztikai adatok az alkalmazott pályakezdőkről képzőintézményi és szakmánkénti bontásban,
- Az egyes képzési elemek fontosságának súlyozása a munkaadói elvárásoknak megfelelően,

- Mennyire felelnek meg a pályakezdő fiatalok az előző kérdéskörben megfogalmazott igényeknek.

Az utolsó két kérdésre adott munkaadói válaszok két szempontból is fontos információt adnak. Egyrésztől mennyire tartja fontosnak a munkaadó az egyes képzési elemeket a munkavégzéshez, másrésztől ugyanezen szempontok szerint a pályakezdő felkészítésével mennyire volt elégedett. Az elvárások és elégedettség egységes értékeléséhez ugyanazt a táblázatot célszerű mindkét vizsgálathoz kitölteni a munkaadóval.

5.9.1.2 A munkaadói elvárások vizsgálata

A munkavégzés szempontjából történő értékeléshez az egyes megkívánt képességeket és szakértelmet kell besorolni a rendkívül fontos (1), fontos (2), nem nagyon fontos (3), nem fontos (4), egyáltalán nem fontos (5) kategóriákba, illetve a (6) kategória jelentése a „nem tudom/ nincs válasz”.

5.9.1.3 A munkaadói elégedettség vizsgálata

A kérdésfeltevés célja, hogy megismerjük azt, hogy a felvett pályakezdő szaktudásával és kompetenciáival milyen mértékben volt elégedett a munkaadó a pályakezdő munkába állásakor. Ezt a következő kategóriák szerint kell értékelni: nagyon elégedett (1), elégedett (2), nem nagyon elégedett (3), elégedetlen (4), nagyon elégedetlen (5), illetve a (6) kategória itt is a „nem tudom/nincs válasz”-nak felel meg. Az alábbi táblázatban összefoglaljuk az általunk javasolt konkrét kérdéseket. Az egyes oszlopok fejlécében található számok a fentebb felsorolt kategóriáknak felelnek meg. A táblázatos formát az áttekinthetőség miatt alkalmaztuk.

Kategóriák	Szaktudás, kompetencia	1	2	3	4	5	6
Szakmai elméleti ismeretek							
Szakmai gyakorlati ismeretek							
Szakmai elméleti tudás naprakészsége							
Szakmai gyakorlati ismeretek naprakészsége							
Önálló munkavégzés							
Szóbeli kommunikáció							
Írásbeli kommunikáció							
Felfogóképesség – az információk megértése és újrafogalmazása							
Matematikai tudás – matematikai technikák alkalmazása a problémamegoldásban							
Számítógépes ismeretek – számítógép-használat és egyéb technikai eszközök használata							
Kritikai gondolkodás – mások elgondolásainak értékelése és felhasználása							
Problémamegoldás							
Kutatás és elemzés – a szükséges és fontos információk megszerzése							
Csoportmunka – másokkal való együttműködés, hozzájárulás a hatékony munkához							
Tervezés és szervezés – feladatok és források hozzárendelése projekt célokhoz							
Időgazdálkodás – prioritások megállapítása							
Minőségi munka – pontos munkavégzés,							
Produktivitás – eredményes feladat-végrehajtás							
Kreativitás és innovativitás							
Adaptivitás – az új szituációkhoz való alkalmazkodás							
Felelősség – a saját tevékenységért és döntésekért							

A táblázat kitöltése után érdemes megkérdezni, hogy vannak-e olyan képzési elemek, kompetenciák, amelyek a felsorolásból kimaradtak, de a munkaadó szerint fontosak a jó munkavégzéshez. Várhatóan lesznek-e újabb igényei, elvárásai a jövőben az egyes szakmákhoz kapcsolódóan. Az alrendszer további bővítési lehetősége, ha arról is kérünk információt, hogy milyen fejlesztésekre készül a foglalkoztató, és annak milyen munkaerőigénye lesz.

A bevezetőben leírt céloknak:

- a szakmastruktúra háromévenkénti eredményes felülvizsgálatának,

- a képzési tartalmak, elemek korszerűsítésének

a munkaadói igények, elvárások és javaslatok feltérképezésével egy több éve működő pályakövetési modell minden tekintetben eleget tud tenni.

5.10 Az adatok hasznosulása, megjelenítése

A pályakövetési rendszer három alrendszerének megvalósulása lehetőséget teremt a szakképzés területén végbemenő folyamatok komplex elemzéséhez, a szakképzés fejlesztési stratégiában megfogalmazott célok megvalósulásának a nyomon követésére, a különböző intézkedések eredményességének, hatékonyságának mérésére.

A munkaerő-piaci helyzetre vonatkozó alrendszer

- Idősoros statisztikai adatokat szolgáltat földrajzi, intézményi, szakmánkénti csoportosításban.
- Adatokat szolgáltat a képzőintézmények számára a különböző pályázati anyagok (pl. Szakképzési nívódíj-pályázat) összeállításához.

A tanulói elégedettség vizsgálatára vonatkozó alrendszer

- Az egyes intézmények, gyakorlati helyek képzési szolgáltatásainak minőségéről ad információt az alrendszer.

A munkaadói megelégedettségi vizsgálatra vonatkozó alrendszer

- Egyrésztől hiteles képet ad a munkaadók pályakezdőkkel szemben támasztott elvárásairól, az egyes szakmák képzési tartalmának megítéléséről, másrésztől értékeli az elsajátított ismeretek mennyiségét, minőségét.

Ahhoz, hogy a pályakövetési rendszer az 1057/2005 (V.31.) Kormányhatározatban megfogalmazott céloknak maradéktalanul megfeleljen, (a szakképző intézmények tevékenységét a felhasználók értékeljék, az információk rendszeres és sztenderdizált gyűjtésével az intézmények váljanak összehasonlíthatóakká, és segítsék a szakképző intézmények működésével kapcsolatos döntéseket, a hiteles információk

járuljanak hozzá a pálya-, illetve intézményt választók tudatos döntéséhez) a keletkezett adatokat nyilvánossá kell tenni.

Javasoljuk, hogy az eredmények egy – hozzáférési jogosultságokat tekintve – többszintűre kialakított WEB oldalon jelenjenek meg, ahol a nyilvánosság számára állandóan elérhető statisztikai adatsorok, táblázatok, az intézmények, valamint fenntartóik részére pedig részletes lekérdezéseket biztosító, regisztrációhoz kötött, kereső alkalmazás álljon rendelkezésre.

Az előre generált statisztikai táblázatok az országosan összesített munkaerő-piaci helyzetre vonatkozó adatokat tartalmazzák területi, szakmacsoportonkénti bontásban, a három kikérdezés adatait egymás mellé téve.

A területi, illetve szakmacsoportos adatok további bontása:

- Elhelyezkedett
- Munkanélküli
- Továbbtanul
- Pályát módosított
- Egyéb élethelyzetben van

A pályaválasztás előtt álló diákok és szüleik részére javasolunk egy olyan lekérdezési lehetőséget biztosítani, amely lehetővé teszi, hogy az általuk választott képzőintézményhez tartozó adatokat szakma szinten is megtekinthessék. Ezt a lekérdezési lehetőséget nem kell regisztrációhoz kötni.

A képzőintézmények és fenntartóik számára célszerű egy – regisztrációhoz kötött – lekérdezési lehetőséget teremteni, hogy az adatbázisból az általuk összeállított szempontok szerint is információhoz juthassanak.

Az általunk ajánlott pályakövetési modell, egységes rendszerbe foglalva biztosítja valamennyi szakképesítést szerzett fiatal karrierjének követését, lehetőséget teremt a képzőintézmények statisztikai adatok alapján történő összehasonlítására,

információkat nyújt a kutatók számára a szakképzés folyamatainak részletes elemzéséhez

A központi adatgyűjtés, feldolgozás mellett szól:

- Költséghatékony, mert lényegesen alacsonyabb költséggel lehet létrehozni, üzemeltetni, mintha minden szakképző intézmény egyedi alkalmazást dolgozna ki a pályakövetés megvalósítására, és ezeket az adatbázisokat kellene összegyűjteni, egységesíteni, hibajavításukról gondoskodni, a visszacsatolásokat a javítás folyamán biztosítani.
- Nem ró plusz terhet az iskolákra, mert az alapadatok a vizsgáztatáshoz kapcsolódó nyilvántartásokból rendelkezésükre állnak, csak a továbbításukról kell gondoskodniuk, a volt tanulók kikérdezésében, a kérdőívek feldolgozásában nem kell szerepet vállalniuk.
- Biztosítja a megkeresések teljes körűségét, mivel nemcsak a munkanélküli fiatalokat, hanem az elhelyezkedett munkavállalókat és az egyéb társadalmi helyzetben lévőket is megkérdezi, így teljes és valós képet ad úgy, hogy a szakképzés pozitív jellemzői is megfelelő súllyal szerepelnek a felmérésben.
- Országosan összehasonlítható adatokat, indikátorokat eredményez úgy, hogy nincs szükség a közel 1000 képzőintézmény adatgyűjtéseinek migrálására, összehangolására, amely megsokszorozná a feldolgozás költségeit, számos hibaforrást is magában hordozna (pl. más-más azonosítók, más-más szerkezetű, tartalmú kikérdezések), jelentősen megnövelné az országos adatok előállításának időigényét.
- Adatvédelmi szempontból a legnagyobb biztonságot nyújtja, mert csak egy olyan központosítva kezelt adatbázis szükséges az általunk javasolt rendszerben, amely személyiségi jogi védelem alá eső adatokat tartalmaz.

6 Összefoglalás

Célszerű újra átgondolni a tanulmánykészítés teljes folyamatát.

A kutatás célja egy olyan magyar szakképzési pályakövetési rendszerjavaslat kidolgozása, amely a hazai igények kielégítése mellett alkalmas az Európai Unió elvárásainak teljesítésére is.

A szakirodalom-kutatáson túl tapasztalatszerzés és információgyűjtés céljából megkerestük mindazokat az Európai Unió országait, amelyek akár a bővítés előtt, akár később léptek a tagországok sorába.

Várható volt, hogy elsősorban a bővítés utáni európai uniós tagországok képviselői lesznek aktívak a válaszadásban. Ez így is történt, és válaszaik tanulságosak számunkra, mert néhányal közel azonos fejlődési utat jártunk be. Többnyire nem rendelkeznek pályakövetési rendszerrel, de egyes esetekben végeznek hasonló kutatási és elemzési tevékenységet (pl. Észtország, Lettország, Szlovénia).

A bővítés előtti európai uniós országok részéről közel sem volt hasonló intenzitású az érdeklődés, így például jelentős hagyományokkal és figyelemre méltó történelmi múlttal rendelkező országokból (pl. az Egyesült Királyság, Franciaország, Spanyolország) nem kaptunk érdemi választ.

Rendkívül segítőkésznek mutatkoztak a szakképzéssel foglalkozó svéd, finn és olaszországi szakemberek.

Minden országban támogatást kértünk a magyar követségektől, és külön örömünkre szolgál, hogy a németországi magyar nagykövetség munkatársai megtették a megfelelő lépéseket, és megadták a feltett kérdéseinkre a válaszokat.

A rövid válaszadási határidőt többen is megemlítették a telefonos kapcsolatfelvétel során.

Összességében nem a várt mennyiségű és tartalmú külhoni információ birtokában készítettük el munkánkat.

Célunk azonban, hogy minél inkább megfeleljünk a hazai elvárásoknak, ezért a tervezettnél lényegesen több energiát fordítottunk a rendszerjavaslat elkészítésére.

A rendszerjavaslat egy olyan - a megnevezésében is hordozza – követőrendszer, amely regisztrálja azokat az információkat, amelyek a munkaerőpiac legfontosabb szereplőitől: elsősorban az első munkahelyüket kereső, szakképzettséget szerzett fiatalokról szólnak, de képet kapunk a képzőintézményekről, és szerepelnie kell a rendszerben a munkaadók által szolgáltatott adatoknak is.

Ez egy komplex rendszer: a magyar szakképzési rendszer egy eleme, és ahhoz, hogy milyen tartalmú adatok kerülnek a rendszerbe, arra jelentős hatással van a szakképzési rendszer működése.

Fontosnak tartjuk azt, hogy szakképzési stratégia készült az egyre szélesedő és mélyülő, társadalmi kölcsönhatásokban is érvényesülő problémák megoldására.

Úgy látjuk, hogy a szakképzéssel összefüggő problémákkal ott tudtak megbirkózni, ahol kedvező történelmi hagyományok miatt nem is merültek fel olyan gondok, amelyek hazánkban most jelentős negatív hatást gyakorolnak: pl. a gyakorlati képzőhelyek megszűnése, vagy a munkaerőpiac igényeinek figyelembevétele.

A másik lehetőség: a társadalmi megegyezés, amelyre Írországban és Németországban találtunk példát, és ami azt jelenti, hogy minden érintett (az állam, a munkaadók, a képzőintézmények, a civil szervezetek) elfogadja és következetesen végrehajtja azokat a megállapodásokat, amelyek megalapozott és kellően egyeztetett döntések alapján jöttek létre, és akár egy évtizedet is átfognak.

Ehhez széles körű és rendszeres társadalmi tájékoztatás szükséges azért, hogy az állampolgárok megismerjék és elfogadják a kitűzött célokat, és segítséget nyújtsanak a végrehajtásban.

Esetünkben a javasolt pályakövetési rendszer jó eszköz a bekövetkező változások kontrolljára, és megfelelő információk nyerhetők belőle a szükséges korrekciók meghatározásához, és azok hatásainak méréséhez is.

Források:

Opetusministreö (Unterrichtsministerium) (Hrsg.): Das finnisch Bildungssystem, Helsinki 1999.

CEDEFOP (Hrsg.): Das Berufsbildungssystem im Finnland, I. Auflage 1998.

Csizmár Gábor: Munkaerőpiac – szakképzés
Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./2

Jakab János: A szakképzés fejlesztésének stratégiája
Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./2

Benedek András: Európai versenyképességünk a szakképzésben
Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./2

Farkas Péter: A szakmatanulásra történő felkészítés a nemzetközi gyakorlatban
Szakképzési Szemle XXIII. Évfolyam 2007./2

Beszámoló a Szakképző Iskolák Igazgatóinak XII. Országos Fórumáról
Szakképzési Szemle XXIII. Évfolyam 2007./2

Új tendenciák a képzők képzésében II
(Összefoglaló a Műszaki pedagógusképzés szekció előadásából)
Szakképzési Szemle XXIII. Évfolyam 2007./2

Szakmai- és vizsgakövetelmények – vizsgáztatás az új OKJ alapján
Szakképzési Szemle XXIII. Évfolyam 2007./2

Szenes György: A szakképzésfejlesztés lehetőségei a tartalmi és kimeneti szabályozás tükrében
Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Csizmár Gábor: Foglalkoztatás és képzés az EU -csatlakozás tükrében
Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Benedek András: Magyarország és az egész életen át tartó tanulás
Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Bihall Tamás: Gazdaság és szakképzés az ezredforduló Magyarországon

Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Takács János: A szakképzés iránti elvárások: hazai és európai tendenciák

Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Bánhidyné Szlovák Éva: A felsőfokú szakképzés helye a bolognai folyamatban

Szakképzési Szemle XIX. Évfolyam 2003./2

Háttéranyag a finn oktatási rendszerről

(Összeállította: Loboda Zoltán – Zarándy Zoltán)

(Forrás: EURYDICE Magyar Képviselő, 1999 május)

Előterjesztés a kormány részére a szak- és felnőttképzést érintő reformprogram végrehajtásához szükséges egyes törvények módosításáról

2007. április

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara középtávú szakképzési stratégiája 2005-2013

(Szerkesztette: Dr. Szilágyi János)

2005. április 26.

Imre Anna: Az élethosszig való tanulás alapozásának utolsó szakasza: a középfokú oktatás 14 országban

A középfokú oktatás nemzetközi tükrében

Kiadja: Országos Közoktatási Intézet

Györgyi Zoltán: Középfokú iskolák a skandináv országokban

A középfokú oktatás nemzetközi tükrében

Kiadja: Országos Közoktatási Intézet

Imre Anna: Az élethosszig tartó tanulás megalapozása a hazai középfokú iskolákban

A középfokú oktatás nemzetközi tükrében

Kiadja: Országos Közoktatási Intézet

Completing The Foundation of Lifelong Learning: An OECD Survey of Upper Secondary Schools, OECD, 2004.

Szabó József, Bokor Sándor: Ausztriai pályaválasztás és pályaeorientáció tapasztalatai

Grazi tanulmányút / 2004.

A szociális partnerek szerepe a szakképzésben

(Nyolc európai uniós ország tapasztalata)

(szerkesztette: Dr. Benke Magdolna)

Dr. Györgyi Zoltán: A szociális partnerek szerepe a dán szakképzésben

Dr. Simonyi Ágnes: Szakképzés és szociális párbeszéd Franciaországban

Dr. Pásztor Miklós: A szociális partnerek és a szakképzés kapcsolata

Dr. Artner Annamária: A szociális partnerek szerepe a szakképzésben – Írország példája

Bassa Zoltán: A szociális partnerek és a szakképzés kapcsolata Nagy-Britanniában

Dr. Vámos Dóra: A szociális partnerek szerepe a német képzési rendszer fejlődésében (1985-2000)

Dr. Zádor Márta: A spanyol oktatáspolitikai fő jellemzői, a szociális partnerek szerepe a szakképzésben

Dr. Semjén András: A szociális partnerek szerepe a szakképzésben és felnőttképzésben: a svéd tapasztalatok

Dr. Benke Magdolna: A képzés helye és szerepe a régiók fejlesztési terveiben
Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./4

Mártonfi György: Szakiskolai képzés – Egy felmérés és két tanulmányút tapasztalatai
Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./4

Molnár János – Babos János: Szakképzés Nyugat-Európában – Nemzetközi szakirodalmi kutatás

Szakképzési Szemle XX. Évfolyam 2004./4

Kommission der Europäischen Gemeinschaften, EURYDICE, CEDEFOP (Hrsg.):
Strukturen der allg. und beruflichen Bildung in den Mitgliedstaaten der EU,
Luxemburg 1995,

Spanische Botschaft, Abteilung für das Erziehungswesen (Hrsg.):
Das Bildungswesen in Spanien, Stand 1994,

Europäische Kommission, Beobachtungsstelle für Beschäftigungsfragen (Hrsg.),
informMISEP, Nr. 51, Herbst 1995,

Bundesanstalt für Arbeit (Hrsg.): abi Berufswahl-Magazin, Heft 10/1995,

Bundesanstalt für Arbeit (Jrsg.): Informationen für die Beratungs und
Vermittlungsdienste der Bundesanstalt für Arbeit, Nr. 27*1995,

Papp Gergő: Az iskolapadból a munkaasztalhoz – Ország tanulmányok
(Nemzeti szakképzési rendszerek összehasonlító elemzése, különös tekintettel a
kamarák szakképzésben betöltött szerepére)

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézet

Bessenyei István – Mártonfi György: Társadalmi partnerség és szakképzés – A
német példa

Maholnap, Budapest, 1995.

Békési Kálmán: Svédországi iskolalátogatások tapasztalatai
Arion tanulmányút, 2005.

<http://www.euvonal.hu/>

A fiatalok munkaerő-piaci helyzete

A munkaerő-felmérés 2006. IV. negyedévi kiegészítő felvétele alapján

Központi Statisztikai Hivatal

Szabó Gábor: A duális képzés rendszere és a projekt orientált képzés kapcsolata
KKVMF, 1997

Információk Írországról

Az EURYDICE és az EURES anyagainak felhasználásával készült, 2004.

Információs Mappa Finnország

Forrás: Bundesanstalt für Arbeit (Nürnberg)

Váradi Andrea: Felnőttképzés Írországból (A kezdetektől napjainkig)

ELTE, 2004.

Fatsar Ádám: ÁFSz fejlesztési stratégiája

2006. szeptember 25.

A közép-magyarországi régió középtávú szakképzés-fejlesztési terve

Expanzió Humán Tanácsadó

Budapest, 2004

www.trainingvillage.gr National VET Systems

www.cedefop.gr